

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
RYŠIŲ REGULIAVIMO TARNYBA**

TVIRTINU
Direktorius

Feliksas Dobrovolskis

**DIDMENINĖS VIETINĖS PRIEIGOS FIKSUOTOJE VIETOJE RINKOS TYRIMO
ATASKAITA**

2016 m. sausio 7 d. Nr. (43.4) LD-19

Vilnius

Turinys

1.	Įvadas	3
1.1.	Elektroninių ryšių rinkų tyrimų teisinis pagrindas Lietuvos Respublikoje	3
1.2.	Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo apžvalga.....	4
1.3.	Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo proceso etapai.....	6
2.	Didmeninės vietinės prieigos rinkos apibrėžimas.....	8
2.1.	Vertikaliai susijusių mažmeninių viešųjų elektroninių ryšių paslaugų apžvalga	8
2.2.	Didmeninės vietinės prieigos rinkos apibrėžimas iki geografinės apimties vertinimo	20
2.2.1.	Didmeninės vietinės prieigos rinkos pradinės paslaugos apibrėžimas.....	20
2.2.2.	Didmeninės vietinės prieigos techninio realizavimo būdai	22
2.3.	Didmeninės vietinės prieigos rinkos apibrėžimas iki Didmeninės vietinės prieigos rinkos geografinės aprėpties vertinimo.....	28
2.3.1.	Didmeninės vietinės prieigos pakeičiamumas paklausos atžvilgiu.....	28
2.3.2.	Didmeninės vietinės prieigos pakeičiamumas pasiūlos atžvilgiu.....	31
2.4.	Didmeninės vietinės prieigos rinkos geografinės teritorijos apibrėžimas	32
2.5.	Didmeninės vietinės prieigos rinkos apibrėžimas	33
3.	Tyrimas, ar konkurencija Didmeninės vietinės prieigos rinkoje yra veiksminga, ir konkurencijos problemų nustatymas	34
3.1.	Tyrimas, ar konkurencija yra veiksminga, atsižvelgiant į nustatytus kriterijus	34
3.1.1.	Rinkos struktūra.....	34
3.1.2.	Vertikaliai susijusios paslaugos	35
3.1.3.	Įėjimo į rinką barjerai	38
3.1.4.	Pirkėjo derybinė galia	40
3.1.5.	Potenciali konkurencija	42
3.2.	Didelę įtaką Didmeninės vietinės prieigos rinkoje turintis ūkio subjektas	43
4.	Įpareigojimų didelę įtaką rinkoje turinčiam ūkio subjektui nustatymas	45
4.1.	Ūkio subjektui TEO LT, AB esami nustatyti įpareigojimai	46
4.2.	Ūkio subjektui TEO LT, AB anksčiau nustatytų įpareigojimų nustatymas, keitimas ir (ar) naikinimas.....	49
1 priedas.	Anketos respondentų sąrašas	62
2 priedas.	Didmeninės vietinės prieigos rinkos struktūra pagal vietinių linijų skaičių	65
3 priedas.	TEO LT, AB ir susiję asmenys	66
4 priedas.	Ūkio subjekto ir susijusių ūkio subjektų grupės sąvokos	67

1. Įvadas

1.1. Elektroninių ryšių rinkų tyrimų teisinis pagrindas Lietuvos Respublikoje

2004 m. gegužės 1 d. įsigaliojęs Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas (toliau – Įstatymas) perkėlė Europos Sąjungos reguliavimo sistemos (angl. *New Regulatory Framework*) nuostatas į nacionalinę teisę.

Pagal Įstatymo 14 straipsnio 1 dalį, konkurencijos priežiūros elektroninių ryšių srityje Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba (toliau – Tarnyba) siekia, kad būtų sudarytos sąlygos veiksmingos konkurencijos elektroninių ryšių srityje egzistavimui ir plėtrai bei sąlygos, užkertančios kelią ūkio subjektams piktnaudžiauti savo įtaka rinkoje.

Įstatymo 16 straipsnio 1 dalis numato, kad Tarnybos atliekamo rinkos tyrimo tikslas – siekti, kad elektroninių ryšių srityje būtų užtikrinta veiksminga konkurencija, o didelę įtaką turintiems ūkio subjektams būtų užkirstas kelias piktnaudžiauti savo įtaka rinkoje.

Įstatymo 16 straipsnio 1 dalyje yra nurodyta, kad Tarnyba nustato rinkos tyrimo taisykles. Rinkos tyrimo taisyklės yra patvirtintos Tarnybos direktoriaus 2004 m. rugsėjo 17 d. įsakymu Nr. 1V-297 „Dėl Rinkos tyrimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Taisyklės).

Tarnyba atlieka Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinkos (toliau – Didmeninės vietinės prieigos rinka) tyrimą vadovaudamasi:

1. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (Pagrindų direktyva) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 349) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/140/EB (OL 2009 L 337, p. 37) (toliau – Pagrindų direktyva);

2. Įstatymu;

3. Taisyklėmis;

4. Tarnybos direktoriaus 2014 m. lapkričio 21 d. įsakymu Nr. 1V-1606 „Dėl Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinkos tyrimo“ (toliau – 2014 m. lapkričio 21 d. įsakymas Nr. 1V-1606);

ir atsižvelgdama į:

1. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/19/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir susijusių priemonių sujungimo ir prieigos prie jų (Prieigos direktyva) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 323) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/140/EB (OL 2009 L 337, p. 37) (toliau – Prieigos direktyva);

2. 2014 m. spalio 9 d. Komisijos rekomendaciją dėl elektroninių ryšių sektoriaus atitinkamų produktų ir paslaugų rinkų, kurioms gali būti taikomas *ex-ante* reguliavimas pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (OL 2014 L 295, p. 79) (toliau – Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacija);

3. 2002 m. Komisijos gairės dėl rinkos tyrimo ir didelės įtakos vertinimo rinkoje pagal Bendrijos elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų reguliavimo sistemą (toliau – Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairės);

4. 2008 m. spalio 15 d. Komisijos rekomendaciją 2008/850/EB dėl Europos Parlamento ir Tarnybos direktyvos 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos 7 straipsnyje numatytų pranešimų, terminų ir konsultacijų (OL 2008 L 301, p. 23) (toliau – Pranešimų rekomendacija);

5. Europos Reguliuotojų Grupės (angl. *European Regulatory Group*, ERG) elektroninių ryšių tinklams ir paslaugoms bendrą poziciją dėl požiūrio į tinkamas priemones naujoje reguliavimo sistemoje (EGR (03) 30 rev1 bei EGR (06) 33) (toliau – Bendra pozicija dėl priemonių);

6. Europos elektroninių ryšių reguliavimo institucijos (angl. *Body of European Regulators for Electronic Communications*, BEREC) (toliau – BEREC) bendrąją poziciją dėl gerosios praktikos nustatant įpareigojimus didelę įtaką Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje rinkoje turintiems ūkio subjektams (BoR (12) 127) (angl. *Common Position on Best Practice in Remedies on the Market for Wholesale Physical Network Infrastructure Access Including Shared or Fully Unbundled Access at a Fixed Location Imposed as a Consequence of a Position of Significant Market Power in the Relevant Market*);

7. 2014 m. spalio 9 d. Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacijos aiškinamąjį memorandumą (toliau – Aiškinamasis memorandumas);

8. 2010 m. rugsėjo 20 d. Komisijos rekomendaciją 2010/572/ES dėl naujos kartos prieigos (NKP) tinklų prieigos reguliavimo (OL 2010 L 251, p. 35) (toliau – NKP rekomendacija);

9. 2013 m. rugsėjo 11 d. Komisijos rekomendaciją 2013/466/ES dėl nuoseklaus nediskriminavimo įpareigojimų ir sąnaudų apskaičiavimo metodikų, skirtų konkurencijai skatinti ir geresnei investicijų į plačiajuostį ryšį aplinkai sukurti, taikymo (OL 2013 L 251, p. 13) (toliau – Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacija).

Pagal Įstatymo 16 straipsnio 3 dalį, Tarnyba atlieka rinkos tyrimą Europos Komisijai priėmus rekomendaciją, nustatančią atitinkamas produktų ir paslaugų rinkas, arba sprendimą, nustatantį Europos Sąjungos rinką, arba pakeitus šiuos teisės aktus. Pagal Įstatymo 16 straipsnio 4 dalį, Tarnyba taip pat turi teisę atlikti rinkos tyrimą:

- 1) suinteresuotų ūkio subjektų prašymu;
- 2) valstybės ar savivaldybių institucijų prašymu;
- 3) savo iniciatyva.

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad rinkos tyrimo procedūrą sudaro šie etapai:

1) atitinkamos rinkos (produktų (paslaugų) ir geografinės), kurios charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, apibrėžimas;

2) tyrimas, ar konkurencija atitinkamoje rinkoje yra veiksminga, ir, jeigu konkurencija nėra veiksminga, didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turinčių ūkio subjektų įvardijimas;

3) Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymas, pakeitimas ir (arba) panaikinimas didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams.

1.2. Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo apžvalga

Laikotarpiu nuo 2008 m. gruodžio 24 d. iki 2011 m. birželio 16 d. buvo atliekamas Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies ir (arba) visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje rinkos tyrimas (toliau – 2011 m. rinkos tyrimas), kurio tiriamasis laikotarpis buvo nuo 2005 m. sausio 1 d. iki 2010 m. birželio 30 d. 2011 m. rinkos tyrimas buvo pradėtas Tarnybos direktoriaus 2008 m. gruodžio 24 d. įsakymu Nr. 1V-1159 „Dėl Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje rinkos tyrimo“. Tarnybos direktoriaus 2010 m. kovo 19 d. įsakymu Nr. 1V-350 „Dėl Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje rinkos tyrimo nutraukimo“ 2011 m. rinkos tyrimas buvo nutrauktas. Toks sprendimas buvo priimtas dėl to, kad:

1) 2011 m. rinkos tyrimo procedūros pabaiga buvo numatyta 2010 m. kovo 24 d.;

2) Europos Komisija 2010 m. kovo 10 d. raštu Nr. SG-Greffe (2010) D/2717 pateikė rimtas abejones dėl Tarnybos Europos Komisijai pateiktų sprendimų dėl 2011 m. rinkos tyrimo rezultatų atitikimo Europos Bendrijos teisei;

3) Tarnyba 2010 m. kovo 16 d. raštu Nr. 1B-1030 atšaukė Europos Komisijai pateiktus sprendimus dėl 2011 m. rinkos tyrimo rezultatų.

2011 m. rinkos tyrimas pakartotinai buvo pradėtas Tarnybos direktoriaus 2010 m. kovo 19 d. įsakymu Nr. 1V-353 „Dėl Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš

dalies arba visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje rinkos tyrimo“. Jo metu buvo nustatyta, kad konkurencija Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies ir (arba) visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje rinkoje (toliau – Atsietos prieigos rinka) nėra veiksminga, todėl Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. 1V-629 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje rinkoje“ (toliau – 2011 m. birželio 16 d. įsakymas Nr. 1V-629), Tarnyba ūkio subjektą TEO LT, AB pripažino turinčiu didelę įtaką Atsietos prieigos rinkoje ir jam, kiek tai susiję su didmenine visiškai ir (arba) iš dalies atsietą prieigą prie metalinės vytytos poros linijos (toliau – prieiga prie metalinės vytytos poros linijos), visa apimtimi paliko galioti Tarnybos direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V-818 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Didmeninės atsietos prieigos (įskaitant iš dalies atsietą prieigą) prie vietinės metalinės vytytos poros linijos ir dalinės vietinės metalinės vytytos poros linijos, skirtos plačiajuosčio ryšio ir balso paslaugoms teikti rinkoje“ (toliau – 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V-818) 3.1, 3.2, 3.3, 3.4 ir 3.5 papunkčiuose nustatytus įpareigojimus:

1. įpareigojimą suteikti prieigą (Įstatymo 21 straipsnis);
2. nediskriminavimo įpareigojimą (Įstatymo 19 straipsnis);
3. skaidrumo įpareigojimą (Įstatymo 18 straipsnis);
4. kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimą (Įstatymo 23 straipsnis);
5. apskaitos atskyrimo įpareigojimą (Įstatymo 20 straipsnis).

Kiek tai susiję su didmenine visiškai atsietą prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (toliau – prieiga prie šviesolaidinės ryšio linijos), didmenine visiškai atsietą prieigą prie vietinės ekranuotos vytytos poros (angl. *Shielded Twisted Pair*, STP) ir neekranuotos vytytos poros (angl. *Unshielded Twisted Pair*, UTP) linijos (toliau – prieiga prie STP ir UTP linijos), prieiga prie ryšių kabelių kanalų sistemos ir prieiga prie nenaudojamos fizinės šviesolaidinių linijų skaidulos, ūkio subjektui TEO LT, AB, turinčiam didelę įtaką Atsietos prieigos rinkoje, Tarnyba 2011 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. 1V-629 nustatė toliau nurodytus įpareigojimus:

1. įpareigojimą suteikti prieigą (Įstatymo 21 straipsnis);
2. nediskriminavimo įpareigojimą (Įstatymo 19 straipsnis);
3. skaidrumo įpareigojimą (Įstatymo 18 straipsnis);
4. kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimą (Įstatymo 23 straipsnis);
5. apskaitos atskyrimo įpareigojimą (Įstatymo 20 straipsnis).

Didmeninės vietinės prieigos rinkos¹ tyrimas pradėtas 2014 m. lapkričio 21 d. įsakymu Nr. 1V-1606. Pagrindinės aplinkybės, lėmusios sprendimą atlikti Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimą, yra šios:

1. 2014 m. spalio 9 d. buvo priimta Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacija, o pagal Įstatymo 16 straipsnio 3 dalį „*Ryšių reguliavimo tarnyba atlieka rinkos tyrimą Europos Komisijai priėmus rekomendaciją, nustatančią atitinkamas produktų ir paslaugų rinkas, arba sprendimą, nustatantį Europos Sąjungos rinką, arba pakeitus šiuos teisės aktus.*“

2. 2013 m. rugsėjo 11 d. įsigaliojo Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacija, kuria siekiama taikyti griežtesnes nediskriminavimo taisykles ir taip užtikrinti vienodas sąlygas, nustatyti nuspėjamas ir stabilias reguliuojamas prieigos prie metalinės vytytos poros linijos paslaugų kainas, taip pat aiškiau nustatyti aplinkybes, dėl kurių nenustatoma reguliuojamų naujos kartos prieigos (toliau – NKP) paslaugų didmeninės prieigos kainų. Rekomendacijoje pateikta sąnaudų

¹ Aiškinamojo memorandumo 5 skyriuje nurodyta, kad Didmeninės vietinės prieigos rinka, apibrėžta Atitinkamų rinkų rekomendacijos priedo 3 pastraipos a) punkte, visa apimtimi atitinka 2007 m. gruodžio 17 d. Komisijos rekomendacijos 2007/879/EB dėl elektroninių ryšių sektoriaus atitinkamų produktų ir paslaugų rinkų, kurioms gali būti taikomas *ex ante* reguliavimas pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos, (OL 2007 L 344, p. 65) priedo 4 punkte apibrėžtą Atsietos prieigos rinką. Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo metu Didmeninės vietinės prieigos rinka ir Atsietos prieigos rinka yra laikomos tapačiomis.

apskaičiavimo metodikai įgyvendinti yra nustatytas pereinamasis laikotarpis iki 2016 m. gruodžio 31 d. Tarnyba Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacijos dar nėra įgyvendinusi.

1.3. Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo proceso etapai

Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo tiriamasis laikotarpis yra 2010 m. sausio 1 d. – 2014 m. gruodžio 31 d. (toliau – tiriamasis laikotarpis).

Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimas susidės iš šių etapų:

1. Didmeninės vietinės prieigos rinkos, kurios charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, apibrėžimo;
2. tyrimo, ar konkurencija Didmeninės vietinės prieigos rinkoje yra veiksminga, ir, jeigu konkurencija nėra veiksminga, didelę įtaką Didmeninės vietinės prieigos rinkoje turinčių ūkio subjektų įvardijimo;
3. Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymo, pakeitimo ir (arba) panaikinimo didelę įtaką Didmeninės vietinės prieigos rinkoje turintiems ūkio subjektams.

Pirmajame Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo etape yra apibrėžiama Didmeninės vietinės prieigos rinka apibūdinant ją sudarančius produktus (paslaugas) ir įvertinant minėtos rinkos geografinę aprėptį, atsižvelgiant į pradinius produktus (paslaugas) ir pradinę geografinę teritoriją. Didmeninės vietinės prieigos rinką sudarys visi produktai (paslaugos), kurie yra pakankamai pakeičiami tarpusavyje, atsižvelgiant į jų objektyvias charakteristikas, kainas ir (arba) paskirtį, taip pat į konkurencijos sąlygas ir paklausos bei pasiūlos struktūrą tiriamoje rinkoje. Didmeninės vietinės prieigos rinkos geografinė aprėptis yra geografinė teritorija, kurioje atitinkami ūkio subjektai dalyvauja atitinkamų produktų (paslaugų) pasiūloje bei paklausoje, kurioje konkurencijos sąlygos yra panašios ar pakankamai homogeniškos ir kuri gali būti atskirta nuo kaimyninių teritorijų, kuriose vyraujančios konkurencijos sąlygos yra pastebimai skirtingos. Atsižvelgiant į tai, kad Didmeninės vietinės prieigos rinka Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacijoje yra nurodyta kaip rinka, kurioje yra pateisinamas įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymas (arba kitaip *ex ante* reguliavimas), papildomai nėra atliekamas trijų kriterijų testas, nurodytas Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacijos 2 punkte ir Taisyklių 16 punkte.

Atsižvelgiant į anksčiau pateiktą informaciją, pirmajame Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo etape bus atliekami tokie veiksmai:

1. apibrėžiama Didmeninės vietinės prieigos rinka iki Didmeninės vietinės prieigos rinkos geografinės aprėpties vertinimo;
2. vertinama Didmeninės vietinės prieigos rinkos geografinė aprėptis;
3. apibrėžiama Didmeninės vietinės prieigos rinka.

Antrajame Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo etape yra vertinama, ar konkurencija apibrėžtoje Didmeninės vietinės prieigos rinkoje yra veiksminga, ir, jeigu konkurencija nėra veiksminga, yra įvardijami didelę įtaką Didmeninės vietinės prieigos rinkoje turintys ūkio subjektai. Įstatymo 3 straipsnio 70 dalyje nurodyta, kad veiksminga konkurencija yra situacija atitinkamoje rinkoje, kai nėra didelę įtaką toje rinkoje turinčių ūkio subjektų. Įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad ūkio subjektas laikomas turinčiu didelę įtaką atitinkamoje rinkoje, jei jis vienas ar kartu su kitais ūkio subjektais užima padėtį, prilygintiną dominuojančiai, t. y. tokią ekonominės galios padėtį, kuri suteikia jam galią elgtis pakankamai nepriklausomai nuo konkurentų, klientų ir, galiausiai, vartotojų. Konkurencijos veiksmingumas Didmeninės vietinės prieigos rinkoje vertinamas atsižvelgiant į Didelės įtakos rinkoje nustatymo gaires ir Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendaciją.

Trečiajame Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo etape didelę įtaką Didmeninės vietinės prieigos rinkoje turintiems ūkio subjektams yra nustatomi, keičiami arba naikinami Įstatymo 17 straipsnyje nurodyti įpareigojimai.

Tarnyba, siekdama surinkti Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimui reikalingą informaciją, 2014 m. gruodžio 29 d. raštu Nr. 1B-4543 „Dėl rinkų tyrimų anketos“ informavo

esamus ir potencialius prieigos prie fizinės infrastruktūros² teikėjus ir esamus bei potencialius prieigos prie fizinės infrastruktūros gavėjus, galinčius pateikti Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimui svarbią informaciją, (toliau – respondentai) apie Tarnybos interneto svetainėje skelbiamą Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo ir Didmeninės centrinės prieigos fiksuotoje vietoje masinės rinkos produktams rinkos tyrimo anketą (toliau – anketa). Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo metu buvo apklausti 96 respondentai (žr. 1 priedą). Anketoje Tarnyba pateikė klausimus, kuriais siekta surinkti duomenis, kurių pagalba bus apibrėžta Didmeninės vietinės prieigos rinka, nustatyti prieigos prie fizinės infrastruktūros teikėjai ir gavėjai, Didmeninės vietinės prieigos rinkos dalyvių tarpusavio sąsaja, taip pat kitą informaciją, skirtą įvertinti konkurencijos sąlygas Didmeninės vietinės prieigos rinkoje.

Pagal Taisyklių 10 punktą, „Tarnyba, atlikdama rinkos tyrimą, gali naudotis bet kuria turima ar prieinama informacija apie atitinkamą rinką ir (ar) ūkio subjektus, taip pat ir kitų rinkos tyrimų metu surinkta informacija, ūkio subjektų pareikštais vertinimais“. Atsižvelgiant į tai, šiam Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimui atlikti naudojama anketa, kitų Tarnybos atliktų rinkų tyrimų metu surinkta informacija (įskaitant 2011 m. rinkos tyrimą), Bendrųjų vertimosi elektroninių ryšių veikla sąlygų aprašo, patvirtinto Tarnybos direktoriaus 2005 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. 1V-340 „Dėl Bendrųjų vertimosi elektroninių ryšių veikla sąlygų aprašo patvirtinimo“, nustatyta tvarka ir sąlygomis pateikta informacija, taip pat kita Tarnybos turima ar viešai paskelbta informacija.

Atsižvelgiant į išdėstytą, Tarnybos parengtoje Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo ataskaitoje (toliau – ataskaita) pateikiama anksčiau nurodytų Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo procedūros etapų analizė. Ataskaita parengta remiantis atsakymais į anketas, Tarnybos disponuojama informacija, kitų Tarnybos atliktų rinkų tyrimų bei kita viešai prieinama informacija.

² **Fizinė infrastruktūra** – tai elektroninių ryšių infrastruktūra, esanti nuo tinklo galinio taško iki viešojo fiksuotojo ryšio tinklo pagrindinio skirstomojo stovo (angl. *Main Distribution Frame*, MDF), įskaitant optinį skirstomąjį stovą (angl. *Optical Distribution Frame*, ODF), arba iki ekvivalentinės priemonės, esančios labiausiai nutolusiame prieigos tinklo taške tinklo galinio taško atžvilgiu ir kurioje gali būti suteikta atsietą prieiga prie vietinės linijos.

Prieiga prie fizinės infrastruktūros – tai laikantis nustatytų sąlygų, išimtinu ar neišimtinu pagrindu fizinės infrastruktūros, įskaitant ryšių kabelių kanalų sistemas, nenaudojamas fizinės šviesolaidinių linijų skaidulas (angl. *Dark fiber*), kitam ūkio subjektui suteikimas viešosioms elektroninių ryšių paslaugoms, teikiamoms viešuoju fiksuotojo ryšio tinklu galutiniams paslaugų gavėjams, teikti. Be kita ko, prieiga prie fizinės infrastruktūros apima prieigą prie prieigos tinklo elementų ir susijusių priemonių, įskaitant galimybes pakloti nuosavas vietines linijas, fiksuotu ar judriuoju būdu prijungti įrangą (ypač prieigą prie vietinės linijos ir prie priemonių ir paslaugų, reikalingų viešosioms elektroninių ryšių paslaugoms, teikiamoms viešuoju fiksuotojo ryšio tinklu galutiniams paslaugų gavėjams, teikti panaudojant vietinę liniją).

2. Didmeninės vietinės prieigos rinkos apibrėžimas

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad pirmasis Tarnybos atliekamos rinkos tyrimo procedūros etapas yra atitinkamos rinkos (produktų (paslaugų) ir geografinės), kurios charakteristikos gali pateisinti Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų taikymą, apibrėžimas. Aiškinamojo memorandumo 2.6 skyriuje nurodyta, kad apibrėžiant bet kurią didmeninę rinką ir tiriant jos konkurencijos sąlygas privalu apžvelgti ir su šia didmenine rinka susijusias mažmenines rinkas bei nustatyti, visas jose teikiamas mažmenines paslaugas, tame tarpe ir jų tarpusavio pakeičiamumą. Atsižvelgiant į tai, o taip pat į ataskaitos 1.3 skyriuje aprašytas Tarnybos atliekamo atitinkamo rinkos tyrimo procedūras, Didmeninės vietinės prieigos rinka apibrėžiama tokiais etapais:

1. apžvelgiamos vertikaliai susijusios mažmeninės viešosios elektroninių ryšių paslaugos;
2. apibrėžiama Didmeninės vietinės prieigos rinka iki Didmeninės vietinės prieigos rinkos geografinės aprėpties vertinimo;
3. vertinama Didmeninės vietinės prieigos rinkos geografinė aprėptis;
4. apibrėžiama Didmeninės vietinės prieigos rinka.

Atsižvelgiant į anksčiau aprašytas procedūras, toliau šiame ataskaitos skyriuje Tarnyba apibrėžia Didmeninės vietinės prieigos rinką.

2.1. Vertikaliai susijusių mažmeninių viešųjų elektroninių ryšių paslaugų apžvalga

Atsižvelgiant į tai, kad didmeninė vietinė prieiga fiksuotoje vietoje (toliau – didmeninė vietinė prieiga) ir su ja vertikaliai susijusios kitos didmeninės elektroninių ryšių paslaugos (prieiga prie ryšių kabelių kanalų sistemos (toliau – RKKS), prieiga prie nenaudojamų fizinių šviesolaidinių linijų skaidulos (angl. *Dark fiber*, toliau – šviesolaidinių linijų skaidulos) ir kita prieiga prie fizinės infrastruktūros) yra naudojamos teikti viešosioms elektroninių ryšių paslaugoms, teikiamoms viešuoju fiksuotojo ryšio tinklu galutiniams paslaugų gavėjams (toliau – mažmeninės paslaugos), tikslinga įvertinti ir su Didmeninės vietinės prieigos rinka vertikaliai susijusiose mažmeninių paslaugų rinkose tiriamuoju laikotarpiu vyravusią situaciją. Mažmeninių paslaugų analizė leidžia įvertinti tendencijas teikiant mažmenines paslaugas ir rinkos struktūrą, o taip pat nustatyti paslaugas, patenkančias į Didmeninės vietinės prieigos rinkos apibrėžimą.

Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrime mažmeninės paslaugos apima interneto prieigos paslaugas, teikiamas viešuoju fiksuotojo ryšio tinklu (toliau – interneto prieigos paslaugos), interneto protokolo (angl. *Internet Protocol*, toliau – IP) technologijomis grįstas viešasis fiksuotojo telefono ryšio paslaugas (angl. *Voice over IP*, toliau – VoIP), televizijos paslaugas (toliau – IPTV) ir kitas paslaugas bei grandinių komutacija grįstas viešasis fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, naudojant PSTN (angl. *Public Switched Telephone Network*) ir ISDN (angl. *Integrated Services Digital Network*) technologijas.

Šiame ataskaitos skyriuje bus nagrinėjamos minėtųjų mažmeninių paslaugų naudojimo tendencijos, jų technologinis pakeičiamumas ir pakeičiamumo su atitinkamomis viešosiomis elektroninių ryšių paslaugomis, teikiamomis viešuoju judriojo ryšio tinklu, galimybės iš galutinių paslaugų gavėjų perspektyvos.

Interneto prieigos paslaugos

Tiriamuoju laikotarpiu Lietuvos Respublikoje interneto prieigos paslaugos buvo teikiamos šiomis vietinėmis linijomis:

1. vietinėmis metalinėmis vytos poros linijomis naudojant xDSL (angl. *Digital Subscriber Line*) technologiją;

2. vietinėmis belaidžio ryšio linijomis naudojant WiMAX (angl. *Worldwide Interoperability for Microwave Access*), WiFi (angl. *Wireless Fidelity*) ir kitas belaidžio ryšio technologijas;

3. vietinėmis bendraašio kabelio linijomis naudojant kabelinės televizijos (toliau – KTV) tinklus;

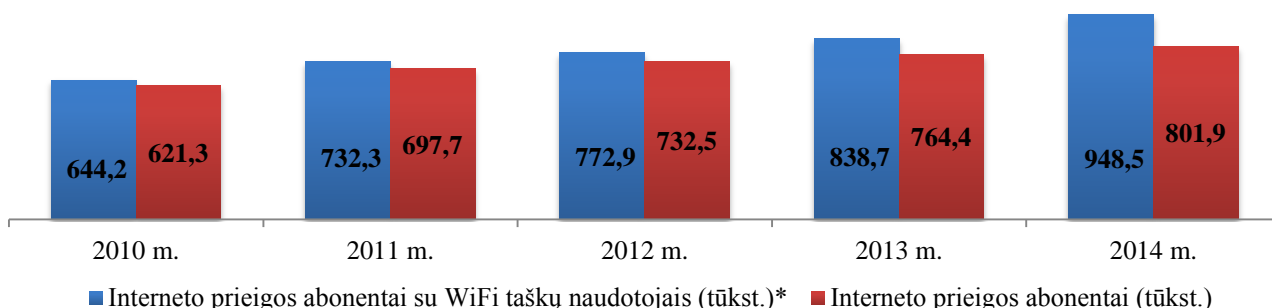
4. vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis iki gavėjo (angl. *Fiber to the Home*, FTTH) (toliau – vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis FTTH tinklų atveju);

5. vietinėmis neekranuotomis vytos poros linijomis (angl. *Unshielded Twisted Pair*, UTP) ir vietinėmis ekranuotomis vytos poros linijomis (angl. *Shielded Twisted Pair*, STP) (toliau abi kartu – UTP ir STP linijos) šviesolaidinių ryšio linijų iki pastato (angl. *Fiber to the Building*, toliau – FTTB) tinklų atveju;

6. vietinėmis UTP ir STP linijomis vietinių tinklų (angl. *Local Area Network*, toliau – LAN) atveju;

7. skirtąja linija.

Interneto prieigos paslaugų abonentų skaičius visu tiriamuoju laikotarpiu tendencingai didėjo (žr. 1 pav.). Nuo 2010 m. pradžios iki 2014 m. pabaigos abonentų skaičius išaugo nuo 621,3 tūkst. iki 801,9 tūkst., t. y. 29,1 proc. Minėtajam augimui daugiausia įtakos padarė fiziniai asmenys, dėl kurių interneto prieigos paslaugų paklausa pastoviai didėja. Tai pasireiškia dėl to, kad interneto prieigos paslaugas naudojančių juridinių asmenų skaičius yra bent 10 kartų mažesnis nei fizinių asmenų ir dėl to, kad interneto prieigos paslaugas gaunančių fizinių asmenų skaičiaus augimas yra didesnis nei juridinių asmenų skaičiaus augimas. Per tiriamąjį laikotarpį interneto prieigą gaunančių fizinių asmenų skaičius išaugo 34,7 proc. (nuo 572,2 tūkst. tiriamojo laikotarpio pradžioje iki 749,3 tūkst. tiriamojo laikotarpio pabaigoje), o juridinių – 24,9 proc. (nuo 49,1 tūkst. tiriamojo laikotarpio pradžioje iki 52,6 tūkst. tiriamojo laikotarpio pabaigoje).



* įskaitant ir abonentus, kurie turėjo galimybę naudotis WiFi taškais, kaip papildoma paslauga, teikiama interneto prieigos abonentams, pasirinkusiems atitinkamas interneto prieigos paslaugas.

1 paveikslas. Interneto prieigos paslaugų abonentų skaičiaus dinamika, 2010–2014 m.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad 1 paveiksle pavaizduota interneto prieigos abonentų skaičiaus dinamika įtraukiant ir abonentus, kurie WiFi paslaugą gauna kaip paslaugų rinkinio dalį kartu su kita interneto prieigos paslauga, bei abonentus, kurie gauna galimybę pasinaudoti WiFi paslauga kaip jau naudojamos interneto prieigos paslaugos papildoma savybė (toliau abu kartu – papildomą WiFi paslaugą gaunantis abonentas). Papildomą WiFi paslaugą gaunančio abonto pavyzdžiu gali būti interneto prieigos abonentas, kuris naudojasi konkrečios teikėjo teikiamomis interneto prieigos paslaugomis, teikiamomis vietinė šviesolaidine ryšio linija FTTH tinklų atveju, ir kuriam interneto prieigos teikėjas sudaro galimybę pasinaudoti interneto prieigos paslaugomis paslaugų teikėjo valdomuose WiFi prieigos taškuose (angl. *Hotspot*). Įtraukiant minėtuosius papildomą WiFi paslaugą gaunančius abonentus į bendrą interneto prieigos abonentų skaičių tendencija išlieka gana panaši, t. y. tiriamuoju laikotarpiu interneto prieigos abonentų skaičius augo. Šis augimas buvo 18,1 procentiniu punktu didesnis ir siekė 47,2 proc. Spartesnis augimas pasireiškė

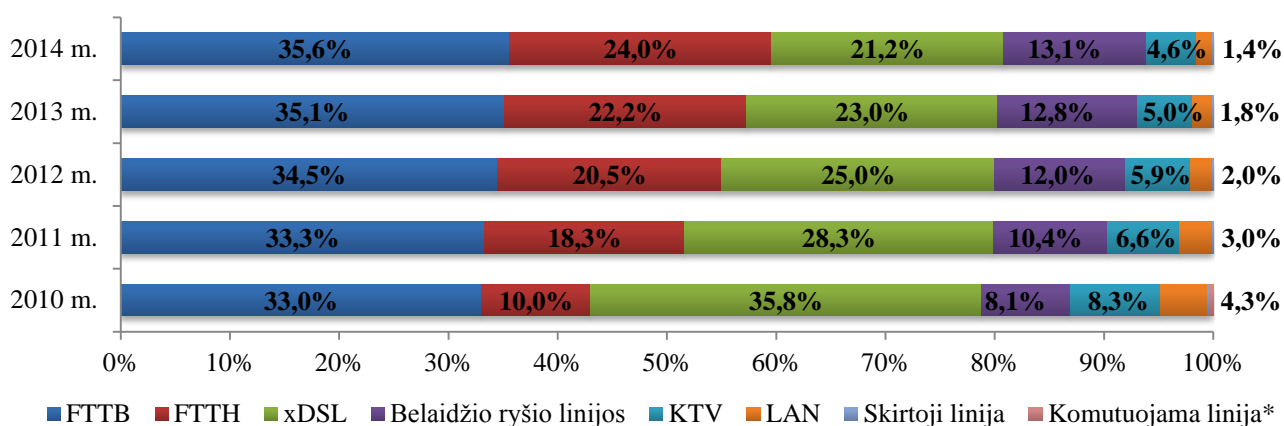
dėl 540,2 proc. (nuo 22,9 tūkst. iki 146,6 tūkst.) išaugusio papildomą WiFi paslaugą gaunančių abonentų skaičiaus. Šiame Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrime nagrinėjant mažmenines paslaugas papildomą WiFi paslaugą gaunantys abonentai nėra įtraukiami. Įtraukiant minėtuosius abonentus informacijos apie interneto prieigos rinką reprezentatyvumas yra ribotas. Taip yra dėl to, kad papildomą WiFi paslaugą gaunantys abonentai turėtų būti traktuojami tik kaip potencialūs interneto prieigos, teikiamos vietinėmis belaidžio ryšio linijomis, naudotojai, kurie perka interneto prieigos, teikiamos kitomis vietinėmis linijomis, paslaugas ne todėl, kad jiems būtų suteikta galimybė naudotis papildoma WiFi paslauga. Be to, įtraukiant papildomą WiFi paslaugą gaunančius abonentus į mažmeninių paslaugų analizę nepagrįstai išaugtų interneto prieigos abonentų skaičius ir kiti su juo susiję rodikliai, o tai iškreiptų realią mažmeninių paslaugų rinkos situaciją.

Interneto prieigos paslaugų abonentų skaičiaus, kai operatorius teikia interneto prieigos paslaugas naudodamasis kitų operatorių tinklais, dinamika pavaizduota 1 lentelėje. Iš jos matyti, kad nuo tiriamojo laikotarpio pradžios šis dydis sumenko 18,8 proc. nuo 2.199 tiriamojo laikotarpio pradžioje iki 1.786 tiriamojo laikotarpio pabaigoje. Didžiajai daliai interneto prieigos paslaugų abonentų, kuriems interneto prieiga buvo teikiama kitų operatorių tinklais, interneto prieiga buvo teikiama naudojant didmeninę centrinę prieigą masinės rinkos produktams (toliau – didmeninė centrinė prieiga): tiriamojo laikotarpio pradžioje – 69 proc., tiriamojo laikotarpio pabaigoje – 86,1 proc. Tai pasireiškė dėl to, kad didmeninės centrinės prieigos paklausa tiriamuoju laikotarpiu išliko sąlyginai stabili, tuo tarpu kai visiškai atsietos prieigos (angl. *local loop unbundled*, LLU) ir iš dalies atsietos prieigos (angl. *sub-loop unbundled*, SLU) paklausa ženkliai sumažėjo. Pastebėtina, kad visiškai atsietos prieigos paklausa 2011 m. išaugo dėl to, kad operatoriai perėjo nuo iš dalies atsietos prieigos prie visiškai atsietos prieigos. Vis dėlto, atkreiptinas dėmesys į tai, kad kitų operatorių tinklais teikiamos interneto prieigos paslaugos tiriamuoju laikotarpiu sudarė tik labai mažą dalį visos interneto prieigos paslaugų teikimo rinkos. Tiriamojo laikotarpio pradžioje 99,6 proc. interneto prieigos paslaugas gaunantiems interneto prieigos paslaugų gavėjams jos buvo teikiamos nuosavu tinklu, o tiriamojo laikotarpio pabaigoje – 99,8 proc. Tai leidžia daryti išvadą, kad interneto prieigos paslaugų teikimo rinkoje infrastruktūra paremtos konkurencijos lygis yra aukštas.

1 lentelė. Interneto prieigos paslaugų abonentų skaičius, teikiant interneto prieigos paslaugas kitų operatorių tinklais

Naudojant:	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.
LLU	143	623	443	406	213
SLU	539	127	76	53	35
Didmeninę centrinę prieigą	1.517	1.194	1.257	1.567	1.538
Iš viso	2.199	1.944	1.776	2.026	1.786

Vertinant interneto prieigos paslaugų abonentų pasiskirstymą pagal technologijas, kuriomis yra teikiamos interneto prieigos paslaugos, matyti, kad didžiausia paklausa yra interneto prieigos paslaugoms, teikiamoms vietinėmis UTP ir STP linijomis FTTB tinklų atveju, vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis FTTH tinklų atveju, vietinėmis metalinėmis vytos poros linijomis naudojant xDSL technologiją ir vietinėmis belaidžio ryšio linijomis. 2014 m. pabaigoje šiais būdais interneto prieigą gavo atitinkamai 35,6 proc., 24 proc., 21,2 proc. ir 13,1 proc. interneto prieigos paslaugų abonentų (žr. 2 pav.). Pastaroji tendencija, t. y. minėtųjų keturių vietinių linijų naudojimas interneto prieigos paslaugoms gauti, pasireiškė visu tiriamuoju laikotarpiu.



* Komutuojuama linija interneto prieigos paslaugos tiriamuoju laikotarpiu teiktos 2010–2012 m.

2 paveikslas. Interneto prieigos paslaugų abonentų pasiskirstymo pagal technologijas dinamika 2010–2014 m.

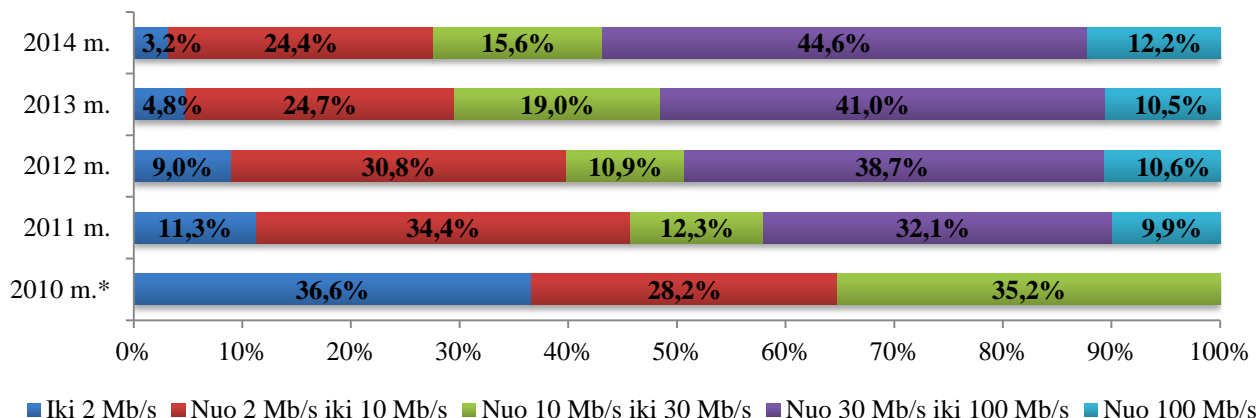
Vietinėmis UTP ir STP linijomis FTTB tinklų atveju besinaudojančių interneto prieigos abonentų dalis buvo pakankamai stabili – nuo 2010 m. iki 2014 m. pabaigos ji išaugo 2,6 procentiniais punktais nuo 33 proc. iki 35,6 proc. Tuo tarpu vietinių šviesolaidinių ryšio linijų FTTH tinklų atveju, vietinių metalinių vytos poros linijų ir vietinių belaidžio ryšio linijų atveju pokyčiai buvo kur kas ženklesni. Nuo tiriamojo laikotarpio pradžios iki tiriamojo laikotarpio pabaigos:

- interneto prieigos, teikiamos naudojant vietines šviesolaidines ryšio linijas FTTH tinklų atveju, abonentų dalis padidėjo nuo 10 proc. iki 24 proc., t. y. 14 procentinių punktų;
- interneto prieigos, teikiamos vietinėmis metalinėmis vytos poros linijomis, abonentų dalis sumažėjo nuo 35,8 proc. iki 21,2 proc., t. y. 14,6 procentiniais punktais;
- interneto prieigos, teikiamos naudojant vietines belaidžio ryšio linijas, abonentų dalis padidėjo nuo 8,1 proc. iki 13,1 proc., t. y. 5 procentiniais punktais.

Minėtiesiems pokyčiams daugiausia įtakos turėjo augantys naudotojų poreikiai turėti interneto prieigą, interneto naudotojų pirmenybė didesnę greitaveiką užtikrinančioms paslaugoms ir operatorių investicijos į NKP tinklus. Vis daugiau vartotojų renkasi interneto prieigą, teikiamą vietinėmis UTP ir STP linijomis FTTB tinklų atveju, vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis FTTH tinklų atveju ir vietinėmis belaidžio ryšio linijomis. Pastarųjų vietinių linijų paklausos augimas gali būti sietinas su geografiškai atokiose vietovėse gyvenančiais vartotojais, kuriems operatoriai dėl ekonominio nepagrįstumo tiesti NKP tinklus suteikia interneto prieigą vietinėmis belaidžio ryšio linijomis. Vietinėmis metalinėmis vytos poros linijomis teikiamos interneto prieigos, kaip ir interneto prieigos, teikiamos naudojant KTV tinklus, vietines UTP ir STP linijas LAN atveju ir skirtąją liniją, populiarumas mažėja, t. y. nauji interneto prieigos abonentai jų nebesirenka, o senieji jas pakeičia interneto prieiga, teikiama anksčiau minėtomis technologijomis.

Interneto prieigos abonentų preferencijų pokyčius atspindi 3 paveiksle pavaizduotas interneto prieigos abonentų pasiskirstymas pagal duomenų priėmimo iš interneto spartą. Beveik visą tiriamąjį laikotarpį, t. y. nuo 2012 m. populiariausia interneto prieigos sparta buvo nuo 30 Mb/s iki 100 Mb/s., o mažiausiai populiarūs – iki 2 Mb/s. Per tiriamąjį laikotarpį interneto prieigą, kurios sparta siekia iki 10 Mb/s, pasirinkusių abonentų dalis sumažėjo nuo 64,8 proc. iki 27,6 proc. Tam daugiausia įtakos daro tai, kad interneto prieigos abonentai renkasi didesnės spartos interneto prieigą, kurią operatoriai siūlo vis mažesnėmis ir labiau prieinamomis kainomis. Tiriamojo laikotarpio pabaigoje interneto prieigą, kurios sparta siekia nuo 30 Mb/s iki 100 Mb/s, buvo

pasirinkę 44,6 proc. visų interneto prieigos abonentų, o interneto prieigą, kurios sparta siekia 100 Mb/s ir daugiau, pasirinko 12,2 proc. abonentų.



* 2010 m. Tarnyba papildomai neskirstydavo duomenų priėmimo iš interneto spartos didesnės nei 10 Mb/s.

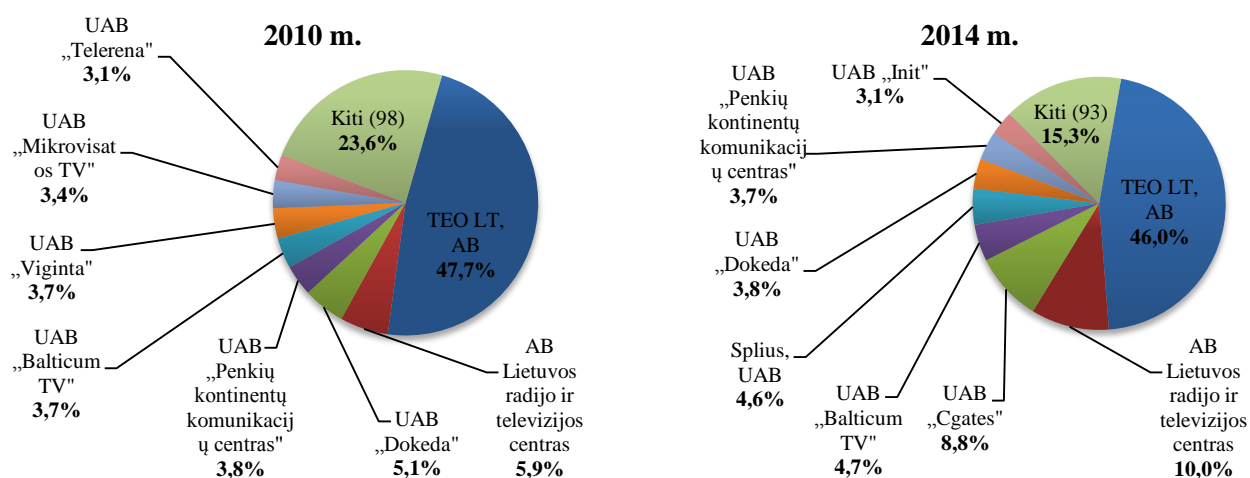
3 paveikslas. Interneto prieigos paslaugų abonentų pasiskirstymo pagal duomenų priėmimo iš interneto spartą 2010–2014 m.

Vertinant interneto prieigos paslaugų teikimo tendencijas taip pat svarbu atkreipti dėmesį ir į vidutines pajamas gaunamas iš vieno abonto per mėnesį (angl. *Average Revenues per User*, toliau – ARPU). 2 lentelėje pateiktas tiriamojo laikotarpio pradžioje (2010 m.) ir tiriamojo laikotarpio pabaigoje (2014 m.) operatorių gautas ARPU. Iš 2 lentelėje pateiktos informacijos matyti, kad beveik visomis technologijomis teiktų interneto prieigos paslaugų ARPU sumažėjo. Didžiausias santykinis sumažėjimas buvo užfiksuotas KTV ir belaidžio ryšio linijos atveju. Jis atitinkamai siekė 31,8 proc. ir 21,5 proc. ARPU padidėjo tik interneto prieigos paslaugoms, teikiamoms vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis FTTH tinklų atveju. Jis padidėjo nuo 8,57 eurų 2010 m. iki 12,16 eurų 2014 m., arba 41,9 proc. ARPU augimas gali būti siejamas su tuo, kad pajamų, gautų už interneto prieigos paslaugas, teikiamas vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis FTTH tinklų atveju, augimas buvo ženklesnis (176,2 proc.) nei šias paslaugas užsisakiusių abonentų skaičiaus prieaugis (111,2 proc.). Iš interneto prieigos paslaugų, teikiamų vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis FTTH tinklų atveju, abonentų perspektyvos tai reiškia, kad jie buvo linkę mokėti didesnę kainą už šias didelės greitaveikos interneto prieigos paslaugas. Priešinga tendencija pastebima vertinant kitomis technologijomis teikiamų interneto prieigos paslaugų abonentų ir už jas gaunamų pajamų dinamiką, t. y. abonentų skaičius auga greičiau nei pajamos arba abonentų skaičiui mažėjant pajamos mažėja greičiau.

2 lentelė. Interneto prieigos paslaugų, teikiamų skirtingomis technologijomis, ARPU (eurais) 2010 m. ir 2014 m.

Technologija	2010 m.	2014 m.	Absoliutus pokytis, eurai	Santykinis pokytis
Viešajame fiksuotojo ryšio tinkle:	11	9,7	-1,3	-11,8%
xDSL	13,08	10,88	-2,2	-16,8%
Belaidžio ryšio linija:	12,13	9,52	-2,61	-21,5%
KTV	8,36	5,70	-2,66	-31,8%
FTTB	9,27	7,71	-1,56	-16,8%
FTTH	8,57	12,16	3,59	41,9%
LAN	9,17	7,80	-1,37	-14,9%
Skirtoji linija	242,34	192,41	-49,93	-20,6%

Interneto prieigos paslaugų rinkos struktūra pagal aptarnaujamų abonentų skaičių tiriamojo laikotarpio pradžioje ir pabaigoje pateikta 4 paveiksle. Interneto prieigos paslaugų teikėjų skaičius visu tiramuoju laikotarpiu kito nežymiai. 2010 m. jis siekė 106 ir mažėjo iki 2012 m., o 2013 m. ėmė augti ir 2014 m. Lietuvos Respublikoje buvo 101 operatorius, teikiantis mažmenines interneto prieigos paslaugas. Tam daugiausiai įtakos darė įmonių susijungimai ir naujų teikėjų atėjimas į rinką. TEO LT, AB (toliau – TEO), kuris Tarnybos direktoriaus 2011 birželio 16 d. įsakymu Nr. 1V-629 buvo pripažintas didelę įtaką Atsietos prieigos rinkoje turinčiu ūkio subjektu, interneto prieigos paslaugų rinkos dalis per tiriamąjį laikotarpį sumažėjo 1,7 procentiniais punktais iki 46 proc., tačiau išliko didžiausią rinkos dalį užimančiu operatoriumi interneto prieigos rinkoje vertinant pagal abonentų skaičių. Vis dėlto pastebėtina, kad artimiausi TEO konkurentai palaipsniui didina savo įtaką rinkoje – 7 didžiausių alternatyvių operatorių interneto prieigos paslaugų teikimo rinkos dalis tiriamojo laikotarpio pabaigoje išaugo iki 38,7 proc., o tai yra 10 procentinių punktų daugiau nei tiriamojo laikotarpio pradžioje.



4 paveikslas. Interneto prieigos paslaugų teikėjų rinkos dalys pagal interneto prieigos paslaugų abonentus 2010 m. ir 2014 m.

TEO užimama interneto prieigos paslaugų teikimo rinkos dalis daugiausia priklauso nuo dviejų technologijų, kuriomis yra teikiamos interneto prieigos paslaugos. Tiramuoju laikotarpiu TEO užėmė dideles rinkos dalis teikdamas interneto prieigos paslaugas dviem būdais, t. y. vietinėmis metalinėmis vytos poros linijomis naudojant xDSL technologiją ir vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis FTTH tinklų atveju. Jos paslaugomis naudojosi atitinkamai 99,2 proc. ir 96,7 proc. visų minėtomis vietinėmis linijomis interneto prieigos paslaugas gaunančių abonentų. TEO taip pat užėmė 5,4 proc. interneto prieigos paslaugų, teikiamų vietinėmis UTP ir STP linijomis FTTB tinklų atveju, rinkos ir 2 proc. interneto prieigos paslaugų, teikiamų skirtąja linija, rinkos. Be to, TEO pateiktoje anketoje nurodė, kad tiriamojo laikotarpio pabaigoje faktiškai valdė:

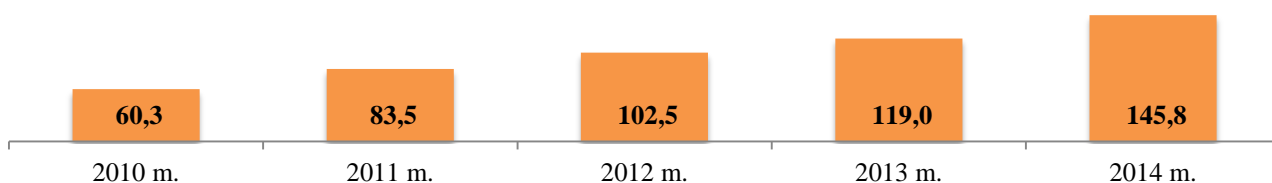
1. [konfidenciali informacija] vietinių metalinių vytos poros linijų, iš kurių [konfidenciali informacija] linijų buvo nenaudojama;
2. [konfidenciali informacija] vietinių šviesolaidinių ryšio linijų FTTH tinklų atveju, iš kurių [konfidenciali informacija] linijų buvo nenaudojama;
3. [konfidenciali informacija] vietinių UTP ir STP linijų FTTB tinklų atveju, iš kurių [konfidenciali informacija] buvo nenaudojama.

Tuo tarpu alternatyvūs operatoriai užėmė dideles rinkos dalis teikdami interneto prieigos paslaugas kitomis technologijomis. Taigi, visa tai leidžia teigti, kad konkurencija teikiant interneto prieigos paslaugas palaipsniui auga, nes alternatyvūs operatoriai užima vis didesnę rinkos dalį, o teikiant interneto prieigos paslaugas tam tikromis technologijomis – užima didžiausias rinkos dalis. Tai taip pat patvirtina ir tolygiai gerėjantis Herfindalio-Hiršmano indeksas (angl. *Herfindahl-*

Hirschman Index, toliau – HHI)³: tiriamojo laikotarpio pradžioje jis siekė 2 418,4, tiriamojo laikotarpio pabaigoje – 2 386,8. Vis dėlto, remiantis HHI, koncentracija interneto prieigos paslaugų teikimo rinkoje kol kas išlieka aukšta, t. y. šalyje yra nepakankamai tarpusavyje konkuruojančių interneto prieigos paslaugų teikėjų.

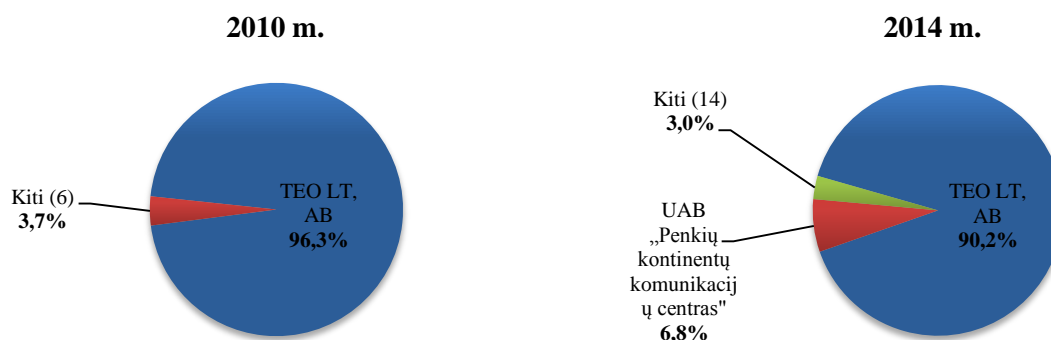
IPTV paslaugos

Skyriaus pradžioje minėta, kad prie mažmeninių paslaugų, kurioms teikti yra naudojama didmeninė vietinė prieiga, yra priskiriamos ir IPTV paslaugos. Šių paslaugų paklausa šalyje tiriamuoju laikotarpiu nuosekliai augo. Tiriamojo laikotarpio pradžioje IPTV paslaugos buvo teikiamos 60,3 tūkst. abonentų, o tiriamojo laikotarpio pabaigoje – 145,8 tūkst. (žr. 5 pav.). Tai reiškia, kad per visą tiriamąjį laikotarpį IPTV paslaugomis besinaudojančių abonentų padaugėjo daugiau nei 2,4 kartus. IPTV paslaugų paklausos išaugimą galima susieti su interneto prieigos paslaugų abonentų skaičiaus augimu, nes operatoriai, teikiantys interneto prieigą, turi galimybes teikti ir IPTV paslaugas.



5 paveikslas. IPTV paslaugų abonentų skaičiaus (tūkst.) dinamika, 2010–2014 m.

Vertinant IPTV paslaugų teikimo rinką, atkreiptinas dėmesys į tai, kad TEO visu tiriamuoju laikotarpiu užėmė didžiausią rinkos dalį. Vis dėlto pastebėtina, kad tiriamojo laikotarpio pabaigoje jo užimama IPTV paslaugų teikimo rinkos dalis kiek sumažėjo, palyginti su tiriamojo laikotarpio pradžia: 2010 m. TEO užimama rinkos dalis siekė 96,3 proc., o 2014 m. – 90,2 proc. (žr. 6 pav.). Šis rinkos dalies sumažėjimas gali būti aiškinamas tuo, kad alternatyvių operatorių teikiamų IPTV paslaugų abonentų skaičiaus santykinis augimas buvo kur kas didesnis nei TEO teikiamų IPTV paslaugų abonentų skaičiaus santykinis augimas. Alternatyvių operatorių teikiamų IPTV paslaugų abonentų skaičius per tiriamąjį laikotarpį išaugo beveik 5,5 kartus arba 12,1 tūkst., o TEO – beveik 1,3 kartus arba 73,4 tūkst.



6 paveikslas. IPTV paslaugų teikėjų rinkos dalys pagal IPTV paslaugų abonentus 2010 m. ir 2014 m.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad IPTV paslaugos buvo teikiamos tik savo nuosavu tinklu. Atsižvelgiant į tai galima šias paslaugas palyginti su kitomis mokamos televizijos paslaugomis,

³ Rinkos koncentracijos rodiklis, apskaičiuojamas kaip atitinkamoje rinkoje veikiančių ūkio subjektų rinkos dalių kvadratų suma. Šis indeksas svyruoja nuo 0 iki 10 000: mažiau nei 1 000 – žema koncentracija, 1 000–1 800 – nuosaiki koncentracija; 1 800 – aukštos koncentracijos rinka.

kurios taip pat yra teikiamos nuosavais tinklais. IPTV paslaugų specifika, t. y. jos yra teikiamos naudojant tam tikras vietines linijas, atitinka ir KTV paslaugas. Šiomis paslaugomis besinaudojančių abonentų skaičius didėjo iki pat 2013 m.: nuo tiriamojo laikotarpio pradžios iki 2013 m. šis skaičius išaugo 7,2 proc. ir siekė 428,1 tūkst. (žr. 3 lentelę). Tiriamojo laikotarpio pabaigoje KTV paslaugų abonentų skaičius kiek sumažėjo ir siekė 414,2 tūkst. arba 3,2 proc. mažiau nei 2013 m. Vis dėlto KTV paslaugos, kurias teikia tik alternatyvūs operatoriai, išliko populiariausiomis mokamos televizijos rinkoje. Antroje vietoje išliko IPTV paslaugos, kuriomis besinaudojančių abonentų skaičius, kaip jau buvo minėta anksčiau, per tiriamąjį laikotarpį išaugo daugiau nei 2,4 kartais. Atsižvelgiant į visą tai galima daryti išvadą, kad mokamos televizijos rinkoje vyrauja infrastruktūra paremta konkurencija, o TEO teikiamoms IPTV paslaugoms didžiausią konkurencinį spaudimą sudaro KTV paslaugų teikėjai.

3 lentelė. Mokamos televizijos abonentų dinamika, 2010–2014 m.

Technologijos	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.
KTV	399.351	406.389	426.975	428.073	414.244
IPTV	60.327	83.485	102.463	118.961	145.800
Kita*	148.013	174.251	194.188	182.875	162.920
Viso	607.691	664.125	723.626	729.909	722.964

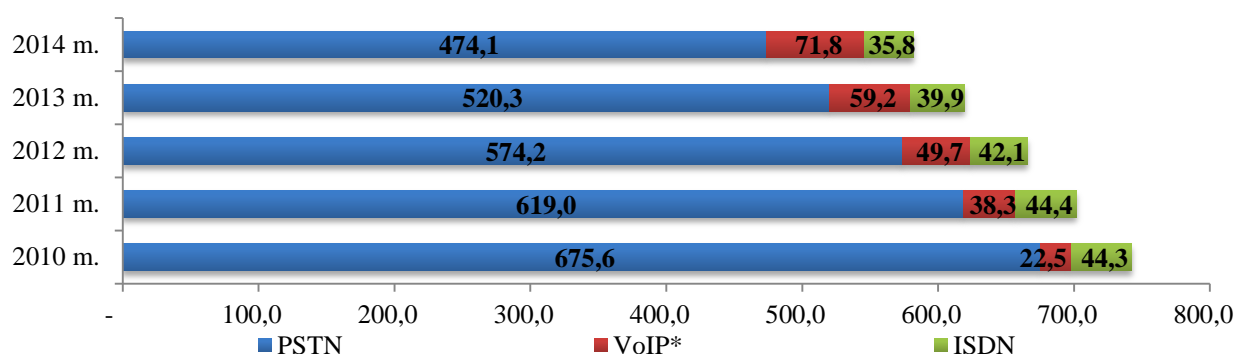
* mikrobangų daugiakanalė televizija (MDTV), skaitmeninė antžeminė televizija (DVB-T), palydovinė televizija.

VoIP ir grandinių komutacija grįstos viešosios fiksotojo telefono ryšio paslaugos, naudojant PSTN ir ISDN technologijas (toliau abi kartu – viešosios fiksotojo telefono ryšio paslaugos)

2015 m. rugpjūčio 25 d. Tarnybos direktoriaus įsakymu Nr. 1V-999 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB turinčio didelę įtaką Vartotojams teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksotoje vietoje rinkoje“ ir 2015 m. rugpjūčio 25 d. Tarnybos direktoriaus įsakymu Nr. 1V-1000 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB turinčio didelę įtaką Paslaugų gavėjams, išskyrus vartojus, teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksotoje vietoje rinkoje“ užbaigtame Vartotojams ir paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksotoje vietoje rinkų tyrime nustatyta, kad Lietuvos Respublikoje:

1. VoIP paslaugos yra teikiamos vietinėmis metalinės vytos poros linijomis, vietinėmis bendraašio kabelio linijomis, vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis, vietinėmis UTP ir STP linijomis ir belaidžio ryšio linijomis;
2. grandinių komutacija grįstos viešosios fiksotojo telefono ryšio paslaugos, teikiamos naudojant PSTN technologiją, yra teikiamos vietinėmis metalinėmis vytos poros linijomis;
3. grandinių komutacija grįstos viešosios fiksotojo telefono ryšio paslaugos, teikiamos naudojant ISDN technologiją, yra teikiamos vietinėmis metalinėmis vytos poros linijomis ir vietinėmis belaidžio ryšio linijomis.

7 paveiksle pateikta viešųjų fiksotojo telefono ryšio paslaugų abonentų skaičiaus dinamika.



* Įskaitant ir abonentus, kuriems VoIP paslaugos yra teikiamos naudojant kitų operatorių prieigą.

7 paveikslas. Viešųjų fiksotojo telefono ryšio paslaugų abonentų skaičiaus (tūkst.) dinamika, 2010–2014 m.

Iš paveikslo matyti, kad tiriamuoju laikotarpiu grandinių komutacija grįstų viešųjų fiksotojo telefono ryšio paslaugų, teikiamų naudojant PSTN ir ISDN technologijas, paklausa mažėjo. PSTN technologija teikiamų paslaugų abonentų skaičius sumažėjo 29,8 proc. nuo 675,6 tūkst. iki 474,1 tūkst., o ISDN technologija – 19,2 proc. nuo 44,3 tūkst. iki 35,8 tūkst. Tai yra siejama su tuo, kad grandinių komutacija grįstų viešųjų fiksotojo telefono ryšio paslaugų, teikiamų naudojant PSTN ir ISDN technologijas, abonentai atsisako minėtųjų paslaugų arba jas pakeičia VoIP paslaugomis. VoIP paslaugų abonentų skaičius per tiriamąjį laikotarpį išaugo daugiau nei tris kartus nuo 22,5 tūkst. iki 71,8 tūkst.

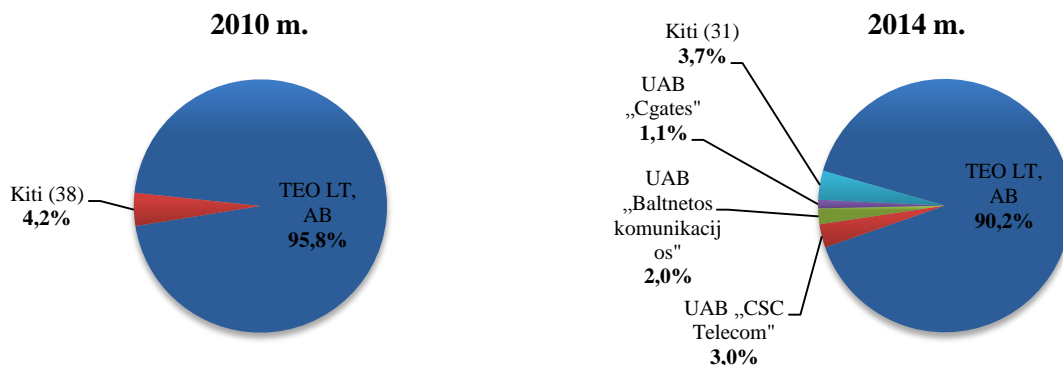
Kaip ir interneto prieigos paslaugų teikimo atveju, taip ir viešųjų fiksotojo telefono ryšio paslaugų teikimo atveju operatoriai didžia dalimi naudojami nuosavu tinklu teikiant šias mažmenines paslaugas (žr. 4 lentelę) ir nuosavos infrastruktūros naudojimas vis didėja. 2010 m. kitų operatorių tinklu viešosios fiksotojo telefono ryšio paslaugos buvo teiktos 2,7 proc. visų viešųjų fiksotojo telefono ryšio paslaugų abonentų, o 2014 m. ši dalis sumažėjo iki 1,9 proc. Tai pasireiškia tiek grandinių komutacija grįstų viešųjų fiksotojo telefono ryšio paslaugų, teikiamų naudojant PSTN ir ISDN technologijas, atveju, tiek VoIP paslaugų atveju.

4 lentelė. Viešųjų fiksotojo telefono ryšio paslaugų abonentų skaičiaus dinamika teikiant viešąsias fiksotojo telefono ryšio paslaugas nuosavu tinklu ir kitų operatorių tinklais

	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.
Nuosavu tinklu	738.515	695.776	659.833	614.484	574.495
PSTN ir ISDN	719.929	663.417	616.263	560.153	509.869
VoIP	18.586	32.359	43.570	54.331	64.626
Kitų tinklu	20.607	16.133	15.561	10.295	11.020
PSTN ir ISDN	16.746	10.190	9.427	5.463	3.891
VoIP	3.861	5.943	6.134	4.832	7.129

Vertinant viešųjų fiksotojo telefono ryšio paslaugų rinką pagal operatorių užimamas rinkos dalis, matyti, kad TEO tiriamuoju laikotarpiu turėjo daugiausia abonentų, besinaudojančių viešosiomis fiksotojo telefono ryšio paslaugomis. Tiriamojo laikotarpio pradžioje jo rinkos dalis, vertinant pagal abonentų skaičių, siekė 95,8 proc., 38 kitų operatorių – 4,2 proc. (žr. 8 pav.). Tiriamojo laikotarpio pabaigoje situacija nežymiai pakito, t. y. TEO rinkos dalis sumažėjo 5,6 procentiniais punktais iki 90,2 proc. Be to, atsirado trys rinkos dalyviai, kurių užimamos rinkos dalys viršijo 1 proc. ribą – UAB „CSC TELECOM“, kurio rinkos dalis siekė 3 proc., UAB „Baltnetos komunikacijos“, kurio rinkos dalis siekė 2 proc., ir UAB „Cgate“, kurio rinkos dalis siekė 1,1 proc. Likę operatoriai (31) užėmė 3,7 proc. rinkos. Viešųjų fiksotojo telefono ryšio

paslaugų rinkos struktūros pokyčiai gali būti siejami su VoIP paslaugų paklausos išaugimu ir grandinių komutacija grįstų viešųjų fiksotojo telefono ryšio paslaugų, teikiamų naudojant PSTN ir ISDN technologijas, paklausos sumažėjimu, nes pastarąsias paslaugas tiriamuoju laikotarpiu daugiausia teikė TEO.



8 paveikslas. Viešųjų fiksotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų rinkos dalys pagal viešųjų fiksotojo telefono ryšio paslaugų abonentus 2010 m. ir 2014 m.

Viešosios elektroninių ryšių paslaugos, teikiamos viešuoju judriojo ryšio tinklu

Atsižvelgiant į tai, kad judriojo ryšiu pagrįstos technologijos vis labiau evoliucionuoja, svarbu įvertinti mažmeninių paslaugų, teikiamų viešaisiais judriojo ryšio tinklais, pakeičiamumą su mažmeninėmis paslaugomis, tiekiamomis viešaisiais fiksotojo ryšio tinklais, galimybes. Pakeičiamumas bus nagrinėjamas tik iš interneto prieigos paslaugų perspektyvos. IPTV ir viešųjų fiksotojo telefono ryšio paslaugų pakeičiamumas atitinkamomis mažmeninėmis paslaugomis, tiekiamomis viešuoju judriojo ryšio tinklu, nebus nagrinėjamas dėl šių priežasčių:

1. IPTV paslaugos dėl savo teikimo specifikos negali būti teikiamos viešaisiais judriojo ryšio tinklais. Taip yra dėl to, kad IPTV paslaugoms yra reikalinga pastovi, didelės spartos interneto prieiga, kuri nebūtų apribota parsisiųstų duomenų srautu. Lietuvos Respublikoje visas minėtąsias sąlygas atitinka tik interneto prieiga, teikiama viešaisiais fiksotojo ryšio tinklais, todėl IPTV paslaugų, teikiamų viešaisiais fiksotojo ryšio tinklais, pakeičiamumas IPTV paslaugomis, tiekiamomis viešaisiais judriojo ryšio tinklais, nėra realizuojamas.

2. Remiantis 2014 m. spalio 8 d. užbaigtu Skambučių inicijavimo viešajame ryšio tinkle, teikiamame fiksotoje vietoje, rinkos tyrimu, viešąsias fiksotojo telefono ryšio paslaugas gali pakeisti viešosios judriojo telefono ryšio paslaugos, tačiau šių paslaugų pakeičiamumas nėra abipusis. Be to, techninis minėtųjų paslaugų realizavimas nėra vienodas, todėl Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrime jų pakeičiamumas nėra aktualus.

Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad potencialiai interneto prieigos, teikiamos viešaisiais fiksotojo ryšio tinklais, paslaugos gali būti pakeičiamos tik interneto prieigos, teikiamos viešaisiais judriojo ryšio tinklais, paslaugomis, orientuotomis į naudojimąsi nešiojamuose įrenginiuose, tokiuose kaip nešiojamieji kompiuteriai, planšetiniai kompiuteriai ir kiti įrenginiai, kurie turi integruotą modemą arba prie kurių gali būti prijungtas modemas. Tai reiškia, kad interneto prieigos, teikiamos viešaisiais fiksotojo ryšio tinklais, paslaugos nėra pakeičiamos interneto prieigos, teikiamos viešaisiais judriojo ryšio tinklais, paslaugomis, skirtomis tradiciniams ir išmaniesiems mobiliesiems telefonams. Tokia išvada daroma dėl to, kad galinių įrenginių, kuriuose yra naudojamos pastarosios dvi paslaugos, funkcionalumas nėra visiškai tapatus, t. y. galiniai įrenginiai yra orientuoti į naudojimąsi skirtingiems tikslams.

Kaip jau buvo minėta, potencialiai interneto prieigos, teikiamos viešaisiais fiksotojo ryšio tinklais, paslaugos gali būti pakeičiamos interneto prieigos, teikiamos viešaisiais judriojo ryšio tinklais, paslaugomis. Pastarųjų paklausos augimas tiriamuoju laikotarpiu buvo beveik tris kartus

spartesnis nei interneto prieigos, teikiamos viešaisiais fiksuotojo ryšio tinklais, paslaugų paklausos augimas. Tai yra nuo tiriamojo laikotarpio pradžios iki tiriamojo laikotarpio pabaigos interneto prieigos, teikiamos viešaisiais judriojo ryšio tinklais, paslaugų abonentų skaičius išaugo 86,6 proc. nuo 165,4 tūkst. iki 308,7 tūkst. Vis dėlto minėtųjų paslaugų pakeičiamumo potencialo negalima vertinti remiantis vien tik abonentų skaičiaus kitimu. Taip yra dėl to, kad interneto prieigos, teikiamos viešaisiais fiksuotojo ryšio tinklais, paslaugų abonentų skaičius taip pat auga ir nėra indikacijų, kad greitai metu tai pasikeis (augimas gali tik lėtėti dėl rinkos prisotinimo, t. y. visiško paklausos patenkinimo), kas neleidžia daryti prielaidos, kad interneto prieigos, teikiamos viešaisiais judriojo ryšio tinklais, paslaugos yra pakaitalai interneto prieigos, teikiamos viešaisiais fiksuotojo ryšio tinklais, paslaugoms. Siekiant patvirtinti arba paneigti šią prielaidą, toliau yra lyginami interneto prieigos, teikiamos viešaisiais fiksuotojo ryšio tinklais, paslaugų ir interneto prieigos, teikiamos viešaisiais judriojo ryšio tinklais, paslaugų pasiūlymai bei paslaugų teikimo sąlygos.

Pagrindinis skirtumas tarp interneto prieigos, teikiamos viešaisiais fiksuotojo ryšio tinklais, paslaugų ir interneto prieigos, teikiamos viešaisiais judriojo ryšio tinklais, paslaugų yra jų funkcionalumas. Interneto prieigos, teikiamos judriojo ryšio tinklais, paslaugos vartotojams suteikia mobilumą ir galimybę naudotis interneto prieiga tiek mobiliajame telefone, tiek kompiuteryje bet kur, tuo tarpu interneto prieigos, teikiamos viešaisiais fiksuotojo ryšio tinklais, paslaugos suteikia didesnę greitaveiką ir užtikrina nepertraukiamą paslaugų kokybę. Atkreipiant dėmesį į interneto prieigos, teikiamos viešaisiais fiksuotojo ryšio tinklais, paslaugų ir interneto prieigos, teikiamos viešaisiais judriojo ryšio tinklais, paslaugų teikimo sąlygas matyti, kad jos skiriasi priklausomai nuo paslaugų teikimo būdo. Visų pirma, interneto prieigą teikiant viešaisiais judriojo ryšio tinklais abonentai yra apriboti parsisiunčiamų duomenų kiekiu. Visi trys pagrindiniai judriojo ryšio operatoriai siūlo interneto prieigą, kurios parsisiunčiamų duomenų kiekio apribojimai prasideda nuo 1 GB/mėn. iki neriboto naudojimosi. UAB „Omnitel“ ir UAB „TELE2“ atveju neribotas duomenų kiekis yra sąlyginis, nes parsisiuntus 30 GB ir 15 GB duomenų, interneto sparta atitinkamai sumažėja iki 120 Kb/s ir 512 Kb/s. Interneto prieigos, teikiamos viešaisiais judriojo ryšio tinklais, paslaugų kainos prasideda nuo 2,61–3,48 eurų per mėnesį su PVM. Neribotą duomenų kiekį suteikiančių interneto prieigos, teikiamos viešaisiais judriojo ryšio tinklais, paslaugų kainos yra kur kas didesnės – jos svyruoja nuo 13,61 euro per mėnesį su PVM iki 19,98 eurų per mėnesį su PVM. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad visi didieji operatoriai – UAB „Omnitel“, UAB „TELE2“ ir UAB „Bitė Lietuva“ siūlo 4G LTE internetą, kurio greitis teoriškai siekia iki 80 Mb/s, tačiau skiriasi minėtųjų operatorių 4G LTE interneto prieigai teikti naudojamų viešųjų judriojo ryšio tinklų geografinė aprėptis. Viešaisiais judriojo ryšio tinklais teikiamų interneto prieigos paslaugų technologinė specifika (prie atitinkamos viešojo judriojo ryšio tinklo stoties prisijungusių įrenginių skaičius, atstumas tarp galinio įrenginio ir bazinės viešojo judriojo ryšio tinklo stoties, iš kurios yra siunčiami arba perduodami duomenys, signalo stiprumas vietoje, kur naudojamas modemai, ir kitų priežasčių) nulemia, kad interneto greitaveika yra pakankamai svyruojantis rodiklis.

Kalbant apie viešaisiais fiksuotojo ryšio tinklais teikiamas interneto prieigos paslaugas, manytina, kad operatorių, teikiančių interneto prieigos paslaugas naudojant viešuosius judriojo ryšio tinklus, interneto prieigos paslaugų kainas pakanka vertinti su TEO siūlomomis kainomis, nes kiti fiksuotojo ryšio operatoriai nuo TEO teikiamų paslaugų kainų beveik nenukrypsta. Taigi, interneto prieigos, teikiamos vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis, paslaugų kainos svyruoja priklausomai ne nuo parsisiunčiamų duomenų kiekio, kaip judriojo ryšio atveju, o nuo greitaveikos. TEO siūlo dvi greitaveikas – iki 100 Mb/s ir iki 500 Mb/s, kurių kainos svyruoja nuo 8,66 eurų per mėnesį su PVM iki 23,14 eurų per mėnesį su PVM. Plačiajuosčio interneto, kurį TEO teikia naudodamas xDSL technologija, siūlomos spartos siekia nuo 4 iki 12 Mb/s, o jų kaina nuo 9,82 eurų per mėnesį su PVM iki 20,24 eurų per mėnesį su PVM. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad TEO teikiamos interneto prieigos kainos priklauso ir nuo papildomų paslaugų, tokių kaip TEO WiFi, interneto apsauga, duomenų saugykla (300 GB) bei laiko kontrolė. Kaip matyti, mažiausios interneto prieigos, teikiamos viešaisiais judriojo ryšio tinklais, paslaugų kainos yra kiek mažesnės

nei interneto prieigos, teikiamos viešaisiais fiksuotojo ryšio tinklais, paslaugų kainos, o didžiausios spartos – ganėtinai panašios. Tačiau, viešaisiais judriojo ryšio tinklais ir viešaisiais fiksuotojo ryšio tinklais teikiamų interneto prieigos paslaugų teikimo sąlygos parodo, kad šios paslaugos yra skirtingos. Pavyzdžiui, viešaisiais judriojo ryšio tinklais teikiamos interneto prieigos paslaugos kol kas neužtikrina tokios greಿತaveikos ir paslaugų kokybės kaip viešaisiais fiksuotojo ryšio tinklais teikiamos interneto prieigos paslaugos. Atsižvelgiant į anksčiau išdėstytą, o taip pat į tai, kad didėjant viešaisiais judriojo ryšio tinklais teikiamų interneto prieigos paslaugų paklausai viešaisiais fiksuotojo ryšio tinklais teikiamų interneto prieigos paslaugų paklausa taip pat auga, darytina išvada, kad iš vartotojų perspektyvos interneto prieigos, teikiamos viešaisiais judriojo ryšio tinklais, paslaugos nėra pakaitalas interneto prieigos, teikiamos fiksuotojo ryšio tinklais, paslaugoms. Minėtosios interneto prieigos paslaugos gali būti laikomos papildomomis paslaugomis, t. y. interneto prieigos, teikiamos viešaisiais fiksuotojo ryšio tinklais, paslaugų abonentai naudojasi interneto prieigos, teikiamos viešaisiais judriojo ryšio tinklais, paslaugomis siekdami mobilumo, tačiau neatsisakydami interneto prieigos, teikiamos viešaisiais fiksuotojo ryšio tinklais, paslaugų.

Viešųjų fiksuotojo ryšio tinklų plėtros tendencijos

Aukščiau pateikta informacija rodo, kad Lietuvoje mažmeninės paslaugos pagrinde yra teikiamos nuosavais tinklais, kurie steigiami naudojant kitų operatorių ir savo fizinę infrastruktūrą, t. y. Lietuvoje vyrauja infrastruktūra paremta konkurencija. Tai taip pat patvirtina ir Europos Komisijos 2014 m. liepos 14 d. dokumentas dėl Europos Sąjungos elektroninių ryšių pagrindų įgyvendinimo (angl. *Implementation of the EU regulatory framework for electronic communications*)⁴, kuriame pabrėžiama, kad didžioji dalis fiksuoto plačiajuosčio ryšio linijų yra vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, kuriomis pasireiškia infrastruktūra paremta konkurencija. Be to, buvo konstatuota, kad mažmeninių paslaugų teikimo rinkoje konkurencinė situacija palaipsniui gerėja. Manytina, kad ši tendencija išsilaikys ir ateityje. Tokia išvada daroma išanalizavus anketos respondentų pateiktą informaciją apie potencialias investicijas per 2015–2017 m. (žr. 5 lentelę). Iš žemiau pateiktų duomenų matyti, kad didžioji dalis investicijų bus nukreipta į vietinių šviesolaidinių linijų vystymą, t. y. į vietines šviesolaidines ryšio linijas FTTH tinklų atveju, vietines UTP ir STP linijas FTTB tinklų atveju ir šviesolaidinių linijų skaidulas. Bendras planuojamų išvystyti šių linijų skaičius yra 261,8 tūkst., iš kurių [konfidenciali informacija] planuoja nutiesti alternatyvūs operatoriai. Taip pat Tarnybos surinkti duomenys rodo, kad alternatyvūs operatoriai taip pat ketina nutiesti 40,6 tūkst. KTV linijų ir tik 3,5 tūkst. LAN linijų bei 62 vietines metalines vytytos poros linijas. TEO nurodė, kad per 2015–2017 m. neketina investuoti į vietines metalines vytytos poros linijas, KTV linijas ir LAN linijas. Galiausiai, respondentai nurodė, kad bendras planuojamas išvystyti RKKS dydis sieks 314 km per ateinančius 3 metus, iš kurių [konfidenciali informacija] proc. investicijų sugeneruos alternatyvūs operatoriai.

5 lentelė. Anketos respondentų pateikta informacija apie potencialias investicijas per 2015–2017 m.

	TEO	Alternatyvūs operatoriai	Viso
Vietinės metalinės vytytos poros linijos	[konfidenciali informacija]		62
FTTH linijos			172.176
FTTB linijos			53.246
KTV linijos			40.640
LAN linijos			3.530
RKKS (km)			314
Šviesolaidinių linijų skaidulos			36.426

⁴ <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/2014-report-implementation-eu-regulatory-framework-electronic-communications>

Išvados:

1. Interneto prieigos, IPTV ir viešosios fiksotojo telefono ryšio paslaugos gali būti teikiamos vietinėmis metalinėmis vytos poros linijomis, vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis FTTH tinklų atveju, vietinėmis UTP ir STP linijomis FTTB tinklų atveju ir vietinėmis UTP ir STP linijomis LAN atveju. Be to, interneto prieigos ir viešosios fiksotojo telefono ryšio paslaugos gali būti teikiamos vietinėmis bendraašio kabelio linijomis ir vietinėmis belaidžio ryšio linijomis.
2. Interneto prieigos paslaugos, teikiamos viešaisiais fiksotojo ryšio tinklais ir viešaisiais judriojo ryšio tinklais, nėra pakaitalai, tačiau interneto prieigos paslaugos, teikiamos viešaisiais judriojo ryšio tinklais, gali būti laikomos paslaugomis, papildančiomis interneto prieigos paslaugas, teikiamas viešaisiais fiksotojo ryšio tinklais.
3. Viešosios fiksotojo telefono ryšio paslaugos ir viešosios judriojo telefono ryšio paslaugos nėra viena kitą pakeičiančios paslaugos, tačiau viešosios judriojo telefono ryšio paslaugos gali pakeisti viešąsias fiksotojo telefono ryšio paslaugas.
4. Rinkos koncentracija teikiant interneto prieigos ir viešąsias fiksotojo telefono ryšio paslaugas yra didelė, o TEO, teikdamas mažmenines paslaugas, užima dideles atitinkamų mažmeninių paslaugų teikimo rinkų dalis.
5. Lietuvoje viešosios fiksotojo ryšio paslaugos, interneto prieigos paslaugos, mokamos televizijos paslaugos yra teikiamos naudojant savo tinklus, kurie yra steigiami naudojant kitų operatorių ir savo fizinę infrastruktūrą.
6. Mažmeninių paslaugų teikimo rinkos pasižymi konkurencingumu, tačiau mažai tikėtina, kad ši situacija išliktų nepakitusi nesant Didmeninės vietinės prieigos rinkos reguliavimo.

2.2. Didmeninės vietinės prieigos rinkos apibrėžimas iki geografinės apimties vertinimo

2.2.1. Didmeninės vietinės prieigos rinkos pradinės paslaugos apibrėžimas

Didmeninė vietinė prieiga yra viena iš prieigos prie fizinės infrastruktūros rūšių. Fizinė infrastruktūra šiame rinkos tyrime yra suprantama kaip elektroninių ryšių infrastruktūra, esanti nuo tinklo galinio taško iki viešojo fiksotojo ryšio tinklo pagrindinio skirstomojo stovo (angl. *Main Distribution Frame*, toliau – MDF), įskaitant optinį skirstomąjį stovą (angl. *Optical Distribution Frame*, toliau – ODF), arba iki ekvivalentinės priemonės, esančios labiausiai nutolusiame prieigos tinklo taške tinklo galinio taško atžvilgiu ir kurioje gali būti suteikta atsietą prieiga prie vietinės linijos. Prieiga prie fizinės infrastruktūros – laikantis nustatytų sąlygų, išimtinu ar neišimtinu pagrindu fizinės infrastruktūros, įskaitant RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulas, kitam ūkio subjektui suteikimas mažmeninėms paslaugoms teikti. Be kita ko, prieiga prie fizinės infrastruktūros apima prieigą prie prieigos tinklo elementų ir susijusių priemonių, įskaitant galimybes pakloti nuosavas vietines linijas, fiksuotu ar judriuoju būdu prijungti įrangą.

Didmeninė vietinė prieiga – tai didmeninė paslauga, kai operatorius, teikiantis viešąjį fiksotojo ryšio tinklą, kitam viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjui suteikia visiškai atsietą prieigą prie vietinės linijos ir (arba) iš dalies atsietą prieigą prie vietinės linijos mažmeninėms paslaugoms teikti. Mažmeninės paslaugos šio Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo kontekste apima interneto prieigos paslaugas, VoIP, IPTV ir kitas paslaugas bei grandinių komutacija grįstas viešąsias fiksotojo telefono ryšio paslaugas, naudojant PSTN ir ISDN technologijas.

Pradinė Didmeninės vietinės prieigos rinkos paslauga yra didmeninė vietinė prieiga, kuri pasižymi šiomis savybėmis:

1. Gali būti suteikiama bet kuriame fizinės infrastruktūros taške (elemente), tinkamame prieigos tinklui vystyti, dažniausiai nuo tinklo galinio taško iki MDF, įskaitant ODF, arba iki ekvivalentinės priemonės, esančios labiausiai nutolusiame prieigos tinklo taške tinklo galinio taško atžvilgiu (įskaitant fizinę vietą, kurioje statomi skirstomieji įrenginiai ar ekvivalentinės priemonės), kur yra technologiškai įmanoma suteikti prieigą.

2. Suteikia galimybę didmeninės vietinės prieigos gavėjui teikti mažmenines paslaugas.
3. Gali apimti tiek vieną, tiek kelis fizinės infrastruktūros elementus (elementų grupes), o baigtinį jų skaičių apsprendžia didmeninės vietinės prieigos gavėjo pasirinkimas, kaip techniškai bus organizuojamas mažmeninių paslaugų teikimas.

Didmeninė vietinė prieiga yra teikiama metalinėmis vytos poros linijomis (toliau – prieiga prie metalinės vytos poros linijos). Taip pat didmeninė vietinė prieiga gali būti teikiama ir kitomis vietinėmis linijomis: vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis, vietinėmis belaidžio ryšio linijomis, vietinėmis UTP ir STP linijomis. Kaip buvo nurodyta anksčiau, didmeninė vietinė linija yra viena iš fizinės infrastruktūros rūšių ir gali būti suteikiama tarp tinklo galinio taško ir MDF, įskaitant ODF. Didmeninės vietinės prieigos naudotojas, siekdamas teikti mažmenines elektorinių ryšių paslaugas, turės atitinkamą vietinę liniją prijungti prie savo viešojo ryšių tinklo. Taigi, didmeninės vietinės prieigos gavėjui bus reikalingos su didmenine vietine prieiga susijusios priemonės, kurios užtikrins galimybę suteikti mažmenines elektroninių ryšių paslaugas. Pagal Įstatymo 3 straipsnio 60 dalį susijusios priemonės yra suprantamos kaip „susijusios paslaugos, elektroninių ryšių infrastruktūra, kitos su elektroninių ryšių tinklu ir (arba) elektroninių ryšių paslauga susijusios priemonės arba susiję elementai, kurie sudaro galimybę teikti elektroninių ryšių paslaugas naudojantis šiuo tinklu ir (arba) paslauga ir (ar) palengvina tokį teikimą arba sudarytų tokią galimybę, jei būtų naudojami.“ Susijusių priemonių pavyzdžiai didmeninės vietinės prieigos atžvilgiu yra (sąrašas nėra baigtinis):

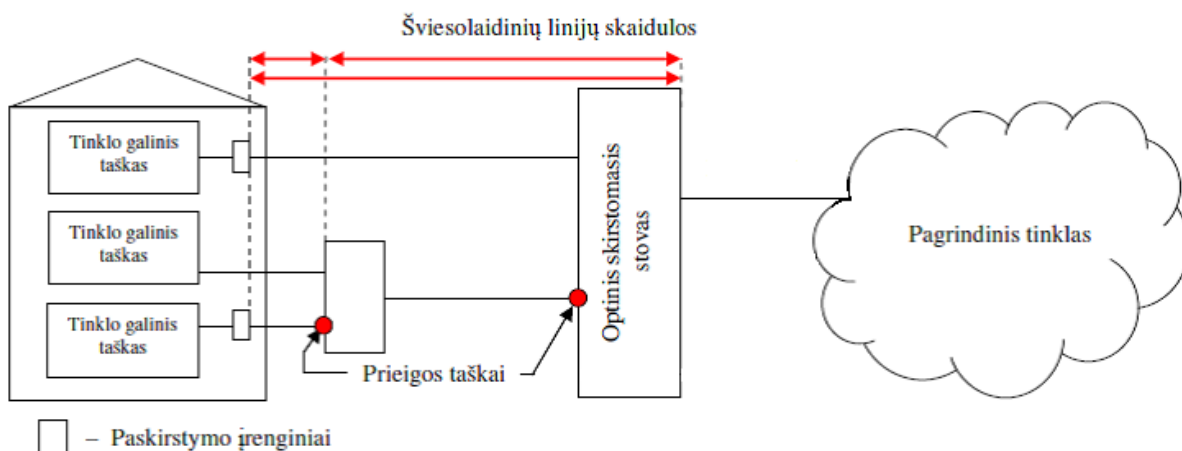
1. varinis jungiamasis kabelis, skirtas sujungti didmeninės vietinės prieigos teikėjo ir didmeninės vietinės prieigos gavėjo tinklus (vidinis ir išorinis);
2. šviesolaidinis jungiamasis kabelis, skirtas sujungti didmeninės vietinės prieigos teikėjo ir didmeninės vietinės prieigos gavėjo tinklus;
3. bendro naudojimo patalpos ir kiti elektroninių ryšių infrastruktūros bendro naudojimo elementai bei bendro naudojimo būdai.

Dažniausiai susijusias priemones suteikia didmeninės vietinės prieigos teikėjas. Atskirais atvejais susijusias priemones gali teikti pats didmeninės vietinės prieigos gavėjas arba trečioji šalis.

Taip pat svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad operatoriai, siekiantys teikti mažmenines elektroninių ryšių paslaugas, turi dvi alternatyvas, t. y. pirkti atitinkamą didmeninę paslaugą, kuri Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo kontekste yra didmeninė vietinė prieiga, arba tiesti nuosavą atitinkamą vietinę liniją, pasinaudodami vertikaliais susijusiomis paslaugomis. Galima išskirti dvi pastarąsias vertikalias susijusias paslaugas – prieigą prie RKKS ir prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos. Vadovaujantis Įstatymo 3 straipsnio 50 dalimi, RKKS yra „elektroninių ryšių infrastruktūros dalis, sudaryta iš ryšių kabelių kanalų, vamzdžių, šulinių ir kitų įrenginių (šulinių liukų, dangčių, užraktų, ryšių kabelių atramų, gembių, reguliavimo žiedų ir kt.), skirta ryšių kabeliams įverti ir (arba) išverti, sujungti, taisyti bei kitiems elektroninių ryšių įrenginiams įrengti ir jiems apsaugoti“. Operatorius, naudodamasis savo valdoma RKKS arba kitų teikiama prieiga prie RKKS, RKKS vamzdžiuose⁵ tiesia savo nuosavą vietinių linijų tinklą, kuriuo teikia mažmenines paslaugas savo abonentams, t. y. galutiniams paslaugų gavėjams, didmeninę vietinę prieigą ir (arba) kitas paslaugas. Tiesiant vietines šviesolaidines ryšio linijas, be RKKS gali būti naudojama ir kita vertikalios susijusi paslauga – prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos. Šviesolaidinių linijų skaidula yra suprantama kaip vietinės šviesolaidinės ryšio linijos skaidulos dalis, kuri nejungia abonento valdoje esančio tinklo galinio taško su ODF ar ekvivalentinėmis priemonėmis, tačiau yra nutiesta atkarpoje tarp šių taškų. (žr. 9 pav.). Prieigos prie šviesolaidinių

⁵ **RKKS vamzdis** – 110 mm arba didesnio išorinio skersmens vamzdis, skirtas ryšių kabeliams įverti ir (arba) išverti bei jiems apsaugoti ir nutiestas tarp dviejų šulinių arba tarp ryšių kabelio šulinių ir statinio ar kitų susijusių įrenginių (kolektorių, šachtų, rūšių, skirstomųjų spintų, stulpelių ir kt.)

linijų skaidulos gavėjas šviesolaidinių linijų skaidulas gali panaudoti vietinių šviesolaidinių ryšio linijų tinklo tiesimui, kuriuo gali būti teikiamos mažmeninės paslaugos, prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir (arba) kitos paslaugos.



9 paveikslas. Prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulų teikimo schema

Tiek prieiga prie RKKS, tiek prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos yra svarbūs veiksniai NKP tinklų plėtrai. RKKS ir (arba) šviesolaidinių linijų skaidulų tiesimas sudaro didžiąją dalį NKP tinklo sąnaudų. Taip pat pažymėtina, kad, kaip ir didmeninės vietinės prieigos teikimo atveju, taip ir prieigos prie RKKS ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos teikimui yra būtinos susijusios priemonės, pavyzdžiui, konkretaus operatoriaus turimos RKKS schemos ir pan. Prieigos prie RKKS ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos bei didmeninės vietinės prieigos vertikalios sąsajos pobūdis plačiau nagrinėjamas ataskaitos 3.1.2 skyriuje.

Pastebėtina, kad prieigą prie RKKS ir prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos galima naudoti ne tik vietinių linijų įrengimui, bet ir kitoms reikmėms. Pavyzdžiui, minėtosios prieigos prie fizinės infrastruktūros yra potencialiai naudingos didmeninės vietinės prieigos gavėjui, kuris siekia įrengti ryšių linijas. Tiek prieigos prie RKKS, tiek prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos, reikalingos ryšių linijos įrengimui, teikimą reguliuoja Prieigos, įskatinant tinklų sujungimą, suteikimo ir teikimo taisyklės, patvirtintos Tarnybos direktoriaus 2011 m. spalio 10 d. įsakymu Nr. 1V-960 „Dėl Prieigos, įskaitant tinklų sujungimą, suteikimo ir teikimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Prieigos taisyklės).

Išvados:

1. Pradinė Didmeninės vietinės prieigos rinkos paslauga – didmeninė paslauga, kai operatorius, teikiantis viešąjį fiksuotojo ryšio tinklą, kitam ūkio subjektui suteikia visiškai atsietą prieigą prie vietinės linijos ir (arba) iš dalies atsietą prieigą prie vietinės linijos mažmeninėms paslaugoms teikti. Toliau aprašyta paslauga sutrumpintai bus vadinama „didmeninė vietinė prieiga“.
2. Didmeninės vietinės prieigos teikimui yra būtinos susijusios priemonės.
3. Prieiga prie RKKS ir (arba) prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos yra vertikalios su didmenine vietine prieiga susijusi paslauga.

2.2.2. Didmeninės vietinės prieigos techninio realizavimo būdai

Ataskaitos 2.2.1 skyriuje nustatyta, kad pradinė Didmeninės vietinės prieigos rinkos paslauga yra didmeninė paslauga, kai operatorius, teikiantis viešąjį fiksuotojo ryšio tinklą, kitam ūkio subjektui suteikia visiškai atsietą prieigą prie vietinės linijos ir (arba) iš dalies atsietą prieigą prie vietinės linijos mažmeninėms paslaugoms teikti. Kaip buvo nurodyta ataskaitos 2.1 skyriuje mažmeninės paslaugos Lietuvos Respublikoje yra teikiamos šiomis vietinėmis linijomis:

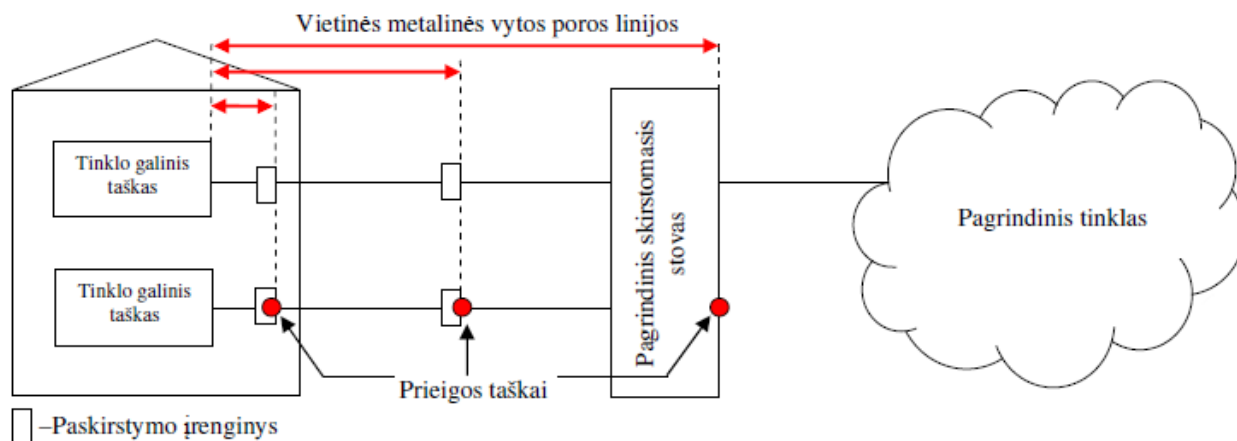
1. vietinėmis metalinėmis vytos poros linijomis;
2. vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis FTTH tinklų atveju;

3. vietinėmis UTP ir STP linijomis FTTB tinklų atveju;
4. vietinėmis UTP ir STP linijomis LAN atveju;
5. vietinėmis bendraašio kabelio linijomis arba KTV tinklais;
6. vietinėmis belaidžio ryšio linijomis.

Atsižvelgiant į anksčiau nurodytas vietines linijas, kuriomis Lietuvos Respublikoje yra teikiamos mažmeninės paslaugos, šiame ataskaitos skyriuje bus nagrinėjami didmeninės vietinės prieigos techninio realizavimo būdai ir galimybės minėta fizine infrastruktūra teikti visiškai ir (arba) iš dalies atsietą prieigą.

Vietinės metalinės vytos poros linijos

Didmeninę vietinę prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos (toliau – prieiga prie vietinės metalinės vytos poros linijos) sudaro prieiga prie vietinės metalinės vytos poros linijos nuo MDF iki tinklo galinio taško (žr. 10 pav.). Vietinės metalinės vytos poros linijos atsiejimas taip pat gali būti realizuojamas pastato rūsyje įrengtoje paskirstymo dėžutėje arba bet kokiame kitame paskirstymo taške (įrenginyje), kur yra technologškai įmanoma tokią prieigą suteikti iki tinklo galinio taško.



10 paveikslas. Prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos schema

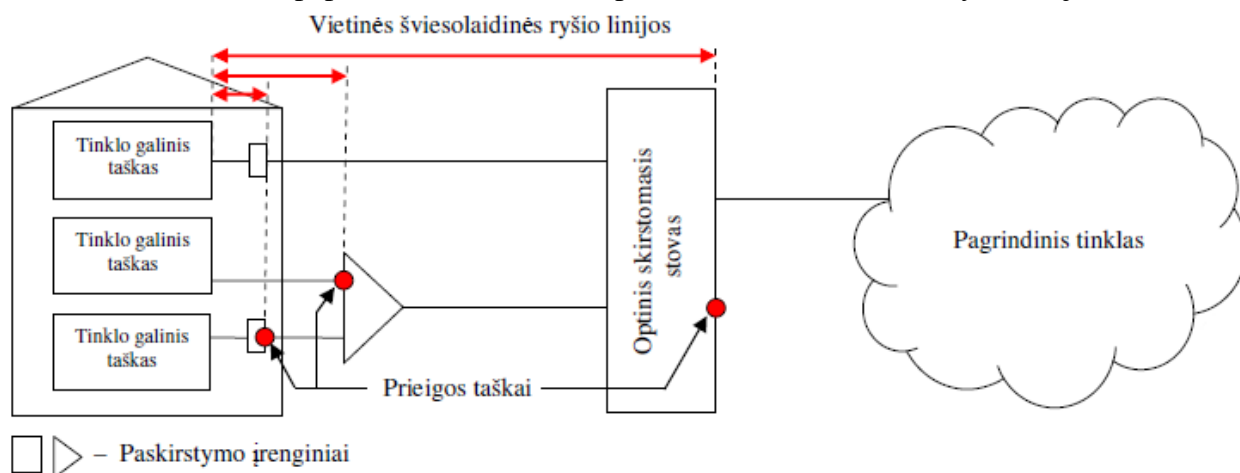
Prieiga prie vietinės metalinės vytos poros linijos tiriamuoju laikotarpiu buvo teikiama Lietuvos Respublikos teritorijoje. Ją teikė vienintelis operatorius TEO, kuris Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. 1V-629 buvo įpareigotas suteikti prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos ir viešai skelbti standartinį pasiūlymą suteikti prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos Lietuvos Respublikoje. Tiriamuoju laikotarpiu TEO teikiamą prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos gavo du operatoriai – VĮ „Infrastruktūra“, kuriai tiriamojo laikotarpio pabaigoje buvo suteikta prieiga prie 195 vietinių metalinių vytos poros linijų, ir UAB „Baltnetos komunikacijos“, kuriai tiriamojo laikotarpio pabaigoje buvo suteikta prieiga prie 33 vietinių metalinių vytos poros linijų.

Visiškai atsiejus vietinę metalinę vytos poros liniją, atitinkama vietinė linija suteikiama prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos gavėjui suteikiant teisę naudoti visą vietinės metalinės vytos poros linijos dažnių spektrą, kuriuo prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos gavėjas gali teikti mažmenines paslaugas galutiniams paslaugų gavėjams. Iš dalies atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos teikimo atveju, prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos gavėjas ir prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos gavėjas naudojami vienos vietinės metalinės vytos poros linijos skirtingais dažniais, kurie atskiriami panaudojant dažnių skirstytuvus. Prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos gavėjo įrenginiai yra prijungiami per dažnių skirstytuvą, suteikiant jam teisę naudoti vietinės metalinės vytos poros linijos ne balso juostos dažnių spektrą.

Taigi, atsižvelgiant į anksčiau aptartą, darytina išvada, kad techninis visiškai atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos ir iš dalies atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos realizavimas buvo praktiškai įgyvendinamas tiriamuoju laikotarpiu.

Vietinės šviesolaidinės ryšio linijos FTTH tinklų atveju

Didmeninę vietinę prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos FTTH tinklų atveju (toliau – prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos) sudaro prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos nuo ODF iki tinklo galinio taško (žr. 11 pav.). Galimi du šios prieigos sprendimai: *taškas–taškas* (angl. *Point-to-Point*, P2P) vietinės linijos arba pasyvaus optinio tinklo (angl. *Passive Optical Network*, toliau – PON) vietinės linijos. Lietuvos Respublikoje, Tarnybos duomenimis, labiausiai paplitusi *taškas–taškas* tipo vietinės šviesolaidinės ryšio linijos.



11 paveikslas. Prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos schema

Vietinės šviesolaidinio ryšio linijos gali būti atsiejamos ne tik ODF, bet ir pastato rūsyje įrengtoje paskirstymo dėžutėje (kai sumontuotos mechaninės jungtys), nuo pasyvaus optinio šakotuvo ar nuo bet kokio kito prieigos taško, kur yra technologiškai įmanoma tokią prieigą suteikti. Prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos PON atveju nuo prieigos taško (pavyzdžiui, ODF) prieigos tinkle link tinklo galinių taškų yra vystomas vietinių šviesolaidinių ryšio linijų „medis“. „Medžio“ šakų, t. y. vietinių šviesolaidinių ryšio linijų, daugėja tol, kol kiekviena šaka pasiekia atitinkamą tinklo galinį tašką. PON prieigos tinkle nėra naudojama aktyvi elektra maitinama įranga, o signalo (šviesos) skaidymą atlieka pasyvūs optiniai skirstytuvai (angl. *optical splitter*). Atitinkamų galutinių mažmeninių paslaugų gavėjų atsiejimas gali būti atliekamas atsiejant atskirą vietinių šviesolaidinių linijų skaidulą nuo arčiausiai nutolusio optinio skirstytuvo arba WDM–PON tipo tinklų atveju optinio signalo lygmenyje panaudojant optinius skirstytuvus. Iš dalies atsietos prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos sprendimai nėra žinomi ir nėra praktiškai taikomi, todėl tokio tipo prieiga Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo metu nebus nagrinėjama.

Techninis prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos *taškas–taškas* tinklo atveju realizavimas yra panašus kaip ir prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos. Sparčiai auganti didelės spartos mažmeninių paslaugų paklausa, didina ir vietinių šviesolaidinių ryšio linijų skaičių, kurios ne tik yra įrenginėjamos naujai, bet ir pakeičia jau egzistuojančias vietines metalines vytos poros linijas. Šios tendencijos leidžia teigti, kad plėtojantis NKP tinklams artimoje ateityje vietinių metalinių vytos poros linijų galimybės nebetenkins augančių galutinių mažmeninių paslaugų gavėjų poreikių, todėl vietinės šviesolaidinės ryšio linijos jas galiausiai pakeis.

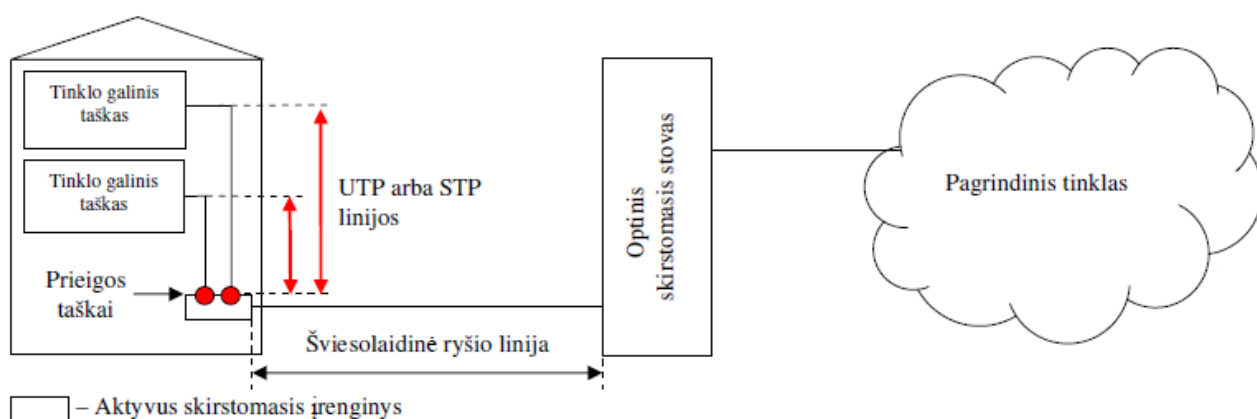
Tarnybos duomenimis, tiriamojo laikotarpio pabaigoje 19 operatorių teikė mažmenines paslaugas vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis FTTH tinklo atveju. Vis dėlto prieigą prie

vietinės šviesolaidinės ryšio linijos siūlė tik vienas operatorius – TEO, kuris Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. 1V-629 buvo įpareigotas suteikti prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir viešai skelbti standartinį pasiūlymą suteikti prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos Lietuvos Respublikoje. 2013 m. tik vienas operatorius naudojo TEO teikiama prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos. Tiriomojo laikotarpio pabaigoje nei vienas operatorius nesinaudojo TEO teikiama prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos.

Taigi, atsižvelgiant į aukščiau aptartą, darytina išvada, kad techninis visiškai atsietos prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos realizavimas yra įmanomas, praktiškai buvo įgyvendinamas tiriamuoju laikotarpiu, tačiau tiriomojo laikotarpio pabaigoje paslaugos nebuvo perkamos.

Vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju

Didmeninė vietinė prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju (toliau – prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju) skiriasi nuo prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos tuo, kad vietinė šviesolaidinė ryšio linija yra nutiesiama ne iki galutinio paslaugų gavėjo, kaip prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos atveju, o iki pastato. Ši linija yra užbaigiama pastato rūsyje įrengtoje paskirstymo dėžutėje, ten pat įrengiama aktyvi įranga, skirta keisti optinius signalus į elektrinius bei paskirstyti juos atitinkamiems galutiniams mažmeninių paslaugų gavėjams. Šiuo atveju prieigą prie UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju sudaro vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju, tiesiamos nuo paskirstymo dėžutės pastato rūsyje iki galutinių paslaugų gavėjų (žr. 12 pav.). Prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju tradicinis vietinės linijos atsiejimas, kai atsiejama optiniame skirstomajame stovė, nėra įmanomas, tačiau yra galimybė visiškai atsieti vietines UTP ir STP linijas FTTB tinklų atveju ir atsiejimas įvyktų skirstomojoje dėžutėje (įrenginyje), įrengtoje pastate. Šiuo atveju prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju gavėjui būtų suteikta teisė naudotis vietine linija, nutiesta nuo skirstomosios dėžutės iki tinklo galinio taško. Iš dalies atsietos prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju sprendimai nėra žinomi ir nėra praktiškai taikomi, todėl tokio tipo didmeninė vietinė prieiga Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo metu nebus nagrinėjama.



12 paveikslas. Prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju schema

Atkreiptinas dėmesys, kad prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju technologiškai yra analogiška prieigai prie vietinės UTP ir STP linijos LAN atveju (žr. 13 pav.). Be to, prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju yra artima prieigai prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir vietinės metalinės vytos poros linijos, kai prieiga yra suteikiama pastato rūsyje (žr. 10 ir 11 pav.).

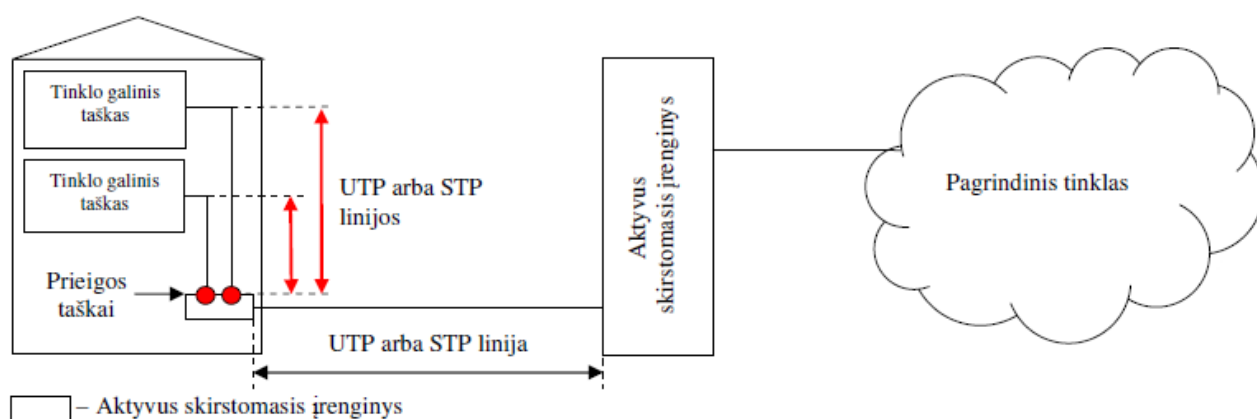
Tarnybos turimais duomenimis, tiriamuoju laikotarpiu nėra vienas iš 57 operatorių, teikusių interneto prieigos paslaugas vietinėmis UTP ir STP linijomis FTTB tinklų atveju, nesinaudojo kito

operatoriaus teikiama prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju. Šią prieigą siūlė tik vienas operatorius – TEO, kuris Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. IV-629 buvo įpareigotas suteikti prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju.

Apibendrinant, nepaisant to, kad nei vienas operatorius, nesinaudojo kito operatoriaus teikiama prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju, visiškai atsietos prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklo atveju paslauga techniniu požiūriu yra realizuotina.

Vietinės UTP ir STP linijos LAN atveju

Technologiškai didmeninė vietinė prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos LAN atveju (toliau – prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos LAN atveju) sutampa su prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju. Šios didmeninės vietinės prieigos skiriasi tuo, kad prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos LAN atveju pastatas, kuriame yra įrengiami tinklo galiniai taškai, su pagrindiniu tinklu yra sujungiamas ne šviesolaidine ryšio linija, kaip yra sujungiama prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju, o UTP arba STP kabeliu (žr. 13 pav.).



13 paveikslas. Prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos LAN atveju schema

Nepaisant minėtojo skirtumo prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos LAN atveju teikimas kitam operatoriui yra analogiškas prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju teikimui. Prieiga gali būti suteikiama prie vietinės UTP ir STP linijos nuo pastato rūsyje įrengtos skirstomosios dėžutės (įrenginio) iki LAN galinio taško. Iš dalies atsieti vietinės UTP ir STP linijos LAN atveju nėra techniškai įmanoma, todėl tokio tipo didmeninė vietinė prieiga šio Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo metu nebus nagrinėjama.

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikoje interneto prieiga, teikiama naudojant LAN, nėra plačiai paplitusi. Tiriamojo laikotarpio pabaigoje 1,2 proc. arba 11,3 tūkst. interneto prieigos paslaugų gavėjų naudojo šio tipo interneto prieigą, teikiama naudojant UTP ir STP linijas LAN atveju. Galima teigti, kad šis interneto prieigos būdas pasižymi nykimo tendencija, nes per tiriamąjį laikotarpį abonentų skaičius sumažėjo nuo 26,7 tūkst. iki 11,3 tūkst. arba 57,7 proc. Atskirus vietinius tinklus sudaro nuo kelių dešimčių iki kelių tūkstančių linijų. Tačiau šių tinklų mažėjimo tendencija yra siejama ne su vietinių tinklų mažėjimu apskritai, o su šių tinklų evoliucija į kitas technologijas. Operatoriai vietinio tinklo dalį nuo pagrindinio tinklo iki pastato rūsyje esančios paskirstymo dėžutės, kurią LAN atveju sudaro UTP arba STP kabelis, keičia optiniu kabeliu. Tai reiškia, kad LAN prieigos tinklas tampa FTTB tinklų prieigos tinklu. Todėl galima teigti, kiek tai susiję su LAN vystymusi, mažėjant vietinių UTP ir STP linijų LAN atveju skaičiui, didėja vietinių UTP ir STP linijų FTTB tinklo atveju skaičius, o bendras vietinių UTP ir STP linijų skaičius beveik nekinta.

Tarnybos turimais duomenimis, tiriamuoju laikotarpiu nė vienas iš 34 operatorių, teikusių interneto prieigos paslaugas vietinėmis UTP ir STP linijomis LAN atveju, nesinaudojo kito

operatoriaus teikiama prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos LAN atveju. Šią prieigą siūlė tik vienas operatorius – TEO, kuris Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. 1V-629 buvo įpareigotas suteikti prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos LAN atveju. Taigi, apibendrinant, visiškai atsietos prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklo atveju paslauga techniniu požiūriu yra realizuotina.

Vietinės bendraašio kabelio linijos

Vietinėmis bendraašio kabelio linijomis teikiant mažmenines paslaugas, skirtingai negu prieigos prie vietinių metalinių vytos poros linijų ar prieigos prie vietinių šviesolaidinių ryšio linijų atveju, kai vietinės linijos yra skirtos vienam atskiram galutiniam paslaugų gavėjui, grupė galutinių paslaugų gavėjų turi dalintis vienos vietinės bendraašio kabelio linijos pajėgumu. Todėl KTV prieigos tinkluose naudojamų vietinių bendraašio kabelio linijų atsiejimas skirstomuosiuose įrenginiuose techniškai nėra įmanomas. Tai patvirtina ir faktas, kad visi interneto prieigos paslaugų, teikiamų KTV tinklais, teikėjai, kurių tiriamojo laikotarpio pabaigoje buvo 15, naudojami nuosavomis vietinėmis bendraašio kabelio linijomis teikdami mažmenines paslaugas. Dėl šios priežasties vietinės bendraašio kabelio linijos nenagrinėjamos Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo metu.

Vietinės belaidžio ryšio linijos

Vietinės belaidžio ryšio linijos, kaip ir kitos vietinės linijos, naudojant skirtingas technologijas, leidžia teikti įvairias mažmenines paslaugas. Dažniausiai naudojamos technologijos yra GSM (angl. *Global System for Mobile Communications*), belaidis DSL (angl. *Wireless Digital Subscriber Line*), BWA (angl. *Broadband Wireless Access*) ir WipLL (angl. *Wireless IP Local Loop*).

Naudojant GSM technologiją vietinė belaidžio ryšio linija yra įrengiama abonentų patalpoje išskirtinai balso paslaugoms teikti ir tik tais atvejais, kai nėra techninių galimybių (ar tokios galimybės yra ekonomiškai neproporcingos) įrengti laidinę vietinę liniją. Ši infrastruktūra dažniausiai yra įrengiama nutolusiose geografinėse vietovėse, kur rinktis kitą pasyvią tinklo infrastruktūrą (vietinę liniją) techniškai yra neįmanoma ir (arba) ekonomiškai nenaudinga. Tai reiškia, kad šios vietinės belaidžio ryšio linijos nėra pakeičiamos kitomis vietinėmis linijomis.

Mažmeninės paslaugos taip pat gali būti teikiamos ir kitomis minėtomis technologijomis, t. y. belaidžio DSL, BWA ir WipLL technologijomis. Šias vietines belaidžio ryšio linijas sudaro aktyvi įranga (radijo ryšio signalą spinduliuojančios antenos). Nutraukus elektros maitinimą kartu yra nutraukiamas vietinės belaidžio ryšio linijos teikimas, kuris atsinaujina aktyvuojant atitinkamą įrangą. Dėl šios priežasties prie šių vietinių linijų neįmanoma suteikti prieigą, t. y. jų neįmanoma atsieti, kaip, pavyzdžiui, yra atsiejamos vietinės metalinės vytos poros linijos. Tai reiškia, kad vietinės belaidžio ryšio linijos, naudojant belaidžio DSL, BWA ir WipLL technologijas, neatitinka nagrinėjamos Didmeninės vietinės prieigos rinkos paslaugos apibrėžimo (žr. ataskaitos 2.2.1 skyrių). Apibendrinant, vietinės belaidžio ryšio linijos, teikiamos tiek GSM, tiek belaidžio DSL, BWA ir WipLL technologijomis, nebus nagrinėjamos Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo metu.

Išvados:

1. Techninis visiškai atsietos ir iš dalies atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos, visiškai atsietos prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, visiškai atsietos prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju ir vietinės UTP ir STP linijos LAN atveju (toliau abi kartu – visiškai atsietą prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos) įgyvendinimas yra įmanomas.

2. Techninis atsietos prieigos prie vietinės bendraašio kabelio linijos ir atsietos prieigos prie vietinės belaidžio ryšio linijos įgyvendinimas nėra įmanomas.

3. Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo metu nagrinėjamos šios didmeninės vietinės prieigos:

- a. visiškai atsietą ir iš dalies atsietą prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos;
- b. visiškai atsietą prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos;
- c. visiškai atsietą prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos.

2.3. Didmeninės vietinės prieigos rinkos apibrėžimas iki Didmeninės vietinės prieigos rinkos geografinės aprėpties vertinimo

Produkto (paslaugos) rinkos apibrėžimo tikslas yra nustatyti visus produktus ir (arba) paslaugas, kurie pirkėjų požiūriu yra tinkamas pakaitalas vienas kitam pagal jų savybes, naudojimą ir kainas. Ataskaitos 2.2.1 skyriuje buvo pateiktas pradinis didmeninės vietinės prieigos paslaugos apibrėžimas. Ataskaitos 2.2.2 skyriuje buvo nustatyta, kokiais būdais yra technologiškai įmanoma teikti didmeninę vietinę prieigą ir kokiais būdais tiriamuoju laikotarpiu ji buvo teikiama Lietuvos Respublikos teritorijoje:

- vietinėmis metalinėmis vytos poros linijomis;
- vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis;
- vietinėmis UTP ir STP linijomis.

Apibrėžiant atitinkamą produkto rinką yra analizuojamos konkrečios paslaugos pakeičiamumas paklausos ir pasiūlos atžvilgiu. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 44 punkte rekomenduojama išanalizuoti ne tik, ar palyginamos teikiamų paslaugų charakteristikos, ar lyginamos paslaugos naudojamos tiems patiems paslaugų gavėjų tikslams realizuoti, ar teikiamų paslaugų kainos yra palyginamos, bet ir atkreipti dėmesį į šių paslaugų teikimo konkurencines sąlygas bei į pasiūlos ir paklausos struktūrą. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 45 punkte nustatyta, kad skirtingi būdai (fizinė prasme), paslaugų gavėjo požiūriu naudojami tai pačiai paslaugai teikti ir atitinkantys vartotojo poreikius, gali būti įtraukti į nagrinėjamą atitinkamą rinką.

Vadovaujantis aukščiau pateikta informacija, toliau šiame skyriuje tirama, ar ataskaitos 2.2.2 skyriuje nustatyti didmeninės vietinės prieigos teikimo būdai yra pakeičiami vieni kitais ir ar didmeninė vietinė prieiga gali būti pakeičiama kita paslauga.

2.3.1. Didmeninės vietinės prieigos pakeičiamumas paklausos atžvilgiu

Siekiant įvertinti paslaugų pakeičiamumą paklausos atžvilgiu analizuojama, ar tam tikros paslaugos yra tinkami pakaitalai šių paslaugų gavėjui pagal jų savybes, naudojimą ir kainas. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 40 punkte nurodyta, kad pakeičiamumo paklausos atžvilgiu egzistavimas gali būti nustatomas atliekant hipotetinio monopolisto testą (angl. *hypothetical monopolist test*), kuriuo tirama galima paslaugos gavėjų reakcija į ilgalaikį kainų padidėjimą 5–10 proc., laikant, kad kitų paslaugų kainos išlieka nepakitusios. Šiame skyriuje bus siekiama išsiaiškinti, ar atitinkamos didmeninės vietinės prieigos kainos mažas ilgalaikis padidėjimas paskatintų atitinkamos didmeninės vietinės prieigos gavėjus rinktis kitas prieigos paslaugas, kuriomis naudojantis būtų galima toliau teikti (arba pradėti teikti) mažmenines paslaugas. Taip pat bus vertinami kiti veiksniai, galintys lemti pakeičiamumą.

Visiškai atsietą ir iš dalies atsietą prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos
Lietuvos Respublikoje potencialiai gali suteikti operatoriai, valdantys prieigos tinklą, kurį sudaro vietinės metalinės vytos poros linijos. Tiriamojo laikotarpio pabaigoje tokių operatorių buvo 8 (tiriamojo laikotarpio pradžioje – 12). Plačiai geografiškai išvystytą vietinių metalinių vytos poros linijų tinklą, dengiantį visą Lietuvos Respublikos teritoriją, turi vienintelis operatorius – TEO, kuris Tarnybos direktoriaus 2011 birželio 16 d. įsakymu Nr. 1V-629 yra pripažintas ūkio subjektu, turinčiu didelę įtaką Atsietos prieigos rinkoje ir yra vienintelis ūkio subjektas Lietuvos Respublikoje, įpareigotas teikti ir teikiantis visiškai atsietą ir iš dalies atsietą prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos kitiems operatoriams. Tiriamuoju laikotarpiu TEO teikė prieigą prie

vietinės metalinės vytos poros linijos dviem operatoriams – VI „Infostruktūra“, kuriai tiriamojo laikotarpio pabaigoje buvo suteikta prieiga prie 195 vietinių metalinių vytos poros linijų, ir UAB „Baltnetos komunikacijos“, kuriai tiriamojo laikotarpio pabaigoje buvo suteikta prieiga prie 33 vietinių metalinių vytos poros linijų. Tarnyba 2011 m. rinkos tyrime nustatė, kad kiti operatoriai neturi didelės įtakos Didmeninės vietinės prieigos rinkoje, todėl jiems nėra nustatytas įpareigojimas teikti visiškai atsietą ir (arba) iš dalies atsietą prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos kitiems operatoriams. Šias paslaugas kiti operatoriai teikia tik patys sau, t. y. mažmeninių paslaugų teikimui, o kitiems operatoriams visiškai atsietos ir iš dalies atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos neteikia ir nesiūlo.

Kaip ir visiškai atsietos ir iš dalies atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos atveju, **visiškai atsietą prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir (arba) vietinės UTP ir STP linijos** gali suteikti operatoriai, valdantys prieigos tinklą, kurį atitinkamai sudaro vietinės šviesolaidinės ryšio linijos arba vietinės UTP ir STP linijos. Tarnybos turimais duomenimis, nė vienas operatorius, teikiantis mažmenines paslaugas, nesinaudojo kito operatoriaus teikiama visiškai atsietą prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir (arba) vietinės UTP ir STP linijos. Šio tipo prieigas Lietuvos Respublikoje siūlo tik vienas ūkio subjektas – TEO, kuris Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. 1V-629 yra pripažintas ūkio subjektu, turinčiu didelę įtaką Atsietos prieigos rinkoje, ir įpareigotas teikti visiškai atsietą prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir vietinės UTP ir STP linijos kitiems operatoriams.

Operatoriai, turintys vietines šviesolaidines ryšio linijas ir (arba) vietines UTP ir STP linijas, prieigą prie šių vietinių linijų teikė tik patys sau, teikdami mažmenines paslaugas galutiniams paslaugų gavėjams. Lietuvos Respublikoje tiriamojo laikotarpio pabaigoje 19 operatorių valdė skirtingo dydžio vietinių šviesolaidinių ryšio linijų prieigos tinklus (tiriamojo laikotarpio pradžioje – 10), 57 operatoriai – vietinių UTP ir STP linijų FTTB tinklų atveju prieigos tinklus (tiriamojo laikotarpio pradžioje – 53) ir 34 operatoriai – vietinių UTP ir STP linijų LAN atveju prieigos tinklus (tiriamojo laikotarpio pradžioje – 46).

Kaip jau buvo minėta anksčiau, tiriamuoju laikotarpiu visiškai atsietą prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir visiškai atsietą prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos siūlė tik TEO. Vis dėlto operatoriai tiriamuoju laikotarpiu nepirko nei visiškai atsietos prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, nei visiškai atsietos prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos. Pastebima tendencija, kad operatoriai toliau vystė savo nuosavus vietinių šviesolaidinių ryšio linijų tinklus, kuriais yra teikiamos mažmeninės paslaugos galutiniams paslaugų gavėjams.

Atsižvelgiant į tai, kad tiriamuoju laikotarpiu visiškai atsietos prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir visiškai atsietos prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos buvo naudojamos tik sau, o prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos paklausa buvo labai maža, pakeičiamumo paklausos atžvilgiu negalima objektyviai įvertinti naudojant tik hipotetinio monopolisto testą. Dėl to toliau atliekamas netiesioginis pakeičiamumo paklausos atžvilgiu vertinimas.

2011 m. birželio 16 d. užbaigtame Atsietos prieigos rinkos tyrime nustatyta, kad visiškai atsietą prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir vietinės UTP ir STP linijos yra pakaitalai visiškai atsietai ir iš dalies atsietai prieigai prie vietinės metalinės vytos poros linijos. Tai buvo nustatyta atlikus vertikaliai susijusių mažmeninių paslaugų rinkos analizę, kuri atskleidė, kad iš vartotojų perspektyvos mažmeninės paslaugos, teikiamos vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis ir vietinėmis UTP ir STP linijomis, yra pilnaverčiai pakaitalai mažmeninėms paslaugoms, teikiamoms vietinėmis metalinėmis vytos poros linijomis. Kaip buvo nurodyta ataskaitos 2.1 skyriuje, Lietuvoje tiriamuoju laikotarpiu paslaugų, teikiamų naudojant vietines metalinės vytos poros linijas, paklausa mažėjo, tačiau augo paslaugų, teikiamų naudojant vietines šviesolaidines ryšio linijas, paklausa. Atsižvelgiant į tai, manytina, kad egzistuojantis pakeičiamumas iš galutinių paslaugų gavėjų perspektyvos daro įtaką ir pakeičiamumui atitinkamoje didmeninėje rinkoje. Atsižvelgiant į tai, kad vertikaliai susijusių mažmeninių paslaugų rinkoje auga mažmeninių

paslaugų abonentų skaičius, didėja atitinkamais būdais teikiamų mažmeninių paslaugų paklausa, didėja alternatyvių operatorių užimama rinkos dalis, galima teigti, kad visiškai atsieta prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir vietinės UTP ir STP linijos yra pakaitalai iš dalies atsietai ir visiškai atsietai prieigai prie metalinės vytos poros linijos.

Išnagrinėjus operatorių viešai skelbiamus mažmeninių paslaugų pasiūlymus nustatyta, kad mėnesiniai užmokesčiai už mažmenines paslaugas, teikiamas vietinėmis metalinėmis vytos poros linijomis, vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis FTTH tinklų atveju, vietinėmis UTP ir STP linijomis FTTB tinklo atveju ir vietinėmis UTP ir STP linijomis LAN atveju, skiriasi neženkiai, kas rodo, kad atitinkamos paslaugos, teikiamos šiomis skirtingomis vietinėmis linijomis, galutinio paslaugų gavėjo atžvilgiu yra lygiaverčiai pakaitalai. Be to, kaip matyti 2 paveiksle (žr. ataskaitos 2.1 skyrių) vietinių šviesolaidinių ryšio linijų FTTH ir vietinių UTP ir STP linijų FTTB tinklų atveju nuolat daugėja, o vietinių metalinių vytos poros linijų bei vietinių UTP ir STP linijų LAN atveju skaičius nuolat mažėja. Šios tendencijos rodo, kad operatoriai vienas vietines linijas keičia kitomis ir šias vietines linijas laiko pakeičiamomis.

Vertinant užmokesčius už didmeninę vietinę prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos (žr. 6 lentelę), galima nustatyti, kokią dalį mažmeninės paslaugos kainoje sudaro didmeninės paslaugos kaina. Tam yra pasitelkiamas ARPU rodiklis, apskaičiuotas 2.1 skyriuje. Iš lentelės matyti, kad tiriamuoju laikotarpiu užmokesčio už didmeninę vietinę prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos dalis ARPU kito nežymiai.

6 lentelė. Užmokesčių už didmeninę vietinę prieigą prie vietinių metalinių vytos poros linijų ir prieigą prie vietinių šviesolaidinių ryšio linijų (eurai/mėn., be PVM) ir atitinkamų interneto prieigos paslaugų ARPU (eurai/mėn., be PVM) santykio (proc.) dinamika 2010–2014 m.

	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.
Užmokestis už visiškai atsietą prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos	5,21	4,92	4,92	4,92	4,92
Užmokestis už iš dalies atsietą prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos	4,78	3,48	3,48	3,48	3,48
Interneto prieigos ARPU	11,00	10,28	10,10	9,90	9,70
Užmokesčio už visiškai atsietą prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos dalis ARPU, proc.	47,40	47,90	48,70	49,70	50,70
Užmokesčio už iš dalies atsietą prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos dalis ARPU, proc.	43,50	33,90	34,50	35,20	35,90

Apibendrinant pateiktą aukščiau, darytina išvada, kad atitinkamos didmeninės vietinės prieigos sąnaudos mažmeninėje paslaugoje sudaro apie 50 proc. ir ilgam laikui pakėlus didmeninės vietinės linijos kainą 5–10 proc., paslaugos gavėjas, esant galimybei, turėtų rinktis kitą įmanomą didmeninę vietinę prieigą.

Atsižvelgiant į tai, kad didmeninė vietinė prieiga yra mažmeninių paslaugų dalis, ir operatoriai, teikdami šias mažmenines paslaugas savo abonentams, vieną vietinę liniją keičia (arba gali keisti) kita vietine linija, operatoriai šias sau teikiamas didmenines vietinės prieigos prie atitinkamos vietinės linijos paslaugas laiko pakeičiamomis iš paklausos pusės. Todėl manytina, kad jei šių didmeninių vietinių prieigų paslaugų teikėjai šias paslaugas teiktų kitiems operatoriams, kitas operatorius didmenines vietines prieigas, teikiamas skirtingomis vietinėmis linijomis, taip pat laikytų pakeičiamomis.

Išvada: Visiškai atsieta prieiga ir iš dalies atsieta prieiga prie vietinės metalinės vytos poros linijos, visiškai atsieta prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir visiškai atsieta prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos yra pakeičiamos paklausos atžvilgiu.

2.3.2. Didmeninės vietinės prieigos pakeičiamumas pasiūlos atžvilgiu

Siekiant įvertinti paslaugų pakeičiamumą iš pasiūlos pusės, analizuojama, ar reaguodami į nežymų ir ilgalaikį santykinį nagrinėjamų prekių (paslaugų) kainų padidėjimą, kiti paslaugų teikėjai gali per trumpą laikotarpį (trumpu laikotarpiu ūkio subjektas negali iš esmės pakeisti turimo materialaus ir nematerialaus turto) pradėti teikti atitinkamas paslaugas, nepatirdamas žymių papildomų išlaidų ar rizikos.

Tiriamuoju laikotarpiu tik TEO, kuris Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. 1V-629 yra pripažintas ūkio subjektu, turinčiu didelę įtaką Atsietos prieigos rinkoje, kitiems operatoriams siūlė visiškai atsietą ir iš dalies atsietą prieigą prie vietinės metalinės vytytos poros linijos, visiškai atsietą prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir visiškai atsietą prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos. Vis dėlto realiai tiriamuoju laikotarpiu buvo perkama tik didmeninė vietinė prieiga prie vietinės metalinės vytytos poros linijos, o operatoriai savo tinklus steigė naudodami žemiausio lygmens fizinę infrastruktūrą – RKKS ir šviesolaidines skaidulas. Atsižvelgiant į tai, vertinti pakeičiamumą pasiūlos atžvilgiu taikant hipotetinio monopolisto testą yra neįmanoma. Dėl to pakeičiamumas pasiūlos atžvilgiu yra atliekamas naudojant kitus testus.

Didmeninės vietinės prieigos, teikiamos skirtingomis vietinėmis linijomis, pakeičiamumą iš pasiūlos pusės galima analizuoti vertinant savo abonentams (galutiniams paslaugų gavėjams) teikiamų mažmeninių paslaugų, naudojant skirtingas vietines linijas, rinkos dalių pokyčius praeityje, ateities planus, tendencijas ir kitas aplinkybes. Atsižvelgiant į tai, kad operatoriai, savo abonentams gali siūlyti teikti mažmenines paslaugas ne tik viena atitinkama vietine linija bet ir dviem vietinėmis linijomis ar daugiau, tai leidžia manyti, kad konkretaus operatoriaus abonentui, gaunančiam mažmenines paslaugas viena vietine linija, pateikus prašymą gauti šias paslaugas kita vietine linija, tas pats, ar kitas operatorius, teikiantis mažmenines paslaugas šia konkrečia abonto norima vietine linija, galėtų patenkinti šį prašymą per trumpą laikotarpį, nepatirdamas žymių sąnaudų. Tai, kad vietinių metalinių vytytos poros linijų bei vietinių UTP ir STP linijų LAN atveju, kuriomis teikiamos interneto prieigos paslaugos, skaičius nuolat mažėja, o vietinių šviesolaidinių ryšio linijų FTTH tinklų atveju ir vietinių UTP ir STP linijų FTTB tinklų atveju skaičius nuolat auga (žr. ataskaitos 2.1 skyrių), rodo, kad pastarosios vietinės linijos tampa vis svarbesnės, teikiant interneto prieigos paslaugas fiksuotoje vietoje. Vietinės metalinės vytytos poros linijos, naudojant xDSL technologiją, ilgą laiką buvusios pagrindine interneto prieigos paslaugų teikimo fizine infrastruktūra, visu tiriamuoju laikotarpiu nusileido vietinėms šviesolaidinėms ryšio linijoms FTTH tinklų atveju ir vietinėms UTP ir STP linijoms FTTB tinklų atveju. Tiriamuoju laikotarpiu minėtasis atotrūkis tik didėjo: jei 2010 m. pradžioje vietinėmis metalinėmis vytytos poros linijomis, naudojant xDSL technologiją, naudojosi 35,8 proc. visų interneto prieigos abonentų, tai 2014 m. pabaigoje šis rodiklis sumažėjo iki 21,2 proc. Tuo tarpu vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis FTTH tinklų atveju ir vietinėmis UTP ir STP linijomis FTTB tinklų atveju teikiamomis interneto prieigos paslaugomis besinaudojančių abonentų dalis tuo pačiu laikotarpiu padidėjo nuo 43 proc. iki 59,6 proc. Interneto prieigos abonentų, interneto prieigą gaunančių vietinėmis UTP ir STP linijomis LAN atveju, dalis taip pat susitraukė nuo 4,3 proc. tiriamojo laikotarpio pradžioje iki 1,4 proc. tiriamojo laikotarpio pabaigoje. Bendras vietinių metalinių vytytos poros linijų, naudojant xDSL technologiją, skaičius tiriamuoju laikotarpiu sumažėjo 23,7 proc. (arba nuo 222,6 tūkst. iki 169,9 tūkst.), vietinių UTP ir STP linijų LAN atveju – 57,6 proc. (arba nuo 26,7 tūkst. iki 11,3 tūkst.). Vietinių šviesolaidinių ryšio linijų FTTH tinklų atveju ir vietinių UTP ir STP linijų FTTB tinklų atveju skaičius tiriamuoju laikotarpiu padidėjo: atitinkamai 207,8 proc. (arba nuo 62,5 tūkst. iki 192,3 tūkst.) ir 39,6 proc. (arba nuo 204,9 tūkst. iki 285,6 tūkst.).

Sparčiausiai vietinių šviesolaidinių ryšio linijų FTTH tinklų atveju tinklą vystė operatorius TEO, kuris palaipsniui interneto prieigos paslaugų teikimą, naudojant xDSL technologiją, keičia interneto prieigos paslaugomis, teikiamomis vietinėmis šviesolaidinio ryšio linijomis FTTH tinklų atveju. Tuo tarpu alternatyvūs operatoriai vystė vietinių UTP ir STP linijų FTTB tinklų atveju

tinklus. Visa, kas nurodyta aukščiau, paaiškina mažėjantį vietinių metalinių vytos poros linijų ir vietinių UTP ir STP linijų LAN atveju pasiūlos mažėjimą.

Vertinant tiek TEO vykdomą vietinių šviesolaidinių ryšio linijų FTTH tinklų atveju tinklų plėtrą, kas reikalauja didelių investicijų, ir sprendimą nebevystyti vietinių metalinių vytos poros linijų tinklo, tiek alternatyvių operatorių tinklų modernizavimą tiesiant vietinių UTP ir STP linijų FTTB tinklų atveju tinklus, galima daryti išvadą, kad operatoriai didžiausią dėmesį skiria šviesolaidinio ryšio tinklų plėtrai.

Išvada:

1. Didmeninė visiškai atsieta ir iš dalies atsieta prieiga prie vietinės metalinės vytos poros linijos, visiškai atsieta prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir visiškai atsieta prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos yra pakeičiamos pasiūlos atžvilgiu.

2.3 skyriaus apibendrinimas: 2.3 skyriuje atlikus pakeičiamumo paklausos ir pakeičiamumo pasiūlos atžvilgiu analizę nustatyta, kad didmeninė visiškai atsieta ir iš dalies atsieta prieiga prie vietinės metalinės vytos poros linijos, visiškai atsieta prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir visiškai atsieta prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos yra pakeičiamos paklausos ir pasiūlos atžvilgiu. Atsižvelgiant į tai, Didmeninės vietinės prieigos rinka apibrėžiama kaip didmeninės vietinės prieigos prie metalinės vytos poros linijos ir (arba) vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir (arba) vietinės UTP ir STP linijos rinka.

2.4. Didmeninės vietinės prieigos rinkos geografinės teritorijos apibrėžimas

Ataskaitos 2.3 skyriuje buvo apibrėžta Didmeninės vietinės prieigos rinka iki geografinės teritorijos vertinimo. Šiame ataskaitos skyriuje yra apibrėžiama Didmeninės vietinės prieigos rinkos geografinė teritorija.

Apibrėžiant Didmeninės vietinės prieigos rinkos geografinę teritoriją, siekiama nustatyti, kokia yra konkrečios rinkos geografinė teritorija. Atitinkamos rinkos geografinė teritorija gali įtakoti nagrinėjamos rinkos apimtį, esamą ir potencialią konkurencinę aplinką nagrinėjamoje rinkoje. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 59 punkte teigiama, kad elektroninių ryšių sektoriuje geografinė atitinkamos rinkos teritorija tradiciškai nustatoma vadovaujantis dviem kriterijais: tinklo aprėpiama teritorija ir teisiniais ar kitais reguliavimo instrumentais. Vadovaujantis šiais dviem kriterijais, geografinė rinkos teritorija gali būti vietinė, regioninė, nacionalinė ar aprėpianti kelias valstybes.

Elektroninių ryšių paslaugų teikėjai turi teisę vykdyti elektroninių ryšių veiklą visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, t. y. veiklos apribojimų atskirose Lietuvos Respublikos teritorijos dalyse nėra. Išnagrinėjus respondentų Anketose pateiktą informaciją, nustatyta, kad didmeninę vietinę prieigą, teikiamą įvairiais būdais bei naudojant skirtingas technologijas, galima teikti visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Pastebėtina tai, kad mažmeninės paslaugos, teikiamos naudojant didmeninę vietinę prieigą, yra teikiamos tik Lietuvos Respublikos teritorijoje reziduojantiems asmenims (fiziniams arba juridiniams asmenims). Dėl to viešieji ryšių tinklai, reikalingi mažmeninėms paslaugoms teikti, o taip pat ir vietinės linijos, yra plėtojamos tik Lietuvos Respublikos teritorijoje. Atsižvelgiant į tai, Didmeninė vietinės prieigos rinkos geografinė teritorija negali būti platesnė nei Lietuvos Respublikos teritorija. Toliau yra vertinama, kokia yra Didmeninės vietinės prieigos rinkos geografinė teritorija Lietuvos Respublikos geografinėje teritorijoje: apimanti visą Lietuvos Respublikos teritoriją ar skaidytina į smulkesnes geografines teritorijas.

Atsižvelgiant į tai, kad didmeninė vietinė prieiga prie vietinių metalinių vytos poros linijų, vietinių šviesolaidinių ryšio linijų ir vietinių UTP ir STP linijų yra pakeičiamos tarpusavyje paklausos ir pasiūlos atžvilgiu (žr. ataskaitos 2.3.1 ir 2.3.2 skyrius), Tarnyba nustato, kad Lietuvos Respublikoje Didmeninės vietinės prieigos rinkos geografinė teritorija atitinka bendrą vietinių metalinių vytos poros linijų, vietinių šviesolaidinių ryšio linijų, vietinių UTP ir STP linijų aprėpiamą teritoriją. Tarnybos duomenimis, TEO teikiamų vietinių metalinių vytos poros linijų tinklas aprėpia visą Lietuvos Respublikos teritoriją. Tiriamojo laikotarpio pabaigoje vietinių

šviesolaidinių ryšio linijų ir vietinių UTP ir STP linijų tinklas daugiausia buvo išvystytas Lietuvos miestuose, tačiau atsižvelgiant į TEO planus vystyti šviesolaidinių ryšio linijų tinklus ir tiek bendrą TEO, tiek kitų operatorių teikiamų vietinių šviesolaidinių ryšio linijų bei vietinių UTP ir STP linijų FTTB tinklo atveju skaičiaus augimą, darytina išvada, kad šie tinklai sparčiai plėsis toliau ir už miestų ribų. Nepaisant to, kad vietinės UTP ir STP linijos LAN atveju nėra plačiai paplitusios ir jų skaičius išlaiko mažėjimo tendenciją, vietinių UTP ir STP linijų LAN atveju skaičius mažėjimas siejamas su vietinių UTP ir STP linijų FTTB tinklų atveju skaičiaus augimu. Atsižvelgiant į tai, Didmeninės vietinės prieigos rinkos geografinė aprėptis nemažės, dėl vietinių UTP ir STP linijų LAN atveju skaičiaus mažėjimo. Atsižvelgiant į anksčiau pateiktą informaciją, darytina prielaida, kad Didmeninės vietinės prieigos rinkos geografinė teritorija yra Lietuvos Respublika.

Siekiant įvertinti, ar Didmeninės vietinės prieigos rinkos geografinė teritorija gali būti vietinė ar regioninė, Tarnyba papildomai įvertino mažmeninių paslaugų teikėjų, kurie mažmenines paslaugas teikia skirtingose Lietuvos Respublikos teritorijose, abonentams viešai teikiamus mažmeninių paslaugų pasiūlymus. TEO veiklą vykdo visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, tačiau, teikdama mažmenines paslaugas, kainų pagal vartotojo gyvenamąją vietovę nediferencijuoja. Tai taip pat pasakytina ir apie kitus alternatyvius operatorius, kurie kaip ir TEO mažmeninių paslaugų kainų nediferencijavo pagal vartotojo gyvenamąją vietovę. Apibendrinus šią informaciją, galima teigti, kad mažmeninių paslaugų teikėjai, teikdami mažmenines paslaugas, kainų pagal tai, kur vartotojas gyvena, nediferencijuoja. Todėl Didmeninės vietinės prieigos rinka negali būti vietinė ar regioninė. Be to, konkurencinės didmeninės vietinės prieigos teikimo sąlygos skirtingose geografinėse Lietuvos Respublikos teritorijos dalyse nesiskiria ir yra pakankamai homogeniškos visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Tarnyba, atsižvelgdama į visą tai, kas pateikta anksčiau, daro išvadą, kad Didmeninės vietinės prieigos rinkos geografinė teritorija yra Lietuvos Respublikos teritorija.

Išvada: Didmeninės vietinės prieigos rinkos geografinė teritorija yra Lietuvos Respublikos teritorija.

2.5. Didmeninės vietinės prieigos rinkos apibrėžimas

Ataskaitos 2.1 skyriuje buvo konstatuota, kad didmeninės vietinės prieigos paslaugos gali būti naudojamos teikiant mažmenines paslaugas: interneto prieigos, IPTV ir viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas. Minėtųjų mažmeninių paslaugų rinkose tam tikrų paslaugų (internetu prieigos, IPTV ir VoIP paslaugos) paklausa augo visu tiriamuoju laikotarpiu, kai kitų paslaugų (grandinių komutacija grįstos viešosios telefono ryšio paslaugos, naudojant PSTN ir ISDN technologijas) paklausa mažėjo. Be to, pastebimas koncentracijos sumažėjimas dėl didėjančio alternatyvių operatorių kiekio bei užimamos rinkos dalies.

Ataskaitos 2.2 skyriuje nustatyta, kad pradinė Didmeninės vietinės prieigos rinkos paslauga – didmeninė paslauga, kai operatorius, teikiantis viešąjį fiksuotojo ryšio tinklą, kitam ūkio subjektui suteikia visiškai atsietą prieigą prie vietinės linijos ir (arba) iš dalies atsietą prieigą prie vietinės linijos mažmeninėms paslaugoms teikti, didmeninės vietinės prieigos teikimui yra būtinos susijusios priemonės, o prieiga prie RKKS ir prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos yra vertikalios su didmenine vietine prieiga susijusios paslaugos.

Ataskaitos 2.3 skyriuje atlikus didmeninės vietinės prieigos pakeičiamumo paklausos ir pasiūlos atžvilgiu analizę, nustatyta, kad didmeninė vietinė prieiga, teikiama vietine metaline vytos poros linija, vietine šviesolaidine ryšio linija bei UTP ir STP linija, yra pakeičiamos tarpusavyje pasiūlos ir paklausos atžvilgiu. Ataskaitos 2.4 skyriuje išsiaiškinta, kad Didmeninės vietinės prieigos rinkos geografinė teritorija yra visa Lietuvos Respublikos teritorija.

Atsižvelgiant į anksčiau išdėstytą informaciją, Didmeninės vietinės prieigos rinka apibrėžiama kaip didmeninės vietinės prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos ir (arba) didmeninės vietinės prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir (arba) vietinės UTP ir STP linijos rinka, kurios geografinė teritorija yra Lietuvos Respublikos teritorija.

3. Tyrimas, ar konkurencija Didmeninės vietinės prieigos rinkoje yra veiksminga, ir konkurencijos problemų nustatymas

Kaip nurodyta Ataskaitos 1.3 skyriuje, antras Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo procedūros etapas yra tyrimas, ar konkurencija atitinkamoje rinkoje yra veiksminga, ir jeigu konkurencija nėra veiksminga, didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turinčių ūkio subjektų įvardijimas. Įstatymo 3 straipsnio 70 punkte yra nurodyta, kad *veiksminga konkurencija* yra „<...> situacija atitinkamoje rinkoje, kai nėra didelę toje rinkoje turinčių ūkio subjektų.“ Taigi, šioje ataskaitos dalyje yra atliekamas tyrimas, ar konkurencija atitinkamoje ataskaitos 2.6 skyriuje apibrėžtoje Didmeninės vietinės prieigos rinkoje yra veiksminga. Atliekant šį tyrimą siekiama nustatyti, ar atitinkamoje apibrėžtoje Didmeninės vietinės prieigos rinkoje yra ūkio subjektas, kuris turi tokią ekonominės galios padėtį, kuri suteikia jam galią elgtis pakankamai nepriklausomai nuo konkurentų ir galutinių paslaugų gavėjų. Atliekant konkurencijos veiksmingumo tyrimą, taip pat yra nustatomos konkurencijos problemos, kurios kyla arba gali kilti nagrinėjamoje Didmeninės vietinės prieigos rinkoje.

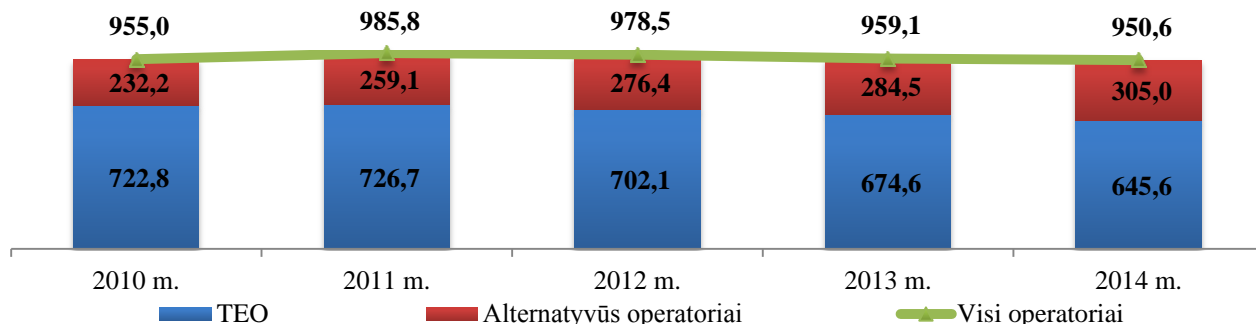
3.1. Tyrimas, ar konkurencija yra veiksminga, atsižvelgiant į nustatytus kriterijus

Tarnyba, atsižvelgdama į Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 70 punkte išvardintus kriterijus, kuriais vadovaujantis gali būti nustatyta, ar atitinkamoje rinkoje yra dominuojantis ūkio subjektas, ir vadovaudamasi Taisyklių 8.2 papunkčiu, išskyrė šiuos kriterijus, į kuriuos bus orientuojamasi tiriant konkurencijos veiksmingumą Didmeninės vietinės prieigos rinkoje:

1. rinkos struktūra;
2. vertikaliai susijusios paslaugos;
3. įėjimo į rinką barjerai;
4. pirkėjo derybinė galia;
5. potenciali konkurencija.

3.1.1. Rinkos struktūra

Didmeninės vietinės prieigos rinkos dydis matuojamas vietinių metalinių vytos poros linijų, vietinių šviesolaidinių ryšio linijų ir vietinių UTP ir STP linijų skaičiumi. Tiriamojo laikotarpio pabaigoje Didmeninės vietinės prieigos rinką sudarė 950,6 tūkst. vietinių linijų, kurias teikė 82 operatoriai. Palyginti su tiriamojo laikotarpio pradžia, Didmeninės vietinės prieigos rinka kiek sumažėjo, t. y. tiriamojo laikotarpio pradžioje 92 operatoriai teikė 955 tūkst. vietinių linijų, o 2014 m. pabaigoje šis skaičius siekė 950,6 tūkst. (žr. 14 pav. ir 2 priedą).



14 paveikslas. Didmeninės vietinės prieigos rinkos dydis, matuojant vietinių linijų skaičiumi (tūkst.), 2010–2014 m.

2 priede pateikti duomenys atskleidžia, kad tiriamojo laikotarpio pabaigoje vienas operatorius, t. y. TEO, valdė 645,6 tūkst. vietinių linijų (445,1 tūkst. vietinių metalinių vytos poros linijų, 186 tūkst. vietinių šviesolaidinių ryšio linijų ir 14,5 tūkst. vietinių UTP ir STP linijų),

kuriomis teikė mažmenines paslaugas. Iš viso tai sudarė 67,9 proc. visų vietinių linijų (96,4 proc. visų vietinių metalinių vytos poros linijų, 96,7 proc. visų vietinių šviesolaidinių ryšio linijų ir 4,9 proc. visų vietinių UTP ir STP linijų). Pastebėtina, kad TEO užimama Didmeninės vietinės prieigos rinkos dalis tiriamuoju laikotarpiu tendencingai mažėjo. Tiriamojo laikotarpio pradžioje ji buvo 7,8 procentiniais punktais didesnė, t. y. ji siekė 75,7 proc. Šią tendenciją galima įžvelgti vertinant visų tipų vietines linijas: vertinant pagal vietinių metalinių vytos poros linijų skaičių TEO užimama dalis sumenko 1,7 procentiniais punktais, pagal vietinių šviesolaidinių ryšio linijų – 2,1 procentiniu punktu, pagal vietinių UTP ir STP linijų – 0,4 procentiniais punktais.

Antras daugiausiai vietinių linijų (63,9 tūkst. vietinių UTP ir STP linijų FTTB tinklo atveju) tiriamojo laikotarpio pabaigoje turėjęs operatorius (UAB „Cgates“) užėmė 6,7 proc. Didmeninės vietinės prieigos rinkos. Taip pat tiriamojo laikotarpio pabaigoje dar 4 alternatyvūs operatoriai užėmė pakankamai žymias rinkos dalis, t. y. SPLIUS, UAB, kuri tiriamojo laikotarpio pabaigoje užėmė 3,3 proc. Didmeninės vietinės prieigos rinkos (valdė 31,8 tūkst. vietinių linijų), UAB „Dokeda“, kuri tiriamojo laikotarpio pabaigoje užėmė 3,2 proc. Didmeninės vietinės prieigos rinkos (valdė 30,3 tūkst. vietinių linijų) ir UAB „BALTICUM TV“ bei UAB „Penkių kontinentų komunikacijų centras“, kurios tiriamojo laikotarpio pabaigoje užėmė po 3,1 proc. Didmeninės vietinės prieigos rinkos (atitinkamai valdė 29,7 tūkst. ir 29,3 tūkst. vietinių linijų). Kitų 76 alternatyvių operatorių Didmeninės vietinės prieigos rinkos dalys nesiekė 2 proc. Palyginti su tiriamojo laikotarpio pradžia, matyti, kad alternatyvūs operatoriai išsikovoja vis didesnes Didmeninės vietinės prieigos rinkos dalis.

2011 m. rinkos tyrime buvo padaryta išvada, kad TEO užimama Didmeninės vietinės prieigos rinkos dalis turi tendenciją augti. Nepaisant to, alternatyvių operatorių augimas nulėmė tai, kad visu tiriamuoju laikotarpiu TEO rinkos dalis traukėsi vertinant pagal aktyvių vietinių linijų skaičių. Taip pat pažymėtina, kad TEO pateikė Tarnybai informaciją, kad turi 1,175 mln. nenaudojamų vietinių linijų, iš kurių 798,4 tūkst. nenaudojamos vietinės metalinės vytos poros linijos (68 proc.), 359,3 tūkst. nenaudojamos vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (30,6 proc.) ir 16,8 tūkst. nenaudojamos vietinės UTP ir STP linijos (1,4 proc.), prie kurių gali būti suteikta didmeninė vietinė prieiga. Tačiau Tarnyba neturi informacijos apie visų alternatyvių operatorių turimą nenaudojamų vietinių linijų skaičių. Dėl šios priežasties nenaudojamų vietinių linijų skaičius nėra įtraukiamas nustatant Didmeninės vietinės prieigos rinkos dydį, nors ir Didmeninė vietinė prieiga prie šių vietinių linijų gali būti suteikta lygiai taip, kaip ir prie atitinkamų naudojamų vietinių linijų.

Didelės įtakos nustatymo rinkoje gairių 75 punkte nurodoma, kad itin didelės rinkos dalys, t. y. viršijančios 50 proc., gali būti tiesioginis dominuojančios padėties rinkoje įrodymas. Aukščiau Tarnyba nustatė, kad visu tiriamuoju laikotarpiu TEO Didmeninės vietinės prieigos rinkos dalis buvo didesnė nei 50 proc., o tiriamojo laikotarpio pabaigoje, nors ir sumažėjo, palyginti su tiriamojo laikotarpio pradžia, vis tiek siekė 67,9 proc. Likusią Didmeninės vietinės prieigos rinkos dalį dalinosi 81 operatorius, iš kurių didžiausias buvo UAB „Cgates“, tiriamojo laikotarpio pabaigoje užėmęs 6,7 proc. Didmeninės vietinės prieigos rinkos.

Išvada: TEO užimama Didmeninės vietinės prieigos rinkos dalis tiriamuoju laikotarpiu sumažėjo nuo 75,7 proc. iki 67,9 proc. Tokia TEO Didmeninės vietinės prieigos rinkos dalis gali būti laikoma tiesioginiu dominuojančios padėties atitinkamoje rinkoje įrodymu.

3.1.2. Vertikaliai susijusios paslaugos

Didmeninės vietinės prieigos rinkos formavimąsi ir vystymąsi lemia rinkoje veikiančių operatorių komercinė motyvacija atitinkamose mažmeninių paslaugų teikimo rinkose, o taip pat šių operatorių komercinė motyvacija, apsprendžianti, kurią fizinę infrastruktūrą, t. y. didmeninę vietinę prieigą ir (arba) prieigą prie RKKS ir prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos (toliau abi kartu – prieiga prie kitos fizinės infrastruktūros), pasirinkti formuojant prieigos tinklą, kuriuo bus teikiamos mažmeninės paslaugos. Šiame ataskaitos skyriuje nagrinėjama, kaip didmeninė vietinė prieiga yra susijusi su prieiga prie kitos fizinės infrastruktūros ir mažmeninėmis paslaugomis.

Vertikaliai susijusios didmeninės vietinės prieigos paslaugos ir mažmeninės paslaugos.

Kaip jau buvo minėta anksčiau, didmeninės vietinės prieigos pagrindu paslaugų teikėjai teikia mažmenines paslaugas galutiniams paslaugų gavėjams. Be didmeninės vietinės prieigos, teikiamos tiek sau, tiek kitiems operatoriams, nebūtų įmanoma teikti mažmenines paslaugas, todėl didmeninės vietinės prieigos paslaugos ir mažmeninės paslaugos yra vertikaliai susijusios.

Kaip nurodyta ataskaitos 2.1 skyriuje, tiriamojo laikotarpio pabaigoje TEO užėmė 46 proc. visos interneto prieigos paslaugų teikimo rinkos, 90,2 proc. visos IPTV paslaugų teikimo rinkos ir 90,2 proc. visos viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikimo rinkos. Palyginti su tiriamojo laikotarpio pradžia, minėtosios TEO atitinkamų mažmeninių paslaugų teikimo rinkų dalys sumažėjo, t. y. buvo pastebėta, kad alternatyvūs operatoriai palaipsniui didina savo įtaką mažmeninių paslaugų teikimo rinkose. Nuo tiriamojo laikotarpio pradžios bendros jų užimamos rinkų dalys padidėjo atitinkamai 2 procentiniais punktais iki 54 proc. (interneto prieigos paslaugų teikimo rinka), 6,3 procentiniais punktais iki 9,8 proc. (IPTV paslaugų teikimo rinka) ir 5,6 procentiniais punktais iki 9,8 proc. (viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikimo rinka).

Didmeninės vietinės prieigos ir mažmeninių paslaugų vertikalioji sąsaja ir TEO užimama ženkli dalis šiose vertikaliai susijusių mažmeninių paslaugų rinkose, suteikia TEO pranašumą kitų operatorių, teikiančių ar ketinančių teikti mažmenines paslaugas, atžvilgiu ir sudaro nevienodas konkurencines sąlygas veikti tiek Didmeninės vietinės prieigos rinkoje, tiek mažmeninių paslaugų teikimo rinkose. TEO, būdama didžiausia mažmeninių paslaugų teikėja Lietuvos Respublikoje, turi motyvų išlaikyti ir (arba) padidinti savo rinkos dalis atitinkamose mažmeninių paslaugų rinkose, o tam ji gali daryti įtaką, nesant reguliavimo, kontroliuodama didmeninės vietinės prieigos teikimo sąlygas. Taip pat TEO turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes nesuteikdama didmeninės vietinės prieigos ir atitinkama kainų politika siekti konkurencijos ribojimo Didmeninės vietinės prieigos rinkoje.

Vertikaliai susijusios didmeninės vietinės prieigos paslaugos, prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros paslaugos ir mažmeninės paslaugos. Operatoriai, tiesdami vietinių linijų prieigos tinklus, gali pasinaudoti prieiga prie kitos fizinės infrastruktūros, t. y. prieiga prie RKKS ir prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos, taip sumažindami prieigos tinklo vystymo sąnaudas. Pavyzdžiui, tiesiant bet kurios fizinės infrastruktūros prieigos tinklus, kuriuos pastaruoju metu dažniausiai sudaro vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, dalies brangiai kainuojančių inžinerinių (pagalbinių) darbų galima išvengti, panaudojant esamą RKKS ar vietoje naujų vietinių šviesolaidinių ryšio linijų klojimo naudojant jau paklotas šviesolaidinių linijų skaidulas. Galimybė naudotis prieiga prie kitos fizinės infrastruktūros sudaro sąlygas sumažinti NKP tinklų vystymui reikalingus kaštus. Pažymėtina, kad prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos, priešingai nei prieiga prie RKKS, yra vertikaliai susijusi tik su viena didmenine vietine prieiga, t. y. prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, o prieiga prie RKKS yra vertikaliai susijusi su visomis didmeninėmis vietinėmis prieigomis. Vis dėlto, atsižvelgiant į vietinių linijų infrastruktūros plėtros tendencijas, tikėtina, kad prieiga prie RKKS dažniausiai yra naudojama vietinių šviesolaidinių linijų tiesimui.

Europos Komisija NKP rekomendacijoje taip pat akcentuoja prieigos prie RKKS svarbą, nes tai leidžia ženkliai sumažinti NKP tinklo tiesimo kaštus ir skatina infrastruktūrą grįstą konkurenciją. Europos Komisija taip pat pažymi, kad RKKS valdantis operatorius gali ne tik lengviau ir mažesniais kaštais išvystyti šviesolaidinio ryšio prieigos tinklą, bet ir, pasinaudodamas prieiga prie RKKS, teikti prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos kitiems operatoriams. Darytina išvada, kad operatoriai, valdantys kitą fizinę infrastruktūrą, t. y. RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulas, turi palankesnes sąlygas vystyti NKP tinklus, o valdant ženklią minėtosios infrastruktūros dalį – visas sąlygas, reikalingas daryti įtaką kitų operatorių sprendimams dėl NKP tinklų vystymo.

Operatoriai, norėdami teikti mažmenines paslaugas prieigos prie vietinių metalinių vytos poros linijų arba vietinių šviesolaidinių ryšio linijų pagrindu, gali tiesti šias linijas, įsirengiant nuosavą RKKS, arba prieigą prie RKKS perkant iš kito operatoriaus. Operatorius, norintis teikti mažmenines paslaugas vietinių šviesolaidinių ryšio linijų pagrindu, gali pasinaudoti ir savo ar kito

operatoriaus teikiama prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos. Šiame kontekste yra svarbu pažymėti tai, kad Aiškinamajame memorandume, tyrėjų mokslinėse studijose ir Europos Sąjungos šalių narių nacionalinių reguliavimo institucijų konsultacijų metu ne kartą buvo pabrėžta, kad sąnaudos, reikalingos RKKS įrengimui (t. y. nutiesti RKK, įrengti šulinius ir pan.) yra neproporcingai didelės, palyginti su sąnaudomis, kurios būtų patiriamos, naudojant esamą RKKS bendrai. Sąnaudos, patiriamos RKKS rengimui, sudaro nuo 50 iki 80 proc. visų NKP tinklo tiesimo sąnaudų. Istoriskai yra susiklostę, kad RKKS paprastai valdo buvę monopoliniai viešųjų ryšių tinklų teikėjai, kurie ją išvystė monopolinės rinkos sąlygomis ir taip įgijo didelį konkurencinį pranašumą prieš kitus ūkio subjektus, t. y. galimybę sparčiai vystyti savo NKP tinklus, pasinaudodami jau turima RKKS infrastruktūra. Todėl Europos Komisija, skatindama tiek infrastruktūra grįstą konkurenciją, tiek efektyvias investicijas į NKP tinklų plėtrą, skatina bendrai naudoti jau sukurtą infrastruktūrą bei užkirsti kelią neefektyviam RKKS dubliavimui. Tokios nuomonės laikosi ir anketos respondentai, kurių vertinimu, vystyti nuosavą RKKS yra finansiškai nenaudinga, nes RKKS įrengimas reikalauja labai didelių investicijų.

Atlikus analizę, kokią įtaką RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulų teikėjai turi kitų vertikalčiai susijusių didmeninės vietinės prieigos paslaugų ir mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikėjų atžvilgiu, nustatyta, kad:

1. TEO turi labiausiai išvystytą RKKS ir daugiausiai šviesolaidinių linijų skaidulų Lietuvos Respublikos teritorijoje. Respondentai pateiktose anketose nurodė, kad, išskyrus TEO, nėra kitų alternatyvių kitos fizinės infrastruktūros paslaugų teikėjų, galinčių suteikti prieigą prie RKKS tokia apimtimi kaip TEO. TEO nuosavybės teise priklausančių ryšių kabelių kanalų (toliau – RKK) bendras ilgis tiriamojo laikotarpio pabaigoje siekė 7 210 km, kas sudaro 96,2 proc. visų RKK, esančių Lietuvos Respublikos teritorijoje, ilgio. Kiti ūkio subjektai, teikiantys RKKS, negali sudaryti lygiavertės konkurencijos TEO prieigos prie RKKS teikimo segmente, nes jų nuosavybės teise disponuojamų RKK ilgis tiriamojo laikotarpio pabaigoje sudarė tik 3,8 proc. visų RKKS, esančių Lietuvos Respublikos teritorijoje. Taip pat pažymėtina, kad TEO užimama šviesolaidinių linijų skaidulų rinkos dalis, vertinant pagal šviesolaidinių linijų skaidulų skaičių, tiriamojo laikotarpio pabaigoje buvo 33,6 proc. TEO, būdama didžiausia kitos fizinės infrastruktūros valdytoja Lietuvos Respublikoje, turi esminį pranašumą tiesiant NKP tinklą ir turi galimybes išlaikyti ir (arba) didinti savo rinkos dalis Didmeninės vietinės prieigos rinkoje bei mažmeninių paslaugų teikimo rinkose.

2. Atsižvelgiant į aukščiau nurodytas aplinkybes, TEO turi motyvų, o nesant reguliavimo, ir galimybes nesuteikti prieigos prie RKKS ir (arba) šviesolaidinių linijų skaidulos arba vilkinti šių prieigų suteikimo terminus. Reguliavimo nebuvimas galimai paskatintų TEO neteikti prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros, kuri yra vertikalčiai susijusi su didmenine vietine prieiga, o tai darytų įtaką ne tik kitų operatorių konkurencingumui atitinkamų mažmeninių paslaugų teikimo rinkose, bet ir Didmeninės vietinės prieigos rinkoje, ir stabdytų NKP tinklų, kuriuos galėtų įrengti alternatyvūs operatoriai, plėtrą Lietuvos Respublikoje.

3. TEO turi motyvų, o nesant reguliavimo, ir galimybes, sudaryti sau palankesnes konkurencines sąlygas mažmeninių paslaugų teikimo rinkose, ir diskriminuoti kitus operatorius. Surinkta informacija rodo, kad TEO, gavęs užsakymą atlikti techninių galimybių tyrimą, turi galimybę susipažinti ir įvertinti konkurentų prieigos tinklų plėtros planus ir gauti informaciją apie teritoriją, kurioje konkretus operatorius planuoja pradėti teikti mažmenines paslaugas. Tuo tarpu, konkurentai analogiškos galimybės neturi. TEO taip pat turi motyvų, o nesant reguliavimo, ir galimybę nuspręsti, ar sudaryti ar nesudaryti sąlygas (suteikti ar nesuteikti prieigą prie RKKS) kitam operatoriui tiesti savo prieigos tinklą ir teikti mažmenines paslaugas konkrečioje teritorijoje, ir taip daryti įtaką konkurencijai mažmeninių paslaugų teikimo rinkose. Atsižvelgiant į visą tai, darytina išvada, kad TEO, nesant reguliavimo, pasinaudodamas savo turima padėtimi ir galimai nesuteikdamas kitiems operatoriams prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros, turės galimybes riboti alternatyvių operatorių galimybes vystyti NKP tinklus ir konkuruoti mažmeninių paslaugų

teikimo rinkose, tuo pat metu stiprinti savo konkurencinę poziciją Didmeninės vietinės prieigos rinkoje ir mažmeninių paslaugų teikimo rinkose.

Didmeninės vietinės prieigos, prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros ir mažmeninių paslaugų vertikali sąsaja ir TEO turimos didelės rinkos dalys šiose vertikalčiai susijusių paslaugų rinkose, suteikia TEO pranašumą alternatyvių operatorių atžvilgiu ir sudaro nevienodas konkurencines sąlygas veikti tiek Didmeninės vietinės prieigos rinkoje, tiek mažmeninių paslaugų teikimo rinkose. TEO pirmauja pagal valdomų vietinių linijų skaičių (žr. ataskaitos 2.1 skyrių), yra pagrindinis prieigų prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos teikėjas, o taip pat ir didžiausias mažmeninių paslaugų teikėjas Lietuvos Respublikoje. Egzistuojanti TEO teikiamos didmeninės vietinės prieigos, prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros ir mažmeninių paslaugų vertikali sąsaja, nesant reguliavimo, gali sudaryti paskatas TEO didmeninės vietinės prieigos ir prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros kainodaroje taikyti nepagrįstai per aukštas kainas (anlg. *excessive prices*) dėl ko gali atsirasti ir galimybė kitų paslaugų kryžminiam subsidijavimui, kainų diskriminavimui bei kainų spaudimui (angl. *price squeeze*). Be to, TEO, kontroliuodamas prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos teikimą, gali neigiamai įtakoti NKP tinklų plėtrą ir konkurenciją Didmeninės vietinės prieigos rinkoje, o tuo pačiu ir konkurenciją mažmeninių paslaugų teikimo rinkose.

Išvada: Didmeninė vietinė prieiga yra vertikalčiai susijusi su mažmeninėmis paslaugomis ir prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros paslaugomis, t. y. prieiga prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos. TEO turi motyvą, o nesant reguliavimo, ir galimybes nesuteikti prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros, o taip pat kontroliuoti šių paslaugų kainas bei kitas teikimo sąlygas ir tuo ne tik daryti neigiamą įtaką mažmeninių paslaugų teikimo rinkose, bet ir NKP tinklų plėtrai.

3.1.3. Įėjimo į rinką barjerai

Naujas rinkos dalyvis gali įeiti į Didmeninės vietinės prieigos rinką tik tokiu atveju, jei turi (ar per trumpą laiką gali įsigyti) pakankamai išvystytą teritorinio padengimo prasme vietinių metalinių vytos poros linijų ir (arba) vietinių šviesolaidinių ryšio linijų ir (arba) vietinių UTP ir STP linijų prieigos tinklą. Išskirtinos kelios aplinkybės, kurios sukuria aukštus barjerus įeiti į Didmeninės vietinės prieigos rinką:

1. TEO, būdamas didžiausią patirtį elektroninių ryšių rinkoje turinčiu viešojo fiksuoto telefono ryšio operatoriumi, valdančiu didžiausią bei visą Lietuvos Respublikos teritoriją dengiantį prieigos tinklą, yra didžiausias RKKS valdytojas ir didžiausias šviesolaidinių linijų skaidulų teikėjas. TEO teikiamą prieigos tinklą sudaro vietinės metalinės vytos poros linijos, vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir vietinės UTP ir STP linijos. TEO tiriamojo laikotarpio pabaigoje užėmė 67,9 proc. Didmeninės vietinės prieigos rinkos dalį, kurią sudarė 645,6 tūkst. vietinių linijų, o kiti operatoriai (81) atitinkamai užėmė 32,1 proc. Didmeninės vietinės prieigos rinkos, t. y. valdė 305 tūkst. vietinių linijų (žr. 2 priedą). Be to, tiriamojo laikotarpio pabaigoje TEO turėjo 1,175 mln. nenaudojamų vietinių linijų, iš kurių 798,4 tūkst. sudarė nenaudojamos vietinės metalinės vytos poros linijos, 359,3 tūkst. nenaudojamos vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir 16,8 tūkst. nenaudojamos vietinės UTP ir STP linijos. TEO tiriamojo laikotarpio pabaigoje valdė 96,2 proc. visų RKK, esančių Lietuvos Respublikos teritorijoje (matuojant pagal ilgį, km), ir, palyginti su tiriamojo laikotarpio pradžia, ši dalis išaugo maždaug 6 procentiniais punktais, kas reiškia, kad TEO RKKS siekia 7 210 km. Taip pat pažymėtina, kad TEO išlieka didžiausias šviesolaidinių linijų skaidulų teikėjas Lietuvos Respublikoje, nors jo užimama pozicija šioje srityje silpnėja dėl išaugusios alternatyvių operatorių pasiūlos. Pagal suteiktų prieigų prie šviesolaidinių linijų skaidos skaičių TEO užimama rinkos dalis tiriamojo laikotarpio pabaigoje siekė 33,6 proc. rinkos (tiriamojo laikotarpio pradžioje – 46 proc.). Likusi minėtosios rinkos dalis priklausė 14 operatorių, iš kurių didžiausi UAB „SKAIDULA“, VšĮ „Plačiajuostis internetas“, UAB Duomenų logistikos centras ir UAB „EKTRA“. Minėtieji operatoriai atitinkamai valdė 25 proc., 23,2 proc., 8,6 proc. ir 5,1 proc. visų šviesolaidinių linijų skaidulų. Atsižvelgiant į anksčiau pateiktą informaciją, daroma išvada, kad

TEO turimų vietinių linijų ir kitos fizinės infrastruktūros šiuo metu dubliuoti vis dar nėra įmanoma, o tai ženkliai riboja veiksmingos konkurencijos atsiradimo galimybes Didmeninės vietinės prieigos rinkoje. Be to, didmeninės vietinės prieigos teikimo kontrolė TEO suteikia esminį pranašumą prieš konkurentus mažmeninių paslaugų teikimo rinkose.

2. Istorinis viešojo fiksuotojo telefono ryšio operatorius TEO turi geresnes finansavimo galimybes nei bet kuris kitas potencialus didmeninės vietinės prieigos teikėjas ar operatorius, norintis įeiti į Didmeninės vietinės prieigos rinką. TEO priklauso vienai didžiausių Europoje elektroninių ryšių veiklą vykdančiai įmonei „TeliaSonera AB“, kuri valdo 88,15 proc. TEO akcijų (žr. 3 priedą). Taigi, manytina, kad mažesniems alternatyviems operatoriams, veikiantiems Lietuvos Respublikoje, nėra galimybių lygiaverčiai konkuruoti su TEO valdymo, rinkodaros, technologijų, finansinių išteklių ir kitose srityse, ypač įvertinus TEO vietinių linijų tinklo dydį ir geografinį paplitimą Lietuvos Respublikoje. Įeiti į Didmeninės vietinės prieigos rinką ir sukurti joje TEO lygiavertę konkurenciją reikia didelių investicijų. Remiantis istoriniais duomenimis, nuo pat 2007 m. TEO demonstruoja didesnes finansines galimybes investuoti. Tai patvirtina augančios TEO investicijos į šviesolaidinio ryšio prieigos tinklus.

3. TEO, nesant reguliavimo, turės galimybes ir motyvus vengti suteikti prieigą prie kitos fizinės infrastruktūros, t. y. prieigą prie RKKS ir prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos. Prieigos tinklo vystymo procese lemiamas vaidmuo tenka prieigai prie kitos fizinės infrastruktūros. Operatoriai, gaudami prieigą prie RKKS, laisvuose RKK pakloja vietines linijas. Taip sumažinamos tinklų plėtrai reikalingos investicijos nes nuosavos RKKS įrengimas reikalauja didelių investicijų, tačiau įgyjamas didelis lankstumas kurti mažmenines elektorinių ryšių paslaugas. RKKS paklojimo darbai prilygsta statybos darbams, todėl didžiąją dalį išlaidų sudaro projektavimo, leidimų gavimo, statybos ir gerbūvio (kraštovaizdžio) atstatymo darbų sąnaudos (priklausomai nuo šaligatvio ar gatvės dangos atstatymo kainos). Be to, patiesti RKK norimoje vietoje ne visada įmanoma dėl gyvenvietės struktūros ir (arba) tankaus kitų komunikacijų išsidėstymo (pavyzdžiui, senuose gyvenamuosiuose rajonuose ar miestų senamiesčiuose). Todėl didžiąjai daliai operatorių vystyti nuosavą RKKS yra praktiškai neįmanoma ir (arba) ekonomiškai nenaudinga, nes investicijos į šią infrastruktūrą sąlygotų ilgą investicijų atsiperkimo laiką ir mažmeninių paslaugų kainų galutiniam paslaugų gavėjams padidėjimą. Minėtasis ilgas investicijų atsiperkamumas ir (arba) mažas ekonominis naudingumas yra būdingas ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos vystymui. Taip yra dėl reikalingų didelių investicijų ir kitų minėtų priežasčių. Taigi, realiausias būdas operatoriui įeiti į Didmeninės vietinės prieigos rinką – tai gauti prieigą prie kitos fizinės infrastruktūros iš TEO. Atsižvelgiant į tai, kad TEO turi plačiausią Lietuvos Respublikoje išvystytą RKKS, nesant reguliavimo, TEO turi galimybes sudaryti kliūtis kitiems operatoriams patiesti nuosavas vietines linijas, pasinaudojant laisva vieta RKK, ir taip trukdyti NKP prieigos tinklų konkurencingam vystymuisi Lietuvos Respublikoje. TEO turi motyvų, nesant reguliavimo, ir galimybes ne tik nesuteikti prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros, bet ir nutraukti jau suteiktą prieigą prie kitos fizinės infrastruktūros. Nutraukus jau suteiktą prieigą prie RKKS, operatorius, kuriam buvo suteikta prieiga prie RKKS, netenka galimybės teikti mažmenines paslaugas, t. y. nutraukiamas šių paslaugų teikimas galutiniam paslaugų gavėjams. TEO pateiktoje anketoje nurodė, kad per tiriamąjį laikotarpį nebuvo nei vienos sutarties dėl prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros, kuri būtų nutraukta, tačiau bendrovė neveda statistikos (t. y. nekaupia įrašų) apie gautus bei patenkintus kitų operatorių prašymus suteikti prieigą prie kitos fizinės infrastruktūros. Vis dėlto kaip pagrindinę priežastį, dėl kurios nėra suteikiama prieiga prie kitos fizinės infrastruktūros, TEO nurodė techninių galimybių nebuvimą, dėl kurio nėra įmanoma suteikti prieigą prie kitos fizinės infrastruktūros. Iš minėtųjų faktų galima daryti išvadą, kad tiriamuoju laikotarpiu TEO nerinko statistinių duomenų apie tuos atvejus, kai nebuvo įmanoma suteikti prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros dėl jos užimtumo ar esant nenaudojamiems šios infrastruktūros elementams. Praktika, kai TEO atsisako atlikti techninių galimybių tyrimą nuotoliniu būdu arba galimai sukauptais kitų tyrimų duomenimis, leidžia daryti išvadą, kad šiai veiklai skiriami resursai, įskaitant

ir žmogiškuosius resursus, gali būti panaudojami neefektyviai. Tokiu atveju prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros gavėjai turi dengti neefektyvias veiklos sąnaudas. Tačiau pastebėtina, kad nuo 2015 m. balandžio 1 d. TEO taiko techninių galimybių tyrimo būdą kuomet nėra vykstama į pageidaujamą nuomoti atkarpą (maršrutą), o atsakymas dėl techninių galimybių pateikiamas remiantis turimais sistemų duomenimis. Vis dėlto, nepaisant galimybės atlikti techninių galimybių tyrimą nuotoliniu būdu, TEO kontroliuojama elektorinių ryšių infrastuktūra, bendrovės vertikalioji integracija, nesant reguliavimo, sudarys galimybes, o siekis apsaugoti mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkos dalis ir maksimizuoti savo pelną bus pakankamas motyvas, TEO riboti prieigą prie kitos fizinės infrastruktūros ir riboti įėjimą į Didmeninės vietinės prieigos rinką bei mažmeninių paslaugų teikimo rinkas per vertikalioji susijusią prieigą prie kitos fizinės infrastruktūros.

Išvada: TEO, turėdamas geriausias finansavimo galimybes, reikalingas NKP tinklų vystymui, valdydamas didžiausią visą Lietuvos Respublikos teritoriją dengiantį vietinių linijų tinklą, turėdamas didžiausią RKKS ir daugiausia šviesolaidinių linijų skaidulų, nesant reguliavimo, turės galimybes ir motyvus vengti suteikti Didmeninę vietinę prieigą ir prieigą prie kitos fizinės infrastruktūros, kas sukurs barjerus kitiems operatoriams įeiti į Didmeninės vietinės prieigos rinką. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad įėjimo į Didmeninės vietinės prieigos rinką barjerai yra aukšti.

3.1.4. Pirkėjo derybinė galia

Pirkėjo derybinė galia nusako didmeninės vietinės prieigos gavėjų galimybes daryti vienpusę lemiamą įtaką didmeninės vietinės prieigos teikėjams. Vienpusė lemiamą įtaka šiame Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrime suprantama kaip operatoriaus galimybė veikti Didmeninės vietinės prieigos rinkoje pakankamai nepriklausomai nuo konkurentų, klientų ir galiausiai vartotojų, darant poveikį didmeninės vietinės prieigos kainoms, įėjimo į Didmeninės vietinės prieigos rinką galimybėms ar kitoms veiklos sąlygoms, dėl ko veiksmingai ribojama konkurencija Didmeninės vietinės prieigos rinkoje. Tuo tarpu paslaugos, šio Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo atveju – didmeninės vietinės prieigos, gavėjas turi derybinę galią, kai didmeninės vietinės prieigos teikėjui padidinus paslaugos kainas ar pabloginus paslaugos savybes, paslaugos gavėjas turi galimybę pasinaudoti Didmeninės vietinės prieigos rinkoje ar kitoje atitinkamoje rinkoje siūlomų paslaugų alternatyvomis, įskaitant alternatyvaus teikėjo pasirinkimą.

Ataskaitos 3.1.1 skyriuje nurodyta, kad didžiausią Didmeninės vietinės prieigos rinkos dalį tiriamuoju laikotarpiu užėmė TEO. Atsižvelgiant į tai, pirkėjo derybinės galios kriterijų tikslinga vertinti tik TEO atžvilgiu. Atlikus pirkėjo derybinės galios Didmeninės vietinės prieigos rinkoje analizę, išskiriamos šios pagrindinės aplinkybės:

1. TEO, nesant reguliavimo, neturi motyvų teikti didmeninę vietinę prieigą, skelbti viešojo pasiūlymo teikti didmeninę vietinę prieigą ir (arba) gerinti siūlomos didmeninės vietinės prieigos suteikimo ir teikimo sąlygų. TEO vykdydamas Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. 1V-629 paliktus galioti ir nustatytus naujus įpareigojimus, viešai skelbia standartinį pasiūlymą suteikti prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos (ir susijusių priemonių), suteikti prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių), suteikti prieigą prie UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), suteikti prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir suteikti prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių). TEO turi didžiausią geografinio padengimo vietinių linijų prieigos tinklą, dengiantį visą Lietuvos Respublikos teritoriją. Joks kitas operatorius Lietuvos Respublikos teritorijoje neteikia panašaus dydžio vietinių linijų prieigos tinklo, todėl esami ir potencialūs didmeninės vietinės prieigos gavėjai neturi galimybės pasirinkti kito didmeninės vietinės prieigos teikėjo, net jei kito didmeninės vietinės prieigos teikėjo nustatytos didmeninės vietinės prieigos suteikimo ir teikimo sąlygos būtų palankesnės už TEO siūlomas sąlygas. Dėl didmeninės vietinės prieigos ir mažmeninių paslaugų vertikalios sąsajos, TEO, nesant reguliavimo, nebūtų naudinga teikti didmeninę vietinę prieigą, nes tokios prieigos

gavėjų skaičiaus augimas sąlygotų didesnę konkurenciją mažmeninių paslaugų teikimo rinkose. Apibendrinant galima daryti išvadą, kad nei vienas esamas ar potencialus didmeninės vietinės prieigos gavėjas iš esmės negali daryti vienpusės lemiamos įtakos TEO dėl didmeninės vietinės prieigos suteikimo ir teikimo sąlygų.

2. TEO turi motyvą, o nesant reguliavimo, ir galimybes kitiems paslaugų gavėjams vilkinti bei apsunkinti prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros suteikimą ir šias paslaugas teikti nepalankiomis sąlygomis. Didmeninė vietinė prieiga ir prieiga prie kitos fizinės infrastruktūros (prieiga prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos) yra vertikaliai susijusios. Jei TEO teiktų nepalankų prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros pasiūlymą ir (arba) atsisakytų suteikti prieigą prie kitos fizinės infrastruktūros, potencialūs prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros gavėjai neturėtų galimybės pasirinkti alternatyvų šių paslaugų teikėją, net jei pastarojo teikėjo nustatytos prieigos prie RKKS ir (arba) prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos kainos ir kitos paslaugos teikimo sąlygos būtų palankesnės. Ataskaitos 3.1.2 skyriuje atlikta su didmenine vietine prieiga vertikaliai susijusios prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros suteikimo ir teikimo tiriamuoju laikotarpiu situacijos analizė rodo, kad nei vienas esamas ar potencialus prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros gavėjas nedaro esminės vienpusės lemiamos įtakos TEO dėl šių paslaugų suteikimo ir teikimo sąlygų. TEO, nesusidurdama su pirkėjo derybine galia, turi motyvą ir, nesant reguliavimo, galimybes neteikti prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros paslaugų arba šias paslaugas teikti nepalankiomis sąlygomis.

3. TEO turi motyvą, o nesant reguliavimo, ir galimybes didinti didmeninės vietinės prieigos kainas, nesiderėti arba vilkinti derybas dėl didmeninės vietinės prieigos kainų sumažinimo. TEO tiriamojo laikotarpio pabaigoje realiai teikė didmeninę vietinę prieigą tik vietinėmis metalinėmis vytos poros linijomis. Šio tipo didmeninė vietinė prieiga buvo suteikta dviem operatoriams: UAB „BALTNETOS KOMUNIKACIJOS“ ir VĮ „Infostruktūra“. Iš viso buvo suteikta 228 vietinės metalinės vytos poros linijos, iš kurių 195 linijos operatoriui VĮ „INFOSTRUKTŪRA“ ir 33 linijos operatoriui UAB „BALTNETOS KOMUNIKACIJOS“. Palyginti su tiriamojo laikotarpio pradžia, kai bendras suteiktų vietinių metalinių vytos poros linijų skaičius siekė 682, suteiktų vietinių metalinių vytos poros linijų skaičius sumenko 3 kartus. Vertinant TEO teikiamos didmeninės vietinės prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos kainas matyti, kad tiriamojo laikotarpio pabaigoje, palyginti su tiriamojo laikotarpio pradžia, jos sumažėjo nuo 6,95 eurų per mėnesį (be PVM) iki 4,92 eurų per mėnesį (be PVM) už visiškai atsietą prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos ir nuo 5,46 eurų per mėnesį (be PVM) iki 3,48 eurų per mėnesį (be PVM) už iš dalies atsietą prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos. Pastebėtina, kad kainų sumažėjimui įtaką padarė Tarnybos pasitelktos reguliavimo priemonės, t. y. Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. 1V-629 nustatytas TEO teikiamos didmeninės vietinės prieigos kainų reguliavimas, o ne didmeninės vietinės prieigos esamų ar potencialių gavėjų spaudimas.

4. TEO turi motyvą, o nesant reguliavimo, ir galimybes didinti prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros kainas, nesiderėti arba vilkinti derybas dėl prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros kainų sumažinimo. Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. 1V-629 TEO buvo nustatytas kainų kontrolės įpareigojimas, kuriuo remiantis prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros kainos būtų nustatomos remiantis pilnai paskirstytų sąnaudų (angl. *Fully Distributed Costs*, toliau – FDC) modeliu. Tiriamuoju laikotarpiu TEO siūlomos prieigos prie RKKS kaina siekė 27,8 eurus už kilometrą (be PVM), o techninių galimybių tyrimas – 78,2 eurai už kilometrą (be PVM), jei techninių galimybių tyrimas atliekamas remiantis sistemų duomenimis, arba 141,91 euras už kilometrą (be PVM), jei techninių galimybių tyrimas atliekamas remiantis atkarpos (maršruto) apžiūra ir įvertinimu vietoje. Respondentų nuomone, TEO taikomi užmokesčiai už prieigą prie RKKS ir techninių galimybių tyrimą yra per aukšti, o techninių galimybių tyrimai užtrunka per ilgai. Respondentų nuomone minėtųjų sąlygų, t. y. užmokesčių ir terminų, sutrumpinti nėra įmanoma dėl to, kad alternatyviems operatoriams nepavyksta susitarti su TEO. Atkreiptinas

dėmesys į tai, kad TEO pateikė informaciją apie tai, jog alternatyvių operatorių asociacijos vykdo derybas su TEO dėl minėtųjų paslaugų teikimo sąlygų. Tačiau Tarnyba pastebi, kad TEO turima galia Didmeninės vietinės prieigos rinkoje, t. y. turimas plačiausiai išvystytas vietinių linijų ir RKKS tinklas, suteikia TEO derybinį pranašumą prieš alternatyvius operatorius, atitinkamai mažindama alternatyvių operatorių derybines galias. Tarnybos turima informacija, TEO nurodytos derybos su Lietuvos kabelinės televizijos asociacija buvo vykdomos, tačiau Tarnybos įsitraukimas buvo būtinas. Apibendrinant pateiktą anksčiau informaciją, darytina išvada, kad esamas arba potencialus prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros gavėjas neturi derybinės galios daryti įtaką TEO vesti konstruktyvias derybas dėl šių paslaugų teikimo, kainų ir kitų sąlygų.

5. TEO turi motyvą, o nesant reguliavimo, ir galimybes kitam operatoriui neteikti susijusių priemonių tinkamomis ir priimtinais sąlygomis. Kaip nurodyta ataskaitos 2.2 skyriuje, be susijusių priemonių būtų neįmanoma gauti didmeninės vietinės prieigos ir prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros. Atliekant konkurencijos Didmeninės vietinės prieigos rinkoje veiksmingumo tyrimą, nustatyta, kad TEO turi motyvą, o nesant reguliavimo, ir galimybes neteikti didmeninės vietinės prieigos ir prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros paslaugų kitam operatoriui arba neteikti jų tinkamomis ir priimtinais sąlygomis (įskaitant nediskriminacines kainas ir kitas paslaugų teikimo sąlygas). Todėl daroma išvada, kad TEO turi motyvą, o nesant reguliavimo, ir galimybes potencialiam didmeninės vietinės prieigos ir prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros gavėjui nesuteikti su šiomis paslaugomis susijusių priemonių arba teikti jas nepalankiomis sąlygomis (įskaitant nediskriminacines kainas ir kitas paslaugų teikimo sąlygas) ir tokiu būdu sudarytų kliūtis gauti didmeninę vietinę prieigą ir prieigą prie kitos fizinės infrastruktūros. Atsižvelgiant į šią ataskaitos skyriuje išdėstytą aukščiau, darytina išvada, kad kiti operatoriai neturi derybinės galios daryti vienpusės lemiamos įtakos TEO atžvilgiu ne tik dėl didmeninės vietinės prieigos ir prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros teikimo ir šių paslaugų teikimo sąlygų (įskaitant nediskriminacines kainas ir kitas paslaugų teikimo sąlygas), bet analogiškai ir dėl su šiomis paslaugomis susijusių priemonių suteikimo bei šių paslaugų teikimo tinkamomis ir priimtinais sąlygomis (įskaitant nediskriminacines kainas ir kitas paslaugų teikimo sąlygas).

Išvada. Esami arba potencialūs TEO teikiamos didmeninės vietinės prieigos (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieigos prie kitos fizinės infrastruktūros (ir susijusių priemonių) gavėjai TEO atžvilgiu derybinės galios neturi. Aplinkybių, leidžiančių manyti, kad pirkėjo derybinė galia Didmeninės vietinės prieigos rinkoje egzistuoja, nėra.

3.1.5. Potenciali konkurencija

Potencialią konkurenciją Didmeninės vietinės prieigos rinkoje gali sudaryti alternatyvūs didmeninės vietinės prieigos teikėjai, kurie konkuruos tarpusavyje, siekdami teikti didmeninę vietinę prieigą. Tiriamojo laikotarpio pabaigoje nėra vienas mažmeninių paslaugų teikėjas, galintis teikti didmeninę vietinę prieigą, neturėjo tokios aprėpties prieigos tinklo, kaip TEO. Kaip nurodyta ataskaitos 3.1.1 skyriuje, didžiausiais Didmeninės vietinės prieigos rinkos dalyviais yra TEO, kuris tiriamojo laikotarpio pabaigoje valdė 67,9 proc. visų vietinių metalinių vytos poros linijų, vietinių šviesolaidinių ryšio linijų ir vietinių UTP ir STP linijų. Likusiems rinkos dalyviams (81) priklauso 31,1 proc. minėtųjų linijų.

Tam, kad potencialūs didmeninės vietinės prieigos teikėjai lygiaverčiai konkuruotų su TEO Didmeninės vietinės prieigos rinkoje, jie privalo vystyti nuosavą atitinkamų vietinių linijų prieigos tinklą Lietuvos Respublikos teritorijoje. Tačiau galima teigti, kad kol kas Lietuvos Respublikoje nėra vienas operatorius neturi reikiamų finansinių išteklių išvystyti nuosavą vietinių linijų prieigos tinklą tokiu mastu, kokiu savo valdomą prieigos tinklą yra išplėtojęs TEO. Pagrindinė kliūtis yra ta, kad TEO dažnai nesuteikia prieigos prie vertikalčiai susijusių paslaugų, t. y. prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos, tokiu būdu ribodamas konkurenciją Didmeninės vietinės prieigos rinkoje.

Išvada. Įvertinus TEO teikiamą prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos, vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, vietinės UTP ir STP linijos bei su šiomis paslaugomis vertikaliai susijusią prieigą prie kitos fizinės infrastruktūros bei mažmeninių paslaugų kontrolę (žr. ataskaitos 3.1.1 ir 3.1.2 skyrius) ir tai, kad įėjimo į Didmeninės vietinės prieigos rinką barjerai yra aukšti (žr. ataskaitos 3.1.3 skyrių), darytina išvada, kad potencialios konkurencijos Didmeninės vietinės prieigos rinkoje nėra.

3.2. Didelę įtaką Didmeninės vietinės prieigos rinkoje turintis ūkio subjektas

Atlikusi konkurencijos veiksmingumo tyrimą, Tarnyba konstatavo, kad Didmeninės vietinės prieigos rinkoje tiriamuoju laikotarpiu vyravo tokia situacija:

1. TEO tiriamojo laikotarpio pabaigoje užėmė 67,9 proc. Didmeninės vietinės prieigos rinkos.

2. Didmeninė vietinė prieiga yra vertikaliai susijusi su mažmeninėmis paslaugomis ir su prieiga prie RKKS bei prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos. TEO tiriamojo laikotarpio pabaigoje valdė 96,2 proc. RKKS, matuojant pagal RKKS ilgį, ir buvo viena didžiausių šviesolaidinių linijų skaidulų teikėja (pagal suteiktą šviesolaidinių linijų skaidulų skaičių užėmė 33,6 proc.) Lietuvos Respublikos teritorijoje.

3. TEO turi geriausias finansavimo galimybes, kurios yra būtinos vystant NKP tinklą, valdo didžiausią visą Lietuvos Respublikos teritoriją dengiantį vietinių linijų prieigos tinklą, valdo didžiausią RKKS ir turi daugiausia šviesolaidinių linijų skaidulų, vengia suteikti prieigą tiek prie vietinių linijų, tiek prie RKKS bei šviesolaidinių linijų skaidulų, kas sukuria barjerus kitiems operatoriams įeiti į Didmeninės vietinės prieigos rinką. Dėl to darytina išvada, kad įėjimo į Didmeninės vietinės prieigos rinką barjerai yra aukšti.

4. Esami arba potencialūs TEO teikiamos didmeninės vietinės prieigos ir (arba) prieigos prie RKKS ir (arba) šviesolaidinių linijų skaidulos gavėjai TEO atžvilgiu derybinės galios neturi. Aplinkybių, leidžiančių manyti, kad Didmeninės vietinės prieigos rinkoje egzistuoja pirkėjo derybinė galia, nėra.

5. Įvertinus TEO turimą vietinių metalinių vytos poros linijų, vietinių šviesolaidinių ryšio linijų, vietinių UTP ir STP linijų, prieigos prie RKKS ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos kontrolę ir turimas rinkos dalis teikiant mažmenines paslaugas, bei tai, kad įėjimo į Didmeninės vietinės prieigos rinką barjerai yra aukšti, darytina išvada, kad potencialios konkurencijos Didmeninės vietinės prieigos rinkoje nėra.

Dėl anksčiau išvardytų aplinkybių TEO, nesant reguliavimo, Didmeninės vietinės prieigos rinkoje gali elgtis nepriklausomai nuo potencialių konkurentų didmeninėse rinkose, konkurentų mažmeninių paslaugų teikimo rinkose, potencialių didmeninės vietinės prieigos gavėjų ir galutinių paslaugų gavėjų.

Atlikus konkurencijos Didmeninės vietinės prieigos rinkoje tyrimą, Tarnyba konstatuoja, kad konkurencija Didmeninės vietinės prieigos rinkoje nėra veiksminga ir nustato šias konkurencijos problemas:

1. Kiek tai susiję su didmenine vietine prieiga (ir susijusiomis priemonėmis), TEO:

1.1. neturi motyvų siūlyti didmeninės vietinės prieigos (ir susijusių priemonių), turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes nesuteikti didmeninės vietinės prieigos (ir susijusių priemonių) arba nutraukti šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimą;

1.2. turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes riboti informacijos teikimą apie didmeninę vietinę prieigą (ir susijusias priemones);

1.3. turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes taikyti skirtingas didmeninės vietinės prieigos (ir susijusių priemonių) kainas bei kitas šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas sau ir kitam operatoriui;

1.4. turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes taikyti per aukštas didmeninės vietinės prieigos (ir susijusių priemonių) kainas ir kontroliuoti kitas šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas.

2. Kiek tai susiję su prieiga prie kitos fizinės infrastruktūros, TEO:

2.1. neturi motyvų siūlyti prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos, turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes nesuteikti prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos arba nutraukti šių paslaugų teikimą;

2.2. turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes riboti informacijos teikimą apie prieigą prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos;

2.3. turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes taikyti skirtingas prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos kainas ir kitas šių paslaugų teikimo sąlygas sau ir kitam operatoriui;

2.4. turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes taikyti per aukštas prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos kainas bei kontroliuoti kitas šių paslaugų teikimo sąlygas.

TEO yra elektroninių ryšių paslaugų ir elektroninių ryšių tinklų, audiovizualines paslaugas teikiantis juridinis asmuo. TEO kontroliuoja ir kitus juridinius asmenis, kurie teikia ne telekomunikacijų paslaugas. Ataskaitos 4 priede yra pateikti ūkio subjekto nustatymo principai. Ataskaitos 3 priede yra pateikta informacija apie TEO ir su ja susijusius asmenis. Atsižvelgiant į ataskaitos 2 ir 3 prieduose pateiktą informaciją, ūkio subjektą TEO sudaro TEO, UAB „OMNITEL“, UAB „LINTEL“, UAB „BALTIC DATA CENTER“, UAB „Kompetencijos ugdymo centras“, UAB „Verslo Investicijos“, VšĮ „Ryšių istorijos muziejus“, UAB „Hostex“ ir UAB „HOSTING“ (toliau – ūkio subjektas TEO).

Atsižvelgiant į anksčiau nurodytas aplinkybes ir nustatytas konkurencijos problemas, darytina išvada, kad ūkio subjektas TEO turi didelę įtaką Didmeninės vietinės prieigos rinkoje.

Išvados:

1. Tarnyba konstatuoja, kad ūkio subjektas TEO turi didelę įtaką Didmeninės vietinės prieigos rinkoje.

2. Ūkio subjektą TEO sudaro TEO, UAB „OMNITEL“, UAB „LINTEL“, UAB „BALTIC DATA CENTER“, UAB „Kompetencijos ugdymo centras“, UAB „Verslo Investicijos“, VšĮ „Ryšių istorijos muziejus“, UAB „Hostex“ ir UAB „HOSTING“.

4. Įpareigojimų didelę įtaką rinkoje turinčiam ūkio subjektui nustatymas

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 3 punkte nurodyta, kad trečiasis atitinkamo rinkos tyrimo procedūros etapas yra Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymas, pakeitimas ir (arba) panaikinimas didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams. Šis atitinkamo rinkos tyrimo etapas atitinka Europos Sąjungos reguliavimo sistemos nuostatas.

Prieigos direktyvos preambulės 5 konstatuojamojoje dalyje nurodoma, kad atviroje ir konkurencingoje rinkoje neturi būti apribojimų, kurie trukdytų įmonėms tarpusavyje derėtis dėl prieigos ir susijungimo susitarimų, ypač dėl susitarimų su kitų valstybių įmonėmis. Be to, Prieigos direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad valstybės narės užtikrina, kad nebūtų jokių apribojimų, kurie ūkio subjektams toje pačioje ar kitoje valstybėje narėje neleistų tarpusavyje derėtis dėl susitarimų techniniais ar komerciniais prieigos ir (arba) sujungimo klausimais. Pažymėtina, kad pagal Įstatymo 1 straipsnio 5 dalį Įstatymu siekiama Europos Sąjungos elektroninių ryšių reguliavimo sistemos tikslų, tarp jų plėsti vidaus rinką. Tai daryti nacionalines reguliavimo institucijas įpareigoja ir Pagrindų direktyvos 8 straipsnio 3 dalis. Taigi, vadovaudamasi Įstatymo 1 straipsnio 5 dalies ir Pagrindų direktyvos 8 straipsnio 2 ir 3 dalių nuostatomis, Tarnyba turi imtis visų reikiamų priemonių, siekdama skatinti konkurenciją elektroninių ryšių srityje.

Prieigos direktyvos 8 straipsnio 4 dalyje nurodoma, kad nustatyti įpareigojimai turi būti pagrįsti nustatytos problemos pobūdžiu, turi būti proporcingi ir pateisinami atsižvelgiant į Pagrindų direktyvos 8 straipsnyje nustatytus tikslus (konkurencijos skatinimas, vidaus rinkos plėtra ir Europos Sąjungos piliečių interesų užtikrinimas). Prieigos direktyvos preambulės 15 konstatuojamojoje dalyje pabrėžiama, kad skiriant įmonei, turinčiai didelę įtaką rinkoje, įpareigojimus, papildomos rinkos analizės atlikti nereikia, tačiau būtina pagrįsti, kad būtent toks įpareigojimas yra tikslingas ir pagal nustatytos problemos pobūdį proporcingas. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 117 punkte taip pat akcentuojama, kad nacionalinės reguliavimo institucijos turi užtikrinti, kad didelę įtaką turintiems ūkio subjektams nustatomi įpareigojimai turi atitikti tikslus, nurodytus Pagrindų direktyvos 8 straipsnyje, ir būti proporcingi sprendžiamoms problemoms.

Įstatymo 17 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Tarnyba turi teisę ūkio subjektams, turintiems didelę įtaką atitinkamoje rinkoje, nustatyti Įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 1–7 punktuose nurodytus įpareigojimus, atsižvelgdama į tai, kurie iš jų yra tinkami konkrečiu atveju, ir nustatydama tokių įpareigojimų vykdymo pradžios momentą.

Taisyklių 20 punkte nurodyta, jog nustačius, kad konkurencija atitinkamoje rinkoje nėra veiksminga, įpareigojimai didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams nustatomi vadovaujantis Įstatymo 17 straipsniu, taip pat vadovaujantis ir atsižvelgiant į Taisyklių 5 punkte nurodytus teisės aktus. Taisyklių 21 punkte nurodyta, kad jei didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams įpareigojimai, susiję su atitinkama rinka, jau buvo nustatyti anksčiau, Tarnyba palieka galioti jau nustatytus įpareigojimus arba juos pakeičia (įskaitant ir naujų įpareigojimų nustatymą ir (ar) nustatytų įpareigojimų panaikinimą). Nustatydama įpareigojimus ar juos pakeisdama, Tarnyba nurodo naujų arba pakeistų įpareigojimų vykdymo pradžios momentą.

Taisyklių 23 punkte nurodyta, kad įpareigojimai panaikinami Įstatymo 17 straipsnio 7 dalyje nustatytais atvejais, sąlygomis ir tvarka. Įstatymo 17 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad jei atlikus atitinkamos rinkos tyrimą nustatoma, kad jos charakteristikos negali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymo ir (arba) joje nėra didelę įtaką turinčių ūkio subjektų, Tarnyba nenustato įpareigojimų ūkio subjektams ir (ar) panaikina didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turėjusiems ūkio subjektams nustatytus įpareigojimus, jei tokie buvo nustatyti.

Atsižvelgiant į anksčiau išdėstytą, teigtina, kad didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams įpareigojimai gali būti nustatomi, keičiami, o nustačius, kad atitinkamos rinkos charakteristikos negali pateisinti *ex ante* reguliavimo ir (arba) atitinkamoje rinkoje nėra didelę įtaką turinčių ūkio subjektų, ūkio subjektams nustatyti įpareigojimai yra naikinami.

Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo metu buvo atskleistos tam tikros konkurencijos Didmeninės vietinės prieigos rinkoje problemos (žr. ataskaitos 3.2 skyrių) ir nustatytas didelę įtaką Didmeninės vietinės prieigos rinkoje turintis ūkio subjektas (žr. ataskaitos 3.2 skyrių). Šios aplinkybės pateisina *ex ante* reguliavimą, t. y. Įstatymo 17 straipsnyje numatytų įpareigojimų taikymą. Atsižvelgiant į tai, kad tiriamuoju laikotarpiu Didmeninės vietinės prieigos rinkoje buvo taikomas *ex ante* reguliavimas ir didelę įtaką Didmeninės vietinės prieigos rinkoje turinčiam ūkio subjektui TEO buvo nustatyti atitinkami įpareigojimai, toliau šiame skyriuje yra vertinama, kurie įpareigojimai turi būti nustatyti, pakeisti, panaikinti arba palikti galioti toliau.

4.1. Ūkio subjektui TEO LT, AB esami nustatyti įpareigojimai

2011 m. rinkos tyrimo metu ūkio subjektas TEO buvo pripažintas turinčiu didelę įtaką Atsietos prieigos rinkoje. Ūkio subjektui TEO 2011 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. 1V-629 buvo palikti galioti visa apimtimi Tarnybos direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V-818 3.1, 3.2, 3.3, 3.4 ir 3.5 papunkčiuose nustatyti įpareigojimas suteikti prieigą, nediskriminavimo įpareigojimas, skaidrumo įpareigojimas, kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimas ir apskaitos atskyrimo įpareigojimas tiek, kiek tai susiję su iš dalies atsietos ir visiškai atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos teikimu.

Ūkio subjektui TEO 2011 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. 1V-629 buvo nustatytas Įstatymo 21 straipsnyje numatytas įpareigojimas suteikti prieigą tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos, prieiga prie RKKS ir prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos. 2011 m. birželio 16 d. įsakymo Nr. 1V-629 4.1 papunktyje nustatyta, kad ūkio subjektas TEO, kiek tai susiję su prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) teikimu:

1. „Privalo patenkinti pagrįstus kitų ūkio subjektų prašymus suteikti visiškai atsietą prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių) ir (arba) visiškai atsietą prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių), ir (arba) prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių), ir (arba) prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių).

2. Privalo suteikti visiškai atsietą prieigą prie naudojamos vietinės UTP ir STP linijos, t. y. visiškai įrengtos vietinės UTP ir STP linijos, kuriomis ūkio subjektas TEO LT, AB teikia mažmenines elektroninių ryšių paslaugas savo galutiniams paslaugų gavėjams.

3. Privalo suteikti visiškai atsietą prieigą prie nenaudojamos vietinės UTP ir STP linijos, t. y. visiškai įrengtos vietinės UTP ir STP linijos, kuriomis ūkio subjektas TEO LT, AB neteikia mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų savo galutiniams paslaugų gavėjams.

4. Privalo suteikti visiškai atsietą prieigą prie iš dalies įrengtos vietinės UTP ir STP linijos, t. y. nenutiestos iki galutinio paslaugų gavėjo patalpų.

5. Privalo suteikti visiškai atsietą prieigą prie naudojamos vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, t. y. visiškai įrengtos vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, kuria ūkio subjektas TEO LT, AB teikia mažmenines elektroninių ryšių paslaugas savo galutiniams paslaugų gavėjams.

6. Privalo suteikti visiškai atsietą prieigą prie nenaudojamos vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, t. y. visiškai įrengtos vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, kuriomis ūkio subjektas TEO LT, AB neteikia mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų savo galutiniams paslaugų gavėjams.

7. Privalo suteikti prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos.

8. Privalo suteikti prieigą prie RKKS.

9. Privalo sąžiningai derėtis su kitais ūkio subjektais, prašančiais suteikti prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), ir (arba) prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių), ir (arba) prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių).

10. *Privalo nenutraukti jau suteiktos prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), ir (arba) prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių), ir (arba) prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių).*

11. *Privalo suteikti atvirą prieigą prie techninių sąsajų, protokolų ar kitų technologijų, kurios yra būtinos prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir (arba) vietinės UTP ir STP linijos, ir (arba) šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų suderinamumui.*

12. *Privalo suteikti prieigą prie patalpų ar kitus elektroninių ryšių infrastruktūros bendro naudojimo būdus.*

13. *Privalo suteikti konkrečias paslaugas, būtinas užtikrinti paslaugų teikimą paslaugų gavėjams.*

14. *Privalo suteikti prieigą prie veiklos palaikymo sistemų ar kitų panašių programinių sistemų, būtinų sąžiningai prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir (arba) prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos, ir (arba) prieigos prie RKKS, ir (arba) prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų teikimo konkurencijai užtikrinti.*

15. *Gali atsakyti suteikti prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), ir (arba) prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir (arba) šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių), vienašališkai sustabdyti jos teikimą ar ją nutraukti tik tais atvejais, kai tai yra pagrįsta objektyviais kriterijais, įskaitant techninių galimybių nebuvimą arba būtinybę užtikrinti tinklo vientisumą, jei teisės aktai nenustato kitaip.“*

Ūkio subjektui TEO 2011 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. 1V-629 buvo nustatyti Įstatymo 19 straipsnyje numatytas nediskriminavimo įpareigojimas tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos, prieiga prie RKKS ir prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos. 2011 m. birželio 16 d. įsakymo Nr. 1V-629 4.2 papunktyje nustatyta, kad ūkio subjektas TEO, kiek tai susiję su prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) teikimu, „*privalo nediskriminuoti prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) gavėjų, įskaitant analogiškų sąlygų analogiškomis aplinkybėmis taikymą ir tos pačios kokybės bei tokiomis pačiomis sąlygomis, kokias turi pats arba teikia savo padaliniais, dukterinėms įmonėms ar bet kuriems kitiems ūkio subjektams, paslaugų bei informacijos teikimą.*“

Ūkio subjektui TEO 2011 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. 1V-629 buvo nustatytas Įstatymo 17 straipsnyje numatytas skaidrumo įpareigojimas tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos, prieiga prie RKKS ir prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos. 2011 m. birželio 16 d. įsakymo Nr. 1V-629 4.3 papunktyje nustatyta, kad ūkio subjektas TEO, kiek tai susiję su prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) teikimu, privalo:

1. *„Standartiniame pasiūlyme suteikti prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių), standartiniame pasiūlyme suteikti prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), standartiniame pasiūlyme suteikti prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir standartiniame pasiūlyme suteikti prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) viešai skelbti detalią informaciją Prieigos, įskaitant tinklų sujungimą, suteikimo ir teikimo taisyklių, patvirtintų Tarnybos direktoriaus 2005 m. lapkričio 4 d. įsakymu Nr. 1V-941, nustatyta tvarka ir sąlygomis, įskaitant apskaitos informaciją, technines specifikacijas, tinklo*

charakteristikas, atitinkamos prieigos (ir susijusių priemonių) teikimo bei naudojimo sąlygas, atitinkamos prieigos (ir susijusių priemonių) kainas, jei teisės aktai nenustato kitaip.

2. Teikti ūkio subjektams, siekiantiems gauti prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), ir (arba) prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių), ir (arba) prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių), visą informaciją, būtiną šioms didmeninėms paslaugoms gauti.

3. Skelbti informaciją apie prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos, prieigos prie RKKS ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugas Informacijos, reikalaujamos skelbti nustačius skaidrumo įpareigojimą, apimties, jos detalumo reikalavimų, paskelbimo būdo ir kitų paskelbimo sąlygų aprašo, patvirtinto Tarnybos direktoriaus 2006 m. sausio 4 d. įsakymu Nr. 1V-4, nustatyta tvarka ir sąlygomis.“

Ūkio subjektui TEO 2011 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. 1V-629 buvo nustatytas Įstatymo 23 straipsnyje numatyti kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos, prieiga prie RKKS ir prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos. 2011 m. birželio 16 d. įsakymo Nr. 1V-629 4.4 papunktyje nustatyta, kad ūkio subjektas TEO, kiek tai susiję su prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) teikimu, privalo:

1. „Tvarkyti sąnaudų apskaitą Sąnaudų, apskaičiuotų pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklių, patvirtintų Tarnybos direktoriaus 2005 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 1V-1164 (toliau – Sąnaudų apskaitos taisyklės), nustatyta tvarka ir sąlygomis.

2. Teikti prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių), prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių), prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) tokiomis kainomis, kurios būtų ne didesnės nei sąnaudos, apskaičiuotos Sąnaudų apskaitos taisyklių nustatyta tvarka ir sąlygomis.

3. Per 2 mėnesius nuo įsakymo įsigaliojimo dienos pateikti Tarnybai detalų prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių), prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) paslaugų kainų pagrindimą sąnaudomis.

4. Objektiviai įvertinęs investicijų į šviesolaidinių ryšio linijų prieigos tinklo infrastruktūrą riziką ir pagrindai nustatęs, jog ši rizika yra ženkliai didesnė nei rizika, patiriama investuojant į kitų linijų prieigos tinklų infrastruktūrą, privalo apskaičiuoti atskirą kapitalo kainos dydį naudojamam kapitalui, investuotam į šviesolaidinių ryšio linijų prieigos tinklo infrastruktūrą bei pateikti Tarnybai visus skaičiavimus bei paaiškinimus, pagrindžiančius atskirą kapitalo kainos (t. y. papildomos rizikos premijos) dydį. Iki Tarnyba įsitikins šių skaičiavimų pagrįstumu, ūkio subjektas TEO LT, AB privalo prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos bei prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų savikainą nustatyti taikydamas tokį patį kapitalo kainos dydį kaip taiko prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos paslaugoms.

5. Taikyti ne aukštesnes prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) kainas nei tos, kurias jis taikė 2010 m. birželio 30 d. tol, kol Tarnyba Sąnaudų apskaitos taisyklių nustatyta tvarka ir sąlygomis įvertins prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) kainų pagrįstumą sąnaudomis.

6. Netaikyti užmokesčių už paslaugas ir (ar) priemones, nebūtinai suteikti prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos, prieigą prie RKKS ir prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos.“

Ūkio subjektui TEO 2011 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. 1V-629 buvo nustatytas Įstatymo 20 straipsnyje numatytas apskaitos atskyrimo įpareigojimas tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos, prieiga prie RKKS ir

prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos. 2011 m. birželio 16 d. įsakymo Nr. 1V-629 4.5 papunktyje nustatyta, kad ūkio subjektas TEO, kiek tai susiję su prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) teikimu, privalo „vykdyti Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje numatytą apskaitos atskyrimo įpareigojimą Apskaitos atskyrimo taisyklių ir su apskaitos atskyrimu susijusių reikalavimų, patvirtintų Tarnybos direktoriaus 2006 m. birželio 14 d. įsakymu Nr. IV-738, nustatyta tvarka ir sąlygomis.“

Anksčiau nurodyti įpareigojimai buvo nustatyti siekiant spręsti šias problemas:

1. „TEO LT, AB neturi motyvų siūlyti Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių), turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes nesuteikti Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių) arba nutraukti šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimą.
2. TEO LT, AB turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes riboti informacijos teikimą apie Atsietos prieigos paslaugas (ir susijusias priemones).
3. TEO LT, AB turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes taikyti skirtingas Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių) kainas bei kitas šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas sau ir kitam operatoriui.
4. TEO LT, AB turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes taikyti per aukštas Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių) kainas bei kontroliuoti kitas šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas.
5. TEO LT, AB neturi motyvų siūlyti prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų (ir susijusių priemonių), turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes nesuteikti prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų (ir susijusių priemonių) arba nutraukti šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimą.
6. TEO LT, AB turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes riboti informacijos teikimą apie prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugas (ir susijusias priemones).
7. TEO LT, AB turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes taikyti skirtingas prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų (ir susijusių priemonių) kainas ir kitas šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas sau ir kitam operatoriui.
8. TEO LT, AB turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes taikyti per aukštas prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų (ir susijusių priemonių) kainas bei kontroliuoti kitas šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas.“

4.2. Ūkio subjektui TEO LT, AB anksčiau nustatytų įpareigojimų nustatymas, keitimas ir (ar) naikinimas

Ataskaitos 3.2 skyriuje nustatyta, kad ūkio subjektas TEO turi didelę įtaką Didmeninės vietinės prieigos rinkoje. Dėl šios priežasties Tarnyba, vadovaudamasi Įstatymo 17 straipsniu, turi teisę ūkio subjektui TEO nustatyti atitinkamus įpareigojimus, kurie spręstų Didmeninės vietinės prieigos rinkoje nustatytas konkurencijos problemas.

Ataskaitos 3.2 skyriuje nustatyta, kad ūkio subjektas TEO tiriamojo laikotarpio pabaigoje užėmė 67,9 proc. Didmeninės vietinės prieigos rinkos. Didmeninė vietinė prieiga yra vertikaliai susijusi su mažmeninėmis paslaugomis ir su prieiga prie RKKS bei prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos. Ūkio subjektas TEO tiriamojo laikotarpio pabaigoje valdė 96,2 proc. RKKS, matuojant pagal ilgį, ir buvo vienas didžiausių šviesolaidinių linijų skaidulų teikėjų (pagal suteiktą šviesolaidinių linijų skaidulų skaičių užėmė 33,6 proc.) Lietuvos Respublikos teritorijoje. Ūkio subjektas TEO turi geriausias finansavimo galimybes, kurios yra būtinos vystant NKP tinklą, teikia didžiausią visą Lietuvos Respublikos teritoriją dengiantį vietinių linijų prieigos tinklą, valdo didžiausią RKKS ir turi daugiausia šviesolaidinių linijų skaidulų, vengia suteikti prieigą tiek prie vietinių linijų, tiek prie RKKS bei šviesolaidinių linijų skaidulų, kas sukuria barjerus kitiems operatoriams įeiti į Didmeninės vietinės prieigos rinką. Todėl darytina išvada, kad įėjimo į

Didmeninės vietinės prieigos rinką barjerai yra aukšti. Esami arba potencialūs ūkio subjekto TEO teikiamos didmeninės vietinės prieigos ir (arba) prieigos prie RKKS ir (arba) šviesolaidinių linijų skaidulos gavėjai ūkio subjekto TEO atžvilgiu derybinės galios neturi. Aplinkybių, leidžiančių manyti, kad pirkėjo derybinė galia Didmeninės vietinės prieigos rinkoje egzistuoja, nėra. Įvertinus ūkio subjekto TEO turimą vietinių metalinių vytos poros linijų, vietinių šviesolaidinių ryšio linijų, vietinių UTP ir STP linijų, prieigos prie RKKS ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos kontrolę ir turimas rinkos dalis teikiant mažmenines paslaugas, bei tai, kad įėjimo į Didmeninės vietinės prieigos rinką barjerai yra aukšti, darytina išvada, kad potencialios konkurencijos Didmeninės vietinės prieigos rinkoje nėra.

Tarnyba ataskaitos 3.2 skyriuje nustatė šias Didmeninės vietinės prieigos rinkoje vyraujančias konkurencijos problemas:

1. Kiek tai susiję su didmenine vietine prieiga (ir susijusiomis priemonėmis), ūkio subjektas TEO:

1.1. neturi motyvų siūlyti didmeninės vietinės prieigos (ir susijusių priemonių), turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes nesuteikti didmeninės vietinės prieigos (ir susijusių priemonių) arba nutraukti šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimą;

1.2. turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes riboti informacijos teikimą apie didmeninę vietinę prieigą (ir susijusias priemones);

1.3. turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes taikyti skirtingas didmeninės vietinės prieigos (ir susijusių priemonių) kainas bei kitas šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas sau ir kitam operatoriui;

1.4. turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes taikyti per aukštas didmeninės vietinės prieigos (ir susijusių priemonių) kainas ir kontroliuoti kitas šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas.

2. Kiek tai susiję su prieiga prie kitos fizinės infrastruktūros, ūkio subjektas TEO:

2.1. neturi motyvų siūlyti prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos, turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes nesuteikti prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos arba nutraukti šių paslaugų teikimą;

2.2. turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes riboti informacijos teikimą apie prieigą prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos;

2.3. turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes taikyti skirtingas prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos kainas ir kitas šių paslaugų teikimo sąlygas sau ir kitam operatoriui;

2.4. turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes taikyti per aukštas prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos kainas bei kontroliuoti kitas šių paslaugų teikimo sąlygas.

Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo metu Tarnybos nustatytos konkurencijos problemos iš esmės sutampa su 2011 m. rinkos tyrimo metu nustatytomis problemomis, kurios yra nurodytos ataskaitos 4.1 skyriuje. 2011 m. rinkos tyrimo metu nustatytos konkurencijos problemos buvo sprendžiamos ūkio subjektui TEO nustatant įpareigojimą suteikti prieigą, nediskriminavimo įpareigojimą, skaidrumo įpareigojimą, kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimus bei apskaitos atskyrimo įpareigojimą. Atsižvelgiant į tai, kad šio Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo metu nustatytos konkurencijos problemos iš esmės sutampa su 2011 m. rinkos tyrimo metu nustatytomis problemomis ir anksčiau nustatytos problemos buvo sprendžiamos ūkio subjektui TEO nustatant atitinkamus įpareigojimus, o nagrinėjamoje Didmeninės vietinės prieigos rinkoje vyraujančios aplinkybės neužtikrins savaiminio Didmeninės vietinės prieigos rinkoje egzistuojančių problemų sprendimo, Tarnyba daro išvadą, kad:

1. ūkio subjektui TEO, teikiant prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos, yra tikslinga:

1.1. visa apimtimi palikti galioti Tarnybos direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V-818 3.1, 3.2, 3.4 ir 3.5 papunkčiuose nustatytus įpareigojimą suteikti prieigą, nediskriminavimo

įpareigojimą, kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimus bei apskaitos atskyrimo įpareigojimą, kurie nurodyti Įstatymo 19, 20, 21 ir 23 straipsniuose;

1.2. pakeisti Tarnybos direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V-818 3.3 papunktyje nustatytą skaidrumo įpareigojimą, nurodytą Įstatymo 18 straipsnyje, siekiant, kad jis būtų grindžiamas šiuo metu galiojančiomis Prieigos taisyklėmis;

2. ūkio subjektui TEO, teikiant prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos, prieigą prie RKKS ir prieigą prie šviesolaidinės linijos skaidulos, yra tikslinga:

2.1. visa apimtimi palikti galioti Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymo Nr. 1V-629 4.1, 4.2, 4.4 ir 4.5 papunkčiuose nustatytus įpareigojimą suteikti prieigą, nediskriminavimo įpareigojimą, kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimus bei apskaitos atskyrimo įpareigojimą, kurie nurodyti Įstatymo 19, 20, 21 ir 23 straipsniuose;

2.2. pakeisti Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymo Nr. 1V-629 4.3 papunktyje nustatytą skaidrumo įpareigojimą, nurodytą Įstatymo 18 straipsnyje, siekiant, kad jis būtų grindžiamas šiuo metu galiojančiomis Prieigos taisyklėmis.

Įpareigojimas suteikti prieigą

Šio Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo atveju ūkio subjektui TEO paliekamas galioti įpareigojimas suteikti prieigą taip, kaip jis yra apibrėžiamas Įstatymo 21 straipsnyje. Įpareigojimas suteikti prieigą ribos ūkio subjekto TEO galimybes vienašališkai nesuteikti didmeninės vietinės prieigos (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) arba nutraukti didmeninės vietinės prieigos (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) teikimą. Įpareigojimas suteikti prieigą taip pat sumažins elektroninių ryšių paslaugų teikėjų įėjimo į atitinkamų mažmeninių paslaugų teikimo rinkas barjerus ir tokiu būdu galutiniams paslaugų gavėjams sukurs platesnes mažmeninių paslaugų pasirinkimo galimybes. Įpareigojimas suteikti prieigą yra proporcingas ir pateisinamas elektroninių ryšių veiklos reguliavimo principais, nurodytais Įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje, nes:

1. ūkio subjektas TEO neturi motyvų siūlyti didmeninės vietinės prieigos (ir susijusių priemonių), turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes nesuteikti didmeninės vietinės prieigos (ir susijusių priemonių) arba nutraukti šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimą;

2. ūkio subjektas TEO neturi motyvų siūlyti prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių), turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes nesuteikti prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) arba nutraukti šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimą.

Įpareigojimas suteikti prieigą yra pateisinamas Įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje nurodytais tikslais, nes, nenustačius įpareigojimo suteikti prieigą, ūkio subjektas TEO turės galimybes ir motyvus ne tik nesuteikti didmeninės vietinės prieigos ir (arba) prieigos prie RKKS ir (arba) prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos ir su šiomis paslaugomis susijusių priemonių, bet ir vienašališkai nustatyti (keisti) didmeninės vietinės prieigos teikimo sąlygas, tokiu būdu ribodamas konkurenciją teikiant mažmenines paslaugas vertikalčiai susijusiose atitinkamų mažmeninių paslaugų teikimo rinkose.

Apibendrinant anksčiau pateiktą informaciją, Tarnyba palieka galioti visa apimtimi ūkio subjektui TEO:

1. Tarnybos direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V-818 3.1 papunktyje nustatytą įpareigojimą suteikti prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos, numatytą Įstatymo 21 straipsnyje;

2. Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymo Nr. 1V-629 4.1 papunktyje nustatytą įpareigojimą suteikti prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieigą prie vietinės

UTP ir STP linijos, prieigą prie RKKS ir prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos, numatytą Įstatymo 21 straipsnyje.

Nediskriminavimo įpareigojimas

Nediskriminavimo įpareigojimo tikslas yra apriboti vertikaliai integruoto paslaugų teikėjo galimybes skirtingiems paslaugų gavėjams taikyti skirtingas sąlygas elektroninių ryšių paslaugoms, kurias naudoja pats vertikaliai integruotas operatorius ir kiti elektroninių ryšių paslaugų teikėjai konkuruodami vieni su kitais. Taigi, nediskriminavimo įpareigojimu bus ribojamos ūkio subjekto TEO galimybės sau ir kitiems didmeninės vietinės prieigos ir (arba) prieigos prie RKKS ir (arba) prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos gavėjams taikyti skirtingas paslaugų suteikimo sąlygas. Praktikoje nediskriminavimo įpareigojimo vykdymas ir priežiūra susideda iš kelių veiksmų.

Pirmiausia TEO, vykdydamas jam nustatytą skaidrumo įpareigojimą, Prieigos taisyklių nustatyta tvarka, privalo pateikti Tarnybai ir paskelbti viešai standartinį pasiūlymą suteikti didmeninę vietinę prieigą, prieigą prie RKKS ir prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos. Standartinis pasiūlymas suteikti prieigą turi būti pateiktas Tarnybai ir paskelbtas viešai 2 mėn. iki jo įsigaliojimo. Vadovaujantis Prieigos taisyklių 51 punktu, ūkio subjektas TEO kas 6 mėn. turi pateikti Tarnybai ir paskelbti viešai paslaugų teikimo kokybės parametrus, susijusius su:

1. *„užsakymu:*
 - 1.1. *užpildytų Prašymų skaičius;*
 - 1.2. *teisingai užpildytų bet atmestų Prašymų dalis procentais nuo bendro teisingai užpildytų Prašymų skaičiaus;*
2. *suteikimu:*
 - 2.1. *vidutinis faktinis paslaugos suteikimo terminas dienomis;*
 - 2.2. *prašymų, įvykdytų per atitinkamą Standartiniame pasiūlyme nurodytą ar trumpesnę paslaugos suteikimo terminą, procentais nuo bendro įvykdytų Prašymų skaičiaus;*
3. *gedimų šalinimu:*
 - 3.1. *vidutinis gedimų dėl teikėjo kaltės skaičius užregistruotas vienai vietinei linijai per vienerius kalendorinius metus;*
 - 3.2. *vidutinis gedimų šalinimo termino uždelsimas valandomis;*
 - 3.3. *gedimų, pašalintų per atitinkamą Standartiniame pasiūlyme nurodytą ar trumpesnę gedimų šalinimo terminą, skaičius.“*

Antra, Tarnyba, siekdama užtikrinti, kad ūkio subjektas TEO nediskriminuotų kitų didmeninės vietinės prieigos ir (arba) prieigos prie RKKS ir (arba) prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos gavėjų, per 2 mėn. iki ūkio subjekto TEO paskelbto naujo arba atnaujinto standartinio pasiūlymo įsigaliojimo atlieka pasiūlymo sąlygų analizę ir analizės metu vertina, ar ūkio subjektas TEO, teikdamas didmeninę vietinę prieigą ir (arba) prieigą prie RKKS ir (arba) prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos, standartiniame pasiūlyme nurodytomis sąlygomis, nediskriminuoja kitų rinkos dalyvių ir (arba) gaudami atitinkamas didmenines paslaugas ūkio subjekto TEO standartiniame pasiūlyme nurodytomis sąlygomis, įskaitant ir kainas, didmeninės vietinės prieigos ir (arba) prieigos prie RKKS ir (arba) prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos gavėjai galės suteikti analogiškų parametrų mažmenines paslaugas galutiniams paslaugų gavėjams konkurencingomis sąlygomis. Tarnyba, siekdama užtikrinti, kad didelę įtaką turintis ūkio subjektas TEO laikytųsi jam nustatyto nediskriminavimo įpareigojimo, vadovaudamasi Prieigos taisyklėse nustatytais reikalavimais atliks nediskriminavimo įpareigojimo laikymosi stebėseną. Siekiant nustatyti galimo diskriminacinio elgesio atvejus Tarnyba vertins visą paslaugos suteikimo ciklą: reagavimo į prašymą, techninių galimybių tyrimo, paslaugų suteikimo terminų laikymąsi, paslaugos kokybinius parametrus, įskaitant gedimus ir gedimų šalinimo laiką, taip pat migravimo nuo vieno reguliuojamo didmeninio produkto prie kito procesus.

Trečia, nustačius, kad TEO netinkamai vykdo jam nustatytą nediskriminavimo įpareigojimą, imamasi tinkamų ir proporcingų priemonių pažeidimams pašalinti.

Tarnyba atlikdama Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimą ir vertindama tolesnį nediskriminavimo įpareigojimo taikymo tikslingumą, taip pat vertino ir faktines aplinkybes dėl ūkio subjekto TEO galimo diskriminacinio elgesio. Tarnyba nustatė, kad tiriamuoju laikotarpiu konkrečių diskriminacinio ūkio subjekto TEO elgesio atvejų nebuvo. Tiriamuoju laikotarpiu iškilus klausimams dėl paslaugų teikimo jie buvo sprendžiami geranoriškai ir nesiekiant diskriminuoti kitų rinkos dalyvių.

Atsižvelgiant į ankščiau išdėstytas aplinkybes, Tarnyba nemato poreikio griežtinti ir (arba) išplėsti esamo reguliavimo, kiek tai susiję su nediskriminavimo įpareigojimo taikymu ūkio subjektui TEO.

Tolesnis nediskriminavimo įpareigojimo taikymas užtikrins, kad skirtingiems didmeninės vietinės prieigos (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) gavėjams, ūkio subjektas TEO taikys vienodas paslaugų teikimo sąlygas, o taip pat paslaugų teikimo sąlygos bus ne blogesnės nei ūkio subjektas TEO taiko sau. Šis įpareigojimas atitinka Įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje nurodytus tikslus, nes ribojant ūkio subjekto TEO galimybes taikyti skirtingas didmeninės vietinės prieigos (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) kainas bei kitas šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas sau ir kitam operatoriui, t. y. kitų mažmeninių paslaugų teikėjų galimybės konkuruoti su ūkio subjektu TEO nebus ribojamos ūkio subjekto TEO galimais diskriminaciniais veiksmais, nustatant skirtingas didmeninės vietinės prieigos (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas skirtingiems paslaugų gavėjams (įskaitant ir save). Nediskriminavimo įpareigojimas atitinka Įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje nurodytus elektroninių ryšių veiklos reguliavimo principus, nes, kaip nurodyta ankščiau, nediskriminavimo įpareigojimas užtikrins sąlygas vystyti konkurencijai, taip pat dėl tęsiamą reguliavimo bus užtikrintas teisinis tikrumas, ir apsaugoti didmeninės vietinės prieigos gavėjų ir šių gavėjų abonentų (galutinių paslaugų gavėjų) interesai. Ūkio subjektui TEO paliekamas galioti nediskriminavimo įpareigojimas, apibrėžtas Įstatymo 19 straipsnyje.

Apibendrinant ankščiau pateiktą informaciją, Tarnyba palieka galioti visa apimtimi ūkio subjektui TEO:

1. Tarnybos direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V-818 3.2 papunktyje nustatytą nediskriminavimo įpareigojimą suteikiant prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos, numatytą Įstatymo 19 straipsnyje;

2. Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymo Nr. 1V-629 4.2 papunktyje nustatytą nediskriminavimo įpareigojimą suteikiant prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos, prieigą prie RKKS ir prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos, numatytą Įstatymo 19 straipsnyje.

Skaidrumo įpareigojimas

Tarnybos direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V-818 3.3 papunktyje nustatytas ir Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymo Nr. 1V-629 3 punkte paliktas galioti skaidrumo įpareigojimas ūkio subjektui TEO, teikiant prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos, bei 2011 m. birželio 16 d. įsakymo Nr. 1V-629 4.3 papunktyje nustatytas skaidrumo įpareigojimas ūkio subjektui TEO, teikiant prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos, prieigą prie RKKS ir prieigą prie šviesolaidinės linijos skaidulos, buvo įgyvendintas laikantis Informacijos, reikalaujamos skelbti nustačius skaidrumo įpareigojimą, apimties, jos detalumo reikalavimų, paskelbimo būdo ir kitų paskelbimo sąlygų aprašu, patvirtintu Tarnybos direktoriaus 2006 m. sausio 4 d. įsakymu Nr. 1V-4 „Dėl Informacijos, reikalaujamos skelbti nustačius skaidrumo įpareigojimą, apimties, jos detalumo reikalavimų, paskelbimo būdo ir kitų paskelbimo sąlygų aprašo patvirtinimo“ (toliau – Aprašas).

Ūkio subjektui TEO tikslinga toliau taikyti skaidrumo įpareigojimą, nurodytą Įstatymo 18 straipsnyje. Skaidrumo įpareigojimas užtikrins galimybę stebėti nediskriminavimo, kainų kontrolės bei prieigos suteikimo įpareigojimų laikymąsi. Taip pat skaidrumo įpareigojimas palengvins Didmeninės vietinės prieigos rinkos konkurencinei situacijai kenksmingo elgesio stebėjimą, bei kitiems mažmeninių paslaugų teikėjams padidins tikrumą, kad didmeninė vietinė prieiga (ir susijusios priemonės) ir (arba) prieiga prie RKKS (ir susijusios priemonės) ir (arba) prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusios priemonės) teikiama jų nediskriminuojant. Tokiu būdu bus užtikrinamos geresnės galimybės mažmeninių paslaugų teikėjams prognozuoti savo veiklą. Įpareigojimas yra proporcingas ir pateisinamas elektroninių ryšių veiklos reguliavimo tikslais ir principais, nurodytais Įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje ir 2 straipsnio 1 dalyje, nes ūkio subjektas TEO turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybės riboti informacijos teikimą apie didmeninę vietinę prieigą (ir susijusias priemones) ir (arba) prieigą prie RKKS (ir susijusias priemones) ir (arba) prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusias priemones). Be to, skaidrumo įpareigojimas apima tik būtinos įsitikinti, kad nėra konkurenciją ribojančių veiksnių, informacijos pateikimą bei skelbimą.

Pastebėtina tai, kad 2011 m. Aprašas buvo pripažintas netekusiu galios ir jo reikalavimai perkelti į Prieigos taisykles. Todėl Tarnyba, siekdama užtikrinti, kad didelę įtaką turintis ūkio subjektas TEO laikytųsi jam nustatyto skaidrumo įpareigojimo vadovausis Prieigos taisyklėse nustatytais reikalavimais ir atliks šių reikalavimų laikymosi stebėseną. Siekiant, kad didelę įtaką turintis ūkio subjektas TEO kuo skaidriau teiktų didmeninę vietinę prieigą ir su ja susijusias paslaugas, Tarnyba nuolat vertins ūkio subjekto TEO skelbiamą standartinį pasiūlymą ir jame nurodytas sąlygas. Atsižvelgiant į tai, kad Aprašo nuostatos buvo perkeltos į Prieigos taisykles, siekiant teisinio tikrumo ir nustatytų įpareigojimų proporcingumo, o taip pat sustiprinti kitus įpareigojimus, būtina pakeisti Tarnybos direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V-818 3.3 papunktyje nustatytą skaidrumo įpareigojimą ūkio subjektui TEO, teikiant prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos, bei Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymo Nr. 1V-629 4.3 papunktyje nustatytą skaidrumo įpareigojimą ūkio subjektui TEO, teikiant prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos, prieigą prie RKKS ir prieigą prie šviesolaidinės linijos skaidulos, ir išdėstyti taip:

Ūkio subjektas TEO, teikdamas prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos, prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos, prieigą prie RKKS ir prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos, privalo:

1. standartiniame pasiūlyme suteikti prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos, prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos, prieigą prie RKKS ir prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos viešai skelbti detalią informaciją Prieigos taisyklėse nustatyta tvarka ir sąlygomis, įskaitant technines specifikacijas, tinklo charakteristikas, atitinkamos prieigos teikimo bei naudojimo sąlygas, prieigos ir susijusių priemonių kainas;

2. teikti ūkio subjektams, siekiantiems gauti prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos, prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos, prieigą prie RKKS ir prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos, visą informaciją, būtiną šioms paslaugoms gauti;

3. skelbti informaciją apie prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos, prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos, prieigą prie RKKS ir prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos Prieigos taisyklėse nustatyta tvarka ir sąlygomis.

Įpareigojimas yra proporcingas ir pateisinamas elektroninių ryšių veiklos reguliavimo tikslais ir principais, nurodytais Įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje ir 2 straipsnio 1 dalyje, nes apima tik būtinos įsitikinti, kad nėra konkurenciją ribojančių veiksnių, informacijos pateikimą bei skelbimą, taip pat būtinos tinklų sujungimui įvykdyti informacijos pateikimą bei skelbimą.

Tarnybos direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V-818 3.4 papunktyje yra nustatyti kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai ūkio subjektui TEO, teikiant prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos, o Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymo Nr. 1V-629 4.4 papunktyje yra nustatyti kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai ūkio subjektui TEO, teikiant prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos, prieigą prie RKKS ir prieigą prie šviesolaidinės linijos skaidulos. Ūkio subjektas TEO yra įpareigotas teikti didmeninę vietinę prieigą (ir susijusias priemones), prieigą prie RKKS (ir susijusias priemones) ir prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusias priemones) kainomis, ne didesnėmis negu sąnaudos, apskaičiuotos pagal Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklės, patvirtintas Tarnybos direktoriaus 2005 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 1V-1164 „Dėl Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Sąnaudų apskaitos taisyklės). Pagal Sąnaudų apskaitos taisyklės ūkio subjektas TEO gali nustatyti didmeninės vietinės prieigos (ir susijusių priemonių), prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) kainas, neviršijančias FDC, taikant istorinių sąnaudų apskaitos principą (angl. *Historical Cost Accounting*, toliau – HCA).

Pažymėtina, kad Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacija, nustatant Didmeninės vietinės prieigos rinkos paslaugų kainas, šalims narėms rekomenduoja taikyti „iš apačios į viršų“ ilgo laikotarpio padidėjimo sąnaudų (angl. *Bottom-Up Long Run Incremental Costs*, toliau – BU-LRIC) modelį. Kaip nurodyta Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacijoje, šalys narės turi taikyti tokią sąnaudų apskaičiavimo metodiką, kuri turėtų būti grindžiama moderniu našiu tinklu, joje turėtų būti atsižvelgiama į poreikį užtikrinti stabilias ir nuspėjamas prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos kainas, kad būtų galima išvengti didelių kainų svyravimų ir užtikrinti aiškią sistemą investicijoms, ją taikant turėtų būti įmanoma nustatyti sąnaudomis grindžiamų prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos kainas, kuriomis remiamasi nustatant NKP tinklais teikiamų paslaugų kainas, ir joje turėtų būti tinkamai ir nuosekliai atsižvelgiama į kiekio mažėjimą pereinant nuo vietinių metalinių vytos poros linijų prie NKP prieigos tinklų, t. y. išvengta dirbtinio prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos kainų didinimo, kuris, priešingu atveju, pasireikštų vartotojams pereinant prie didelę įtaką turinčio operatoriaus NKP tinklo.

Vertinant šiuo metu taikomo sąnaudų apskaitos metodo FDC HCA privalumus ir trūkumus, palyginti su BU-LRIC modeliu, buvo analizuota, ar šiuo metu taikomas kainų kontrolės metodas užtikrina prieigos prie metalinių vytos poros linijų kainų stabilumą ir ar tai bus pakankama priemonė skatinti tolesnes investicijas į NKP prieigos tinklų steigimą ir plėtrą.

Ūkio subjekto TEO teikiamos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos kainos 2009–2014 m. laikotarpiu nekito arba mažėjo, todėl galima teigti, kad kainos išlaikė stabilumą ir nuspėjamumą prieigos gavėjų atžvilgiu (žr. 7 lentelę).

7 lentelė. Visiškai atsietos ir iš dalies atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos kainos (eurais be PVM) 2010–2014 m.

Paslaugos	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.
Visiškai atsieta prieiga:						
Techninių galimybių tyrimas	14,48	14,48	14,48	14,48	14,48	14,48
Įdiegimo užmokestis	43,44	43,44	28,96	28,96	12,89	12,89
Mėnesinis užmokestis	6,95	5,21	4,92	4,92	4,92	4,92
Išjungimo užmokestis	18,94	18,94	-	-	-	-
Iš dalies atsieta prieiga:						
Techninių galimybių tyrimas	14,48	14,48	14,48	14,48	14,48	14,48
Įdiegimo užmokestis	43,44	43,44	28,96	28,96	12,89	12,89

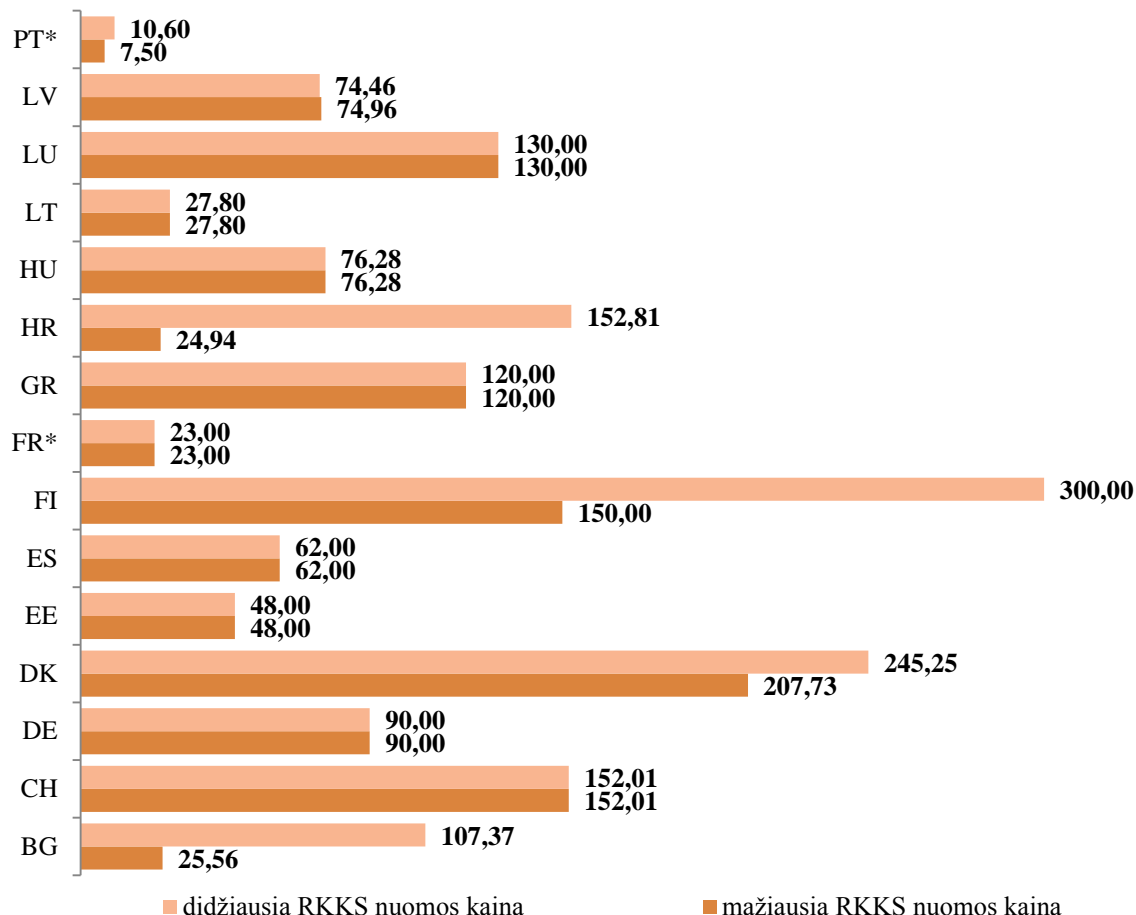
Mėnesinis užmokestis	5,46	4,78	3,48	3,48	3,48	3,48
Išjungimo užmokestis	18,94	18,94	-	-	-	-

Tarnybos direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V-818 3.4 papunkčiu nustatyti kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai ūkio subjektui TEO, teikiant prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos, bei Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymo Nr. 1V-629 4.4 papunkčiu nustatytų kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimų ūkio subjektui TEO, teikiant prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos, prieigą prie RKKS ir prieigą prie šviesolaidinės linijos skaidulos, leidžia padengti patiriamas sąnaudas, gauti protingumo kriterijų atitinkančią investicijų grąžą, o taip pat kompensuoti pagrįstą riziką dėl investicijų į NKP tinklus. Ūkio subjektas TEO, objektyviai įvertinęs investicijų į vietinių šviesolaidinių ryšio linijų prieigos tinklo infrastruktūrą riziką ir pagrįstai nustatęs, jog ši rizika yra ženkliai didesnė nei rizika, patiriama investuojant į kitų vietinių linijų prieigos tinklų infrastruktūrą, privalo apskaičiuoti atskirą kapitalo kainos dydį naudojamam kapitalui, investuotam į vietinių šviesolaidinių ryšio linijų prieigos tinklo infrastruktūrą, bei pateikti Tarnybai visus skaičiavimus ir paaiškinimus, pagrindžiančius atskirą kapitalo kainos (t. y. papildomos rizikos premijos) dydį. Tokiu būdu ūkio subjektas TEO turi galimybę gauti didesnę, tačiau pagrįstą, investicijų grąžą investicijų į NKP tinklus atsipirkimui.

Papildomai vertinant dabartiniais sąnaudų apskaitos ir kainų kontrolės įpareigojimais nustatyto istorinių sąnaudų apskaitos principo (HCA) privalumus ir trūkumus, palyginti su einamosios vertės ilgalaikio turto (CCA) vertinimo pagrįstais modeliais, ypač BU-LRIC modelio alternatyva, konkrečiu Didmeninės vietinės prieigos rinkos atveju, FDC HCA šiuo atveju yra pranašesnis vertinant sprendimą „statyk arba pirk“ (angl. *build or buy*). Atliekant ūkio subjekto TEO auditą už 2013 m. finansinius metus, Tarnybos užsakymu buvo papildomai įvertintas ūkio subjekto TEO valdomas inžinerinių statinių ir susijęs turtas, kuris gali būti panaudojamas NKP tinklui statyti, bei įvertintos indeksuotos turto įsigijimo vertės. Šis ūkio subjekto TEO turtas būtų naudojamas didmeninei vietinei prieigai (ir susijusioms priemonėms) ir (arba) prieigai prie RKKS (ir susijusioms priemonėms) ir (arba) prieigai prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusioms priemonėms) teikti. Palyginti didmeninės vietinės prieigos (ir susijusių priemonių), prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) teikimui reikalingų įrengimų įdiegimo kaštus indeksuota (turto einamąja) verte, reikšminga yra tai, kad ūkio subjekto TEO valdomi įrengimai buvo įgyti ir įtraukti į apskaitą jau pakankamai seniai, įrengimų ir ypač inžinerinių statinių vertinimas einamąja verte neatspindėtų tikrų ūkio subjekto TEO investicijoms į šį tinklą patirtų išlaidų. Teikdamas paslaugas didesnėmis kainomis TEO gautų perteklines pajamas, kadangi realiai į infrastruktūrą jis būtų investavęs kur kas mažiau. Tarnybos turimais duomenimis, reikšmingą didmeninių vietinės prieigos paslaugų teikimui patiriamų sąnaudų dalį (apie 50-80 proc.) sudaro ilgalaikio turto nusidėvėjimo sąnaudos, todėl tikėtina, kad modeliuojant tinklą ir turtą vertinant šiandienine įsigijimo verte, didmeninės vietinės prieigos paslaugų sąnaudos reikšmingai išaugtų. Tai vienareikšmiškai lemtų kainų padidėjimą, kas turėtų neigiamą įtaką ir mažmeninėms paslaugų kainoms. Tarnybos nuomone, gauti modelio rezultatai prieštarautų 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (Pagrindų direktyva) 8 straipsnyje numatytiems tikslams, kuriuos privalo užtikrinti Tarnyba. Kyla didelė rizika, kad padidėjus kapitalo grąžos, infrastruktūros nusidėvėjimo ir su jos eksploatavimu susijusioms sąnaudoms didmeninė vietinė prieiga pabrangs. Labiausiai baiminamasi, kad brangs ūkio subjekto TEO teikiamos prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) teikimo kainos. Šių paslaugų 1 km kaina nuo 2011 m. nesikeitė, o užsakomų paslaugų kiekis kasmet didėjo. Be to, 2013–2015 m. laikotarpiu Tarnyboje nebuvo sprendžiama ginčų, susijusių su TEO teikiamomis didmeninės vietinės prieigos (ir susijusių priemonių), prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieigos

prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) paslaugomis, mažmeninių interneto prieigos paslaugų teikėjai sėkmingai naudojo šią TEO teikiamą paslaugą.

Vertinant Lietuvos ir kitų Europos valstybių mažiausias ir didžiausias RKKS nuomos kainas (žr. 15 paveikslą), matome, kad Lietuvoje susiduriama su specifine situacija, kadangi RKKS nuomos kaina yra viena mažiausių iš 15-kos diagramoje lyginamų Europos valstybių.



* nuomos kaina cm² ir km/mėn.

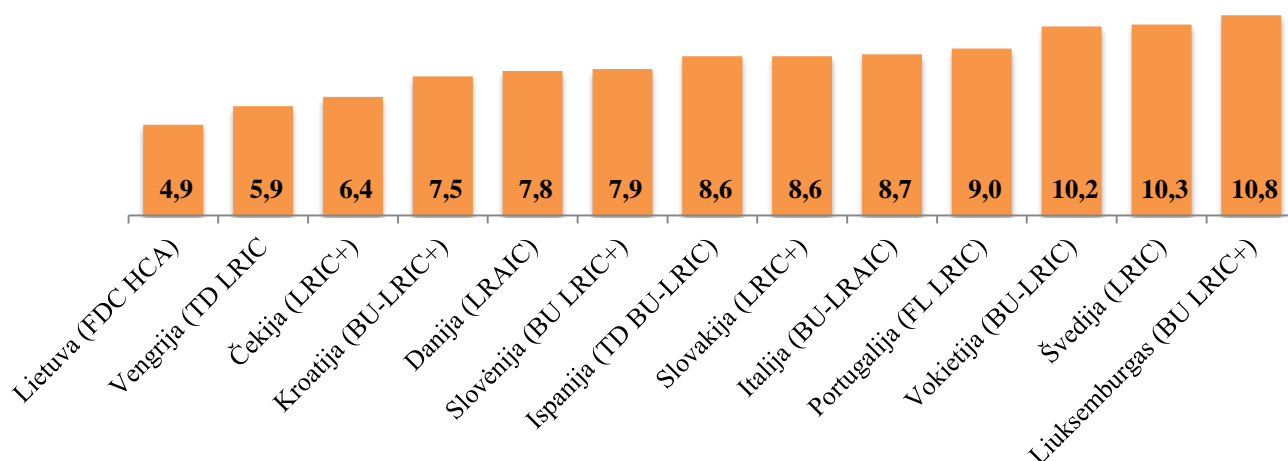
15 paveikslas. Europos valstybių didžiausių ir mažiausių prieigos prie RKKS mėnesinių užmokesčių km/mėn. palyginimas⁶

Be to, situacija Didmeninės vietinės prieigos rinkoje per laikotarpį, kuomet būtų kuriamas BU-LRIC modelis, gali smarkiai pasikeisti dėl konkurencijos ir (arba) spartaus technologijų pokyčio, ką patvirtina ir duomenys, pateikti ataskaitos 3.1.3 skyriuje. Pagal pateiktą informaciją, ūkio subjekto TEO dalis pagal turimų šviesolaidinių linijų skaidulų skaičių rinkoje 2010–2014 m. sumažėjo nuo 46 proc. iki 33,6 proc. Tai rodo, jog net ir nenustačius reguliuojamų paslaugų kainų atsižvelgiant į BU-LRIC sąnaudas, operatoriai Lietuvoje stato NKP tinklus ir jais teikia mažmenines paslaugas (ataskaitos 2.1 skyriuje 5 lentelėje pateikti duomenys apie planuojamas ūkio subjekto TEO ir alternatyvių operatorių investicijas į NKP tinklus). Ataskaitos 2.1 skyriuje pateikta informacija rodo, kad galutiniai paslaugų gavėjai yra linkę naudotis spartaus plačiajuosčio interneto paslaugomis, o anksčiau populiarias technologijas, tokias kaip xDSL, keičia į FTTx technologijas.

Siekiant FDC HCA ir BU-LRIC modelių palyginimo, papildomai buvo vertinta, kokių rezultatų reikėtų tikėtis, jei didmeninės vietinės prieigos kainų apskaičiavimui būtų naudojamas BU-LRIC modelis ar modeliuojama alternatyvi jo versija. Atsižvelgiant į Europos Sąjungos valstybių narių, kurios didmeninės vietinės prieigos kainų apskaičiavimui naudojo LRIC principu

⁶ <http://www.cullen-international.com/product/documents/CTTEEU20150208>

pagrįstą modelį (žr. 16 paveikslą) apskaičiuota, kad šių šalių visiškai atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytytos poros linijos kainos vidurkis yra apie 8,2 EUR/mėn. Tuo tarpu Lietuvoje šiuo metu taikoma kaina siekia 4,9 EUR/mėn. (pagrįsta FDC HCA modelio skaičiavimais). Palyginti šių Europos Sąjungos šalių narių apskaičiuotas visiškai atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytytos poros linijos kainas su ataskaitos 2 lentelėje pateiktais duomenimis, kuriais remiantis 2014 m. vidutinis ARPU Lietuvoje, pagal visas teikiamas interneto prieigos technologijas, buvo apie 9 EUR/mėn., kyla grėsmė, jog apskaičiavus didmeninės vietinės prieigos kainas Lietuvoje naudojant BU-LRIC modelį ar panašią alternatyvą, bus gauti į kitų šalių skaičiavimus artimi rezultatai, kurie bus lygūs arba artimi mažmeninių paslaugų kainoms.



16 paveikslas. Didmeninės vietinės prieigos kainos Europos Sąjungos šalyse narėse, EUR/mėn.⁷

Pritaikius pagal BU-LRIC principus apskaičiuotą kainą reguliavime, tai turėtų neigiamos įtakos situacijai Didmeninės vietinės prieigos rinkoje, o taip pat neigiamą poveikį nacionalinei plačiajuosčio ryšio rinkai ir kitų mažmeninių paslaugų rinkai, kadangi padidėjus didmeninės vietinės prieigos ir RKKS kainoms, lygiagrečiai pabrangtų ir kitos didmeninės vietinės prieigos paslaugos, kas sudarytų galimybę atsirasti kainų spaudimui tarp didmeninių ir mažmeninių TEO paslaugų. Kita Didmeninės vietinės prieigos rinkos paslaugų kainų nustatyto pagal Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendaciją pasekmė – bus paspartintas reguliuojamų paslaugų paklausos mažėjimas ir išnykimas. Remiantis Tarnybos turimais duomenimis, prieigos prie vietinės metalinės vytytos poros linijos teikimo apimtys 2011–2014 m. kasmet mažėjo vidutiniškai 30 proc. (8 lentelė), o 2012 m. – 31 proc., 2013 m. – 23 proc., 2014 m. – 37 proc.

Taigi, įgyvendinus Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacijos 41 punkte nurodytą sąlygą, kad visiškai atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytytos poros linijos mėnesio nuomos vidutinė kaina turėtų atitikti 8–10 EUR (be visų mokesčių) intervalą (skaičiuojant 2012 m. kainomis), prieigos prie vietinės metalinės vytytos poros linijos gavėjams ši paslauga būtų nuostolinga, kadangi sudarytų beveik 100 proc. mažmeninių paslaugų ARPU, o esant tokioms aukštoms prieigos kainoms, pasekmės galutiniais interneto paslaugų gavėjams Lietuvoje būtų neigiamos nes, siekiant išlaikyti veiklos tęstinumą, interneto paslaugos galutiniais paslaugų gavėjams turėtų brangti.

8 lentelė. Prieigos prie vietinės metalinės vytytos poros linijos ir prieigos prie RKKS suteikimo kiekių pokyčiai, 2011–2014 m.

Paslaugos	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.
Suteikta prieigų prie vietinės metalinės vytytos poros linijos, vnt.	799	609	495	361
Procentinis pokytis, proc.	-	-31	-23	-37

⁷ <http://www.cullen-international.com/product/documents/CTTEEU20150135>

Suteikta prieigos prie RKKS, km.	6103	6823	6995	7601
Procentinis pokytis, proc.	-	11	2	8

Šioje Ataskaitoje pateikta informacija apie situaciją mažmeninių paslaugų rinkose, operatorių planus toliau plėtoti FTTx tinklus, bei galimos reguliavimo pasekmės kainas nustatant remiantis BU-LRIC sąnaudomis, rodo, kad BU-LRIC modelio sukūrimui reikalingos finansinės ir žmogiškojo kapitalo išlaidos viršys Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacija siekiamą sukurti naudą ir gali daryti neigiamą poveikį infrastruktūra paremtos konkurencijos vystymuisi Lietuvoje.

Atsižvelgiant į anksčiau išdėstytą, Tarnyba laiko, kad kainų kontrolės metodas kainas grįsti sąnaudomis, apskaičiuotomis pagal Sąnaudų apskaitos taisyklių reikalavimus, taikant FDC HCA principą šiuo metu geriausiai sprendžia šioje ataskaitoje nustatytas konkurencijos problemas ir sukuria reguliavimo stabilumą, bei yra tinkamas ir proporcingas kainų reguliavimo įrankis.

Ūkio subjektui TEO paliekami galioti kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai, numatyti Įstatymo 23 straipsnio 1 dalyje. Kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai ribos ūkio subjekto TEO galimybes vienašališkai nustatyti didmeninės vietinės prieigos (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) kainas, tačiau užtikrins, kad ūkio subjektas TEO padengs šioms paslaugoms teikti patiriamas neišvengiamas didmeninės vietinės prieigos (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) sąnaudas. Kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai yra proporcingi ir pateisinami elektroninių ryšių veiklos reguliavimo tikslais ir principais, nurodytais Įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje ir 2 straipsnio 1 dalyje, nes ūkio subjektas TEO turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes taikyti per aukštas didmeninės vietinės prieigos (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) kainas bei kontroliuoti kitas šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas. Apibendrinant anksčiau pateiktą informaciją, Tarnyba ūkio subjektui TEO:

1. teikiant prieigą prie vietinės metalinės vytytos poros linijos palieka galioti visa apimtimi Tarnybos direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V-818 3.4 papunktyje nustatytus kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimus, numatytus Įstatymo 23 straipsnyje;

2. teikiant prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos, prieigą prie RKKS ir prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos, palieka galioti visa apimtimi Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymo Nr. 1V-629 4.4 papunktyje nustatytus kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimus, numatytus Įstatymo 23 straipsnyje.

Tai reiškia, kad ūkio subjekto TEO teikiamos didmeninės vietinės prieigos (ir susijusių priemonių), prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) kainos privalo neviršyti kainų, apskaičiuotų pagal FDC HCA metodą. Taip pat tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos, ūkio subjektas TEO, privalo apskaičiuoti šių paslaugų teikimui reikalingo kapitalo ir kitas sąnaudas, susijusias su šių paslaugų teikimu, taip pat objektyviai įvertinęs investicijų į šviesolaidinių ryšio linijų prieigos tinklo infrastruktūrą riziką ir pagrįstai nustatęs, jog ši rizika yra ženkliai didesnė nei rizika, patiriama investuojant į kitų vietinių linijų prieigos tinklo infrastruktūrą, privalės apskaičiuoti atskirą kapitalo kainos dydį naudojamam kapitalui, investuotam į vietinių šviesolaidinių ryšio linijų prieigos tinklo infrastruktūrą ir pateikti Tarnybai skaičiavimus bei paaiškinimus, pagrindžiančius atskirą kapitalo kainos (t. y. papildomos rizikos premijos) dydį. Iki Tarnyba įsitikins šių skaičiavimų pagrįstumu, ūkio subjektas TEO privalės prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos savikainą nustatyti taikydamas tokį patį kapitalo kainos dydį, kokį taiko prieigos prie vietinės metalinės vytytos poros linijos paslaugoms.

Apskaitos atskyrimo įpareigojimas

Ūkio subjektui TEO paliekamas galioti apskaitos atskyrimo įpareigojimas, apibrėžtas Įstatymo 20 straipsnyje. Apskaitos atskyrimo įpareigojimas papildys nediskriminavimo bei kainų kontrolės ir skaidrumo įpareigojimus, bei atskleis finansinę informaciją apie vidiniams ūkio subjekto TEO padaliniais ir išoriniams mažmeninių paslaugų teikėjams teikiamų paslaugų sąnaudas, pajamas, kainodarą. NKP rekomendacijos I priedo 1 skyriuje rekomenduojama taikyti apskaitos atskyrimo įpareigojimą, kuriuo priežiūros institucijos galės stebėti, ar didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintys ūkio subjektai nediskriminuoja kainomis, paslaugas teikiant sau ir kitiems paslaugų pirkėjams. Taigi, apskaitos atskyrimo įpareigojimas leis Tarnybai įvertinti su didmenine vietine prieiga (ir susijusiomis priemonėmis) ir (arba) prieiga prie RKKS (ir susijusiomis priemonėmis) ir (arba) prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusiomis priemonėmis) susijusias sąnaudas ir pajamas, bei stebėti, ar ūkio subjektas TEO kitiems ūkio subjektams suteikia didmeninę vietinę prieigą (ir susijusias priemones) ir (arba) prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) tokiomis pačiomis sąlygomis ir kainomis kaip suteikia sau. Apskaitos atskyrimo įpareigojimas yra proporcingas ir pateisinamas elektroninių ryšių veiklos reguliavimo tikslais ir principais, nurodytais Įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje ir 2 straipsnio 1 dalyje, nes šiuo įpareigojimu užtikrinamas ūkio subjektui TEO nustatytų skaidrumo ir nediskriminavimo įpareigojimų vykdymas ir sudaromos sąlygos spręsti Didmeninės vietinės prieigos rinkoje nustatytas konkurencijos problemas. Ūkio subjektas TEO jau turi įdiegęs apskaitos atskyrimo sistemą pagal Tarnybos nustatytus reikalavimus, todėl šio Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo metu nustatomo apskaitos atskyrimo įpareigojimo įgyvendinimas papildomos naštos nesudarys.

Apibendrinant anksčiau pateiktą informaciją, Tarnyba TEO visa apimtimi palieka galioti:

1. Tarnybos direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V-818 3.5 papunktyje nustatytą apskaitos atskyrimo įpareigojimą suteikiant prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos, numatytą Įstatymo 20 straipsnyje;
2. Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymo Nr. 1V-629 4.5 papunktyje nustatytą apskaitos atskyrimo įpareigojimą suteikiant prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos, prieigą prie RKKS ir prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos, numatytą Įstatymo 20 straipsnyje.

Išvados:

1. Ūkio subjektui TEO, teikiant didmeninę vietinę prieigą (ir susijusias priemones) ir (arba) prieigą prie RKKS (ir susijusias priemones) ir (arba) prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusias priemones), yra paliekami galioti visa apimtimi Tarnybos direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V-818 3.1, 3.2, 3.4 ir 3.5 papunkčiuose nustatyti įpareigojimai bei Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymo Nr. 1V-629 4.1, 4.2, 4.4 ir 4.5 papunkčiuose nustatyti įpareigojimai:

1.1. Tarnybos direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V-818 3.1 papunktyje nustatytas įpareigojimas suteikti prieigą, numatytas Įstatymo 21 straipsnyje, bei Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymo Nr. 1V-629 4.1 papunktyje nustatytas įpareigojimas suteikti prieigą, numatytas Įstatymo 21 straipsnyje.

1.2. Tarnybos direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V-818 3.2 papunktyje nustatytas nediskriminavimo įpareigojimas, numatytas Įstatymo 19 straipsnyje, bei Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymo Nr. 1V-629 4.2 papunktyje nustatytas nediskriminavimo įpareigojimas, numatytas Įstatymo 19 straipsnyje.

1.3. Tarnybos direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V-818 3.4 papunktyje nustatyti kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai, numatyti Įstatymo 23 straipsnyje, bei Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymo Nr. 1V-629 4.4 papunktyje nustatyti kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai, numatyti Įstatymo 23 straipsnyje.

1.4. Tarnybos direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V-818 3.5 papunktyje nustatytas apskaitos atskyrimo įpareigojimas, numatytas Įstatymo 20 straipsnyje, bei Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymo Nr. 1V-629 4.5 papunktyje nustatytas apskaitos atskyrimo įpareigojimas, numatytas Įstatymo 20 straipsnyje.

2. Ūkio subjektui TEO, teikiant didmeninę vietinę prieigą (ir susijusias priemones) ir (arba) prieigą prie RKKS (ir susijusiais priemonės) ir (arba) prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusias priemones), yra pakeičiamas Tarnybos direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V-818 3.3 papunktyje nustatytas skaidrumo įpareigojimas ir Tarnybos direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymo Nr. 1V-629 4.3 papunktyje nustatytas skaidrumo įpareigojimas. Ūkio subjektas TEO, teikdamas didmeninę vietinę prieigą (ir susijusias priemones) ir (arba) prieigą prie RKKS (ir susijusiais priemonės) ir (arba) prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusias priemones), privalo:

2.1. standartiniame pasiūlyme suteikti didmeninę vietinę prieigą (ir susijusias priemones) ir (arba) prieigą prie RKKS (ir susijusiais priemonės) ir (arba) prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusias priemones) viešai skelbti detalią informaciją Prieigos taisyklėse nustatyta tvarka ir sąlygomis, įskaitant technines specifikacijas, tinklo charakteristikas, atitinkamos prieigos teikimo bei naudojimo sąlygas, prieigos ir susijusių priemonių kainas;

2.2. teikti ūkio subjektams, siekiantiems gauti didmeninę vietinę prieigą (ir susijusias priemones) ir (arba) prieigą prie RKKS (ir susijusiais priemonės) ir (arba) prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusias priemones) visą informaciją, būtiną šioms paslaugoms gauti;

2.3. skelbti informaciją apie didmeninę vietinę prieigą (ir susijusias priemones) ir (arba) prieigą prie RKKS (ir susijusiais priemonės) ir (arba) prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusias priemones) Prieigos taisyklėse nustatyta tvarka ir sąlygomis.

Anketos respondentų sąrašas

Eil. Nr.	Pavadinimas
1	TEO LT, AB
2	UAB „Bitė Lietuva“
3	AB Lietuvos radijo ir televizijos centras
4	UAB „Balticum TV“
5	UAB „Baltnetos komunikacijos“
6	UAB „Cgates“
7	UAB „CSC Telecom“
8	UAB „Digitela“
9	UAB „Dokeda“
10	UAB „Gisnetas“
11	VĮ „Infrastruktūra“
12	UAB „Init“
13	A. Judicko individuali įmonė
14	Kavamedia UAB
15	KLI LT, UAB
16	UAB „Marsatas“
17	UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“
18	AB „Ogmios centras“
19	UAB „Penkių kontinentų komunikacijų centras“
20	UAB „Radijo elektroninės sistemos“
21	UAB „Roventa“
22	Splius, UAB
23	UAB Telekomunikacijų grupė
24	UAB „Telekomunikaciniai projektai“
25	UAB „Teletinklas“
26	UAB „Zirzilė“
27	UAB „Transteleservis“
28	LATTELEKOM SIA filialas
29	UAB Duomenų logistikos centras
30	UAB „Linx telecommunications“
31	UAB „Skaidula“
32	UAB „Acta iuventus“
33	UAB „AirnetTV“
34	UAB „Alantos kompiuterių servisas“

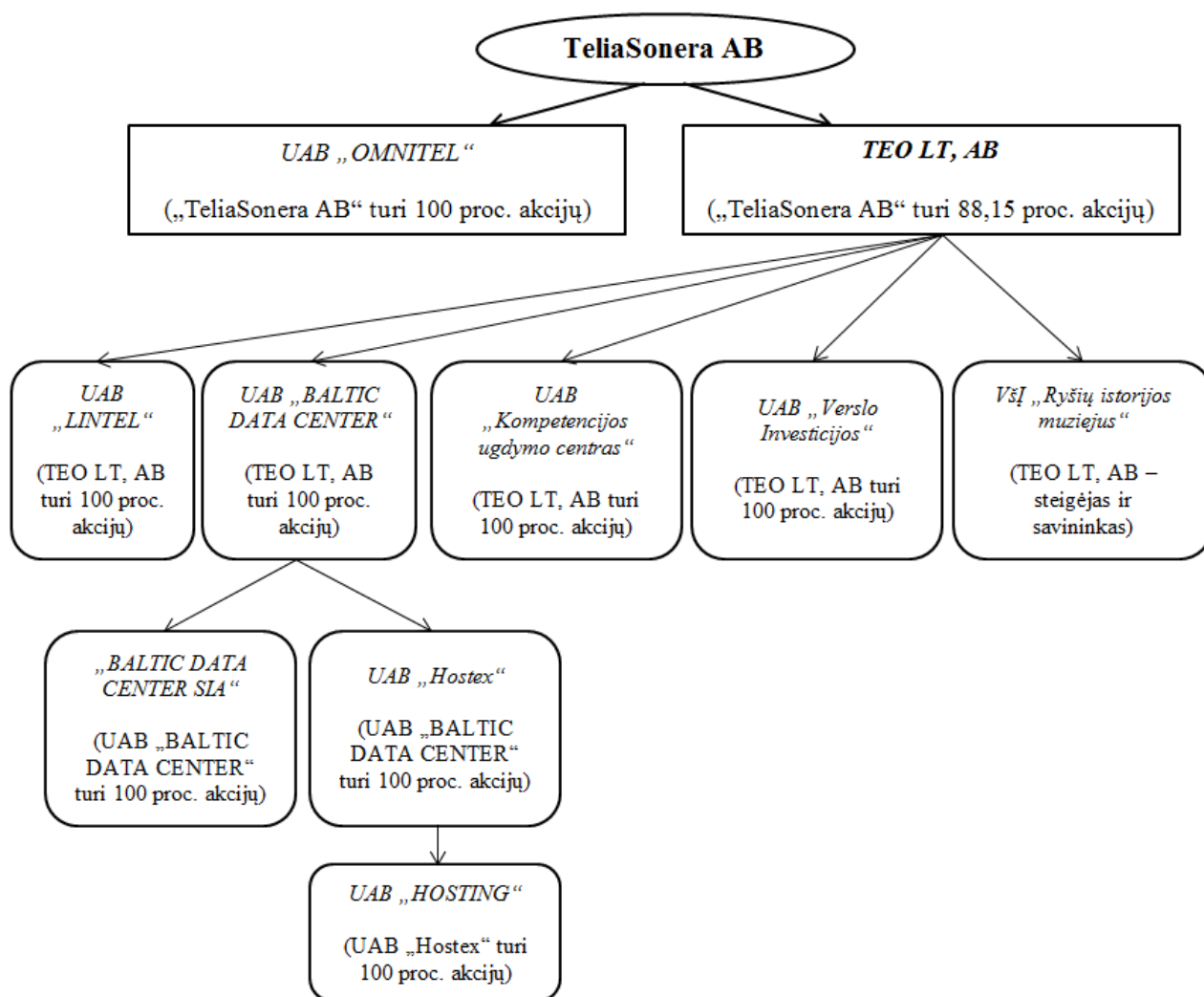
35	Astos Dvaranauskienės IĮ (Alneta)
36	UAB „Auridija“
37	UAB „AVVA“
38	UAB „Bitosis“
39	UAB „Consilium Optimum“
40	UAB Data Business
41	Dainiaus Kamarauskio įmonė „Davgita“
42	UAB „DKD“
43	UAB „Duomenų greitkelis“
44	UAB „Dzūkijos internetas“
45	UAB „Elekta“
46	L. Bulovo firma „Elektromedija“
47	UAB „Eltida“
48	UAB „Etanetas“
49	UAB „Eteris“
50	Viešojoji įstaiga Teleradijo kompanija „Hansa“
51	Henriko Abramavičiaus įmonė
52	UAB „Ignalinos televizija“
53	UAB „Iloria“
54	UAB „Informacijos labirintas“
55	UAB „Infoseka“
56	IĮ INLO
57	UAB „Kalvanet“
58	UAB „Kateka“
59	UAB „Kauno interneto sistemos“
60	UAB „Kednetas“
61	UAB „Kodas“
62	UAB „Krėna“
63	KTU Informacinių technologijų departamentas
64	UAB „Kvartalo tinklas“
65	UAB „Lansneta“
66	UAB „Lema“
67	UAB „Linaspas“
68	UAB „Magnetukas“
69	UAB „Miesto tinklas“
70	UAB „Molėtų radijas ir televizija“
71	UAB „Neltė“
72	UAB „Neogrupė“
73	UAB „Netas“
74	UAB „Netsis“
75	UAB „NNT“

76	UAB „N plus“
77	Viešojoji įstaiga „Ozo tinklas“
78	UAB „Pakeleivis“
79	UAB „Parabolė“
80	G. Pečiulio įmonė
81	UAB „Progmera“
82	UAB Ramnet
83	UAB „Remo televizija“
84	ĮĮ „Satinet“
85	UAB „SauleNet“
86	UAB „Silnet“
87	UAB „Socius“
88	UAB „Sugardas“
89	UAB „Taurų dvaras“
90	UAB „Televizijos komunikacijos“
91	UAB „Verslo tiltas“
92	UAB „Vilniaus Avilda“
93	UAB „Viltuva“
94	UAB „Vinetika“
95	Ivančiko ĮĮ „Žaibas“
96	UAB „Horda“

Didmeninės vietinės prieigos rinkos struktūra pagal vietinių linijų skaičių

2010 m.	Visi operatoriai (92)		TEO	
	vnt.	proc.	vnt.	proc.
Didmeninės vietinės prieigos rinkos dydis	955.035	100%	722.795	75,7%
<i>Vietinės metalinės vytos poros linijos</i>	660.988	69,2%	648.642	98,1%
<i>Vietinės šviesolaidinės ryšio linijos</i>	62.460	6,5%	61.802	98,8%
<i>Vietinės UTP ir STP linijos</i>	231.587	24,3%	12.351	5,3%
2011 m.	Visi operatoriai (82)		TEO	
	vnt.	proc.	vnt.	proc.
Didmeninės vietinės prieigos rinkos dydis	985.758	100%	726.719	73,7%
<i>Vietinės metalinės vytos poros linijos</i>	604.895	61,4%	586.529	97%
<i>Vietinės šviesolaidinės ryšio linijos</i>	127.430	12,9%	125.650	98,6%
<i>Vietinės UTP ir STP linijos</i>	253.433	25,7%	14.540	5,7%
2012 m.	Visi operatoriai (80)		TEO	
	vnt.	proc.	vnt.	proc.
Didmeninės vietinės prieigos rinkos dydis	978.519	100%	702.059	71,7%
<i>Vietinės metalinės vytos poros linijos</i>	561.202	57,4%	540.053	96,2%
<i>Vietinės šviesolaidinės ryšio linijos</i>	149.952	15,3%	147.396	98,3%
<i>Vietinės UTP ir STP linijos</i>	267.365	27,3%	14.610	5,5%
2013 m.	Visi operatoriai (81)		TEO	
	vnt.	proc.	vnt.	proc.
Didmeninės vietinės prieigos rinkos dydis	959.050	100%	674.614	70,3%
<i>Vietinės metalinės vytos poros linijos</i>	507.458	52,9%	494.478	97,4%
<i>Vietinės šviesolaidinės ryšio linijos</i>	169.615	17,7%	165.488	97,6%
<i>Vietinės UTP ir STP linijos</i>	281.977	29,4%	14.648	5,2%
2014 m.	Visi operatoriai (82)		TEO	
	vnt.	proc.	vnt.	proc.
Didmeninės vietinės prieigos rinkos dydis	950.630	100%	645.584	67,9%
<i>Vietinės metalinės vytos poros linijos</i>	461.486	48,6%	445.054	96,4%
<i>Vietinės šviesolaidinės ryšio linijos</i>	192.265	20,2%	186.009	96,7%
<i>Vietinės UTP ir STP linijos</i>	296.879	31,2%	14.521	4,9%

TEO LT, AB ir susiję asmenys



Ūkio subjekto ir susijusių ūkio subjektų grupės sąvokos

Istatymo 3 straipsnio 67 dalyje nurodyta, jog *ūkio subjektas* – tai „asmuo ar asmenų, susijusių kontrolės ar priklausomybės santykiais, grupė, kurie verčiasi elektroninių ryšių veikla Lietuvos Respublikoje arba kurių veiksmai daro įtaką ar ketinimai, jeigu jie būtų įgyvendinti, galėtų daryti įtaką ūkinei veiklai Lietuvos Respublikoje.“

Pagal Rinkos tyrimo taisyklių 18¹ punktą, asmenys prižįstami susiję su nagrinėjamu ūkio subjektu:

1. „kuriuose, kaip ir nagrinėjamame juridiniame asmenyje, tas pats fizinis asmuo arba tie patys fiziniai asmenys turi akcijų dalį, kuri sudaro 1/3 ar daugiau įstatinio kapitalo, arba turi teises į 1/3 ar daugiau visų balsų;

2. kurie su nagrinėjamu juridiniu asmeniu yra bendrai valdomi ar turi bendrą administracinį padalinį, arba kurių stebėtojų taryboje, valdyboje ar kitame valdymo ar priežiūros organe yra pusė ar daugiau tų pačių narių, kaip ir nagrinėjamo juridinio asmens valdymo ar priežiūros organuose;

3. kuriuose nagrinėjamas juridinis asmuo turi akcijų dalį, sudarančią 1/3 ar daugiau įstatinio kapitalo, arba turi teises į 1/3 ar daugiau visų balsų, arba kurie yra įsipareigoję derinti savo ūkinės veiklos sprendimus su nagrinėjamu juridiniu asmeniu, arba už kurių prievolių tretiesiems asmenims įvykdymą yra įsipareigojęs atsakyti nagrinėjamas juridinis asmuo, arba kurie yra įsipareigoję perduoti visą arba dalį pelno ar suteikę teisę naudoti 1/3 ar daugiau savo turto nagrinėjamam juridiniam asmeniui;

4. kurie nagrinėjamame juridiniame asmenyje turi akcijų dalį, sudarančią 1/3 ar daugiau įstatinio kapitalo, arba turi teises į 1/3 ar daugiau visų balsų, arba su kuriais nagrinėjamas juridinis asmuo yra įsipareigojęs derinti savo ūkinės veiklos sprendimus, arba kurie yra įsipareigoję atsakyti už nagrinėjamo juridinio asmens prievolių tretiesiems asmenims įvykdymą, arba kuriems nagrinėjamas juridinis asmuo yra įsipareigojęs perduoti visą arba dalį pelno ar suteikęs teisę naudoti 1/3 ar daugiau savo turto;

5. kurie veikia Lietuvos Respublikoje ir yra tiesiogiai ar netiesiogiai, per kitus juridinius asmenis, įskaitant ir veikiančius kitose valstybėse, susiję su šių Taisyklių 18^{1.1}, 18^{1.2}, 18^{1.3} ir 18^{1.4} punktuose nurodytais asmenimis bet kuriuo iš šių Taisyklių 18^{1.1}, 18^{1.2}, 18^{1.3} ir 18^{1.4} punktuose nurodytų būdų;

6. nagrinėjamo juridinio asmens Lietuvos Respublikoje veikiančias dukterines ar patronuojančias bendroves, susijusias su nagrinėjamu juridiniu asmeniu per kitose valstybėse veikiančias bendroves, arba nagrinėjamo juridinio asmens patronuojančių bendrovių Lietuvos Respublikoje veikiančias dukterines bendroves Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo prasme;

7. kitus kontrolės ar priklausomybės santykiais su nagrinėjamu juridiniu asmeniu susijusius fizinius ar juridinius asmenis, kurie verčiasi elektroninių ryšių veikla Lietuvos Respublikoje ar kurių veiksmai daro įtaką arba ketinimai, jeigu būtų įgyvendinti, galėtų daryti įtaką ūkinei veiklai Lietuvos Respublikoje.“